

**T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİRÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**SİCİLL-İ AHVÂL DEFTERLERİNE GÖRE BANDIRMALI
DEVLET ADAMLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Şerife AÇIKGÖZ

Niğde

Ağustos, 2020

**T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİRÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**SİCİLL-İ AHVÂL DEFTERLERİNE GÖRE BANDIRMALI
DEVLET ADAMLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Şerife AÇIKGÖZ**

Danışman :Prof. Dr. Musa ŞAŞMAZ

Üye : Prof. Dr. Nevzat TOPAL

Üye : Dr.Öğr. Üyesi Abdullah ÖZDAĞ

Niğde

Ağustos, 2020

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Bandırmalı Devlet Adamları” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde, tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları ve bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım... 26/08/2020

Şerife AÇIKGÖZ

Niğde, 2020

Ön Söz

Bu çalışmada, Bandırmalı devlet adamlarının üstlendikleri görevler süresince memuriyetleriyle ilgili hususlar detaylı bir biçimde incelenmiştir. Bu memurlar hakkındaki bilgilerin kaynağı ise Sicill-i Ahvâl defterleridir. Bu kaynaklardan faydalanılarak hazırlanmıştır.

II. Abdülhamid döneminde Sicill-i Ahvâl Defterleri tutulmaya başlanmıştır. Osmanlı Devleti'nin yakın tarihi ili ilgili konulara ve biyografi alanında çalışma yapacaklara önemli bir arşiv kaynağı olmuştur. Sicili Ahval Defterlerinde devlet memurlarının özgeçmişlerini anlatmakla beraber, memurların görev yaptıkları yerlere ait bilgiler, eğitim sistemi, devletin mali ve idari politikaları, devletin bürokrasisi hakkında da bilgi vermektedir.

Sicill-i Ahvâl Komisyonu II. Abdülhamid döneminde kurulmuş olup, bürokratik yapı içerisindeki personelin özgeçmişlerini kayıt altına almıştır. Memurlara ait olan bu belgelerde; memurların isimleri, babalarının ismi, memurlara verilen nişanlar, bildikleri yabancı lisanlar, göreve başladıkları yaşları, doğdukları yerler, aldıkları maaşlar, ödüller, cezalar, istihdam alanları ve görevleri süresince varsa aldıkları cezalara kadar birçok bilgi mevcuttur.

Bu çalışma, giriş bölümü dâhil 4 ana bölümden meydana gelmektedir. Osmanlı memurlarına ait belgelerin orijinal dilinden çevrilmesi sonucu bilgilerin daha açık ve net bir şekilde anlaşılmasını sağlamıştır. Buradan elde edilen veriler ile tablolar halinde ayrıntılı bir şekilde incelemeler yapılmış ve çıkarımlarda bulunulmuştur.

Çalışmada bana destek olan öncelikle danışmanım Prof. Dr. Musa Şaşmaz ve değerli hocalarıma, maddi ve manevi olarak her zaman yanımda olan Ayşe, Tarık ve Beren Türkçü'ye, emeklerinden dolayı Abdurrahman Taş'a, Latife ve Rufai Akkaş'a, son olarak da bu süreçte sabırla yanımda olan kardeşim Edanur ve Derviş Açıköz'e ve sevgili aileme teşekkür ederim.

ŞerifeAÇIKGÖZ

Niğde 2020

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİCİLL-İ AHVÂL DEFTERLERİNE GÖRE BANDIRMALI DEVLET ADAMLARI

AÇIKGÖZ, Şerife
Tarih Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Musa Şaşmaz
Ağustos 2020, 117 sayfa

Osmanlı Devleti'nde geleneksel bürokrasi olarak tanımlayabileceğimiz patrimonyal olarak adlandırılan sistem görülmekteydi. Ancak modern bürokrasinin Tanzimat sonrasında görüldüğünü söyleyebiliriz. Tanzimat ile memurluk bir meslek niteliği kazanmıştır. Osmanlı'nın büyümesi ile bürokrasiye olan ihtiyaç ortaya çıkmıştır. Bu durumda bürokrasi gelişmeye başlamıştır. Bürokratikleşmeyle istihdam alanları da genişlemeye başlamış, Tanzimattan ve Islahattan sonra köklü değişiklikler yapılmıştır. Bu sebeple her milletten kişilerin devlet kademelerinde görevde bulunmasını kolaylaştırmış, gayrimüslim ve müslim halkın da aynı istihdam alanında görev almalarını sağlamıştır. Bu artışın sonucu çoğalan memurların bilgilerine ulaşmak için II. Abdülhamid devrinde Sicill-i Ahval Komisyonu oluşturularak defterler tutulmaya başlanmıştır. Bu defterlerde memurların hangi milletten, dinden, eğitim durumlarından, aldıkları maaşlardan ve bildikleri dillerden meydana gelen bilgileri kayıt altına alınmıştır.

II. Abdülhamid zamanında bürokrasi anlamında da gelişmeler yaşanmıştır. Nitekim merkezileşmenin görüldüğü bu dönemde devlet teşkilatında değişiklikler yapılmıştır. Bu teşkilatlanmanın artmasını ile kadrolaşma da çoğalmış ve yeni memuriyetler ortaya çıkmıştır. Memur kayıtlarını tutmak üzere Sicilli Ahval Komisyonları kurulmuş ve II. Abdülhamid döneminde yaklaşık 35.000 memur kaydı yazılmıştır. Bu defterlerden yararlanarak tezimizin içerisinde Bandırmalı devlet adamları ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bandırma, Sicill-i Ahval Komisyonu, II. Abdülhamid.

ABSTRACT
MASTER THESIS

**ACCORDING TO SİCİLL-İ AHVÂL DEFTERS STATESMEN FROM
BANDIRMA**

AÇIKGÖZ, Şerife

History

Supervisor: Prof. Dr. Musa Şaşmaz

Agust 2020, 117 page

In the Ottoman State, the system called patrimonial, which we can define as traditional bureaucracy, was seen. However, we can say that the modern bureaucracy was seen after Tanzimat. With Tanzimat, civil service became a profession. With the growth of the Oman, the need for bureaucracy emerged. In this case, bureaucracy started to develop. With bureaucratization, employment areas began to expand, and radical changes were made after Tanzimat and Islahattan. For this reason, it has made it easier for people of all nationalities to work at state levels, and has enabled non-Muslim and Muslim people to take part in the same employment field. In order to reach the information of the officers who have increased as a result of this increase, during the reign of Abdülhamid the Second, the Sicill-i Ahval Commission was formed and books were kept. In these books, the information about the nationality, religion, education status, salaries they receive and the languages they know are recorded.

During the reign of Abdülhamid the Second, there were developments in terms of bureaucracy. As a matter of fact, changes were made in the state organization during this period of centralization. With the increase of this organization, staffing has also increased and new civil services have emerged. Sicill-i Ahval Commissions were established to keep civil servant records and during the reign of Abdülhamid the Second, approximately 35,000 civil servants were registered. By using these books, the statesmen of Bandırma in our thesis were examined in detail.

Keywords: Bandırma, Sicill-i Ahval Commission, Abdulhamid II.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	I
ONAY SAYFASI.....	HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.
ÖN SÖZ.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER	V
TABLolar LİSTESİ	VIII
GRAFİKLER LİSTESİ.....	IX
EKLER LİSTESİ	X
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XI
GİRİŞ	1
1.KONU	1
2.AMAÇ.....	1
3.YÖNTEMİ.....	1
4.ÖNEMİ.....	1
1.BÖLÜM.....	3
BANDIRMANIN TARİHİ VE NÜFUS YAPISI	3
1.Bandırma Adının Menşei ve Coğrafi Yapısı.....	3
2.Tarihsel Süreçte Bandırma.....	5
3.Bandırma'nın İdari Yapısı	8
3.1.Müslüman Mahalleleri.....	10
3.2.Gayri Müslim Mahalleleri	10
4.Bandırma'nın Nüfusu ve Etnik Yapısı	11
2.BÖLÜM.....	14
BÜROKRASİ KAVRAMI: OSMANLI DEVLETİNDE BÜROKRASİ ANLAYIŞI	14
1.Bürokrasi Kavramı ve Tarihi Gelişimi	14
2. Osmanlı Devleti'nde Bürokrasi	19
3.Tanzimat Öncesi Osmanlı Bürokrasisi	20
4.Tanzimat Sonrası Osmanlı Bürokrasisi	26
5.II.Abdülhamit Dönemi Bürokrasi ve Memur Anlayışı.....	34
5.1.II. Abdülhamit Dönemi Sicil-i Ahval Komisyonu ve İşlevi.....	37
5.2.Sicil-i Ahval Komisyonunun Kalemleri ve Görevleri.....	41
5.2.1.Tescilat Kalemi	42
5.2.2. Tetkikat Kalemi	42
5.2.3.Evrak Kalemi	43
5.3.Sicil-i Ahval Defterleri	43
3. BÖLÜM.....	46
SİCİLL-İ AHVAL DEFTERLERİNE GÖRE BANDIRMALI DEVLET MEMURLARININ DEĞERLENDİRİLMELERİ.....	46
1.Memurların İsimleri, Doğum Tarihleri ve Baba Adları	46
Tablo-1:.....	47
2.Memurların Baba Meslekleri ve Baba Unvanları.....	47

Tablo-2:	49
3.Memurların Eğitim Durumları ve Okulları	49
Tablo-3:	50
4.Memurların İşe Başlama Yaşları	50
Tablo-4:	51
5.Memurların Bildikleri Diller	51
Tablo-5:	52
6.Memurların Aldığı Maaş	53
Tablo-6:	54
7. Memurların İstihdam Alanları	54
Tablo-7:	60
BÖLÜM 4	61
BANDIRMALI DEVLET ADAMLARININ HAL TERCÜMELERİNİN TRANSKRİPSİYONLARI.....	61
1.MEHMET ESAD EFENDİ	61
2.MOLLAZADE NAİM EFENDİ	62
3.HÜSEYİN EFENDİ	63
4.MEHMET EMİN EFENDİ	64
5.MEHMET İZZET EFENDİ	65
5.MİKAIL EFENDİ	66
6.YERVANT EFENDİ	66
7.ABDÜLKADİR EFENDİ	67
8.MEHMET SAİT BEY	68
9.MEHMET EFENDİ	70
10.OSMAN ASİM EFENDİ	71
11.İBRAHİM VEHBİ EFENDİ	72
12.YUSUF EFENDİ	73
13.HAFIZ MUSTAFA EFENDİ	74
14.ALİ RIZA BEY	75
15.YUSUF RAHİM EFENDİ	76
16.MEHMET VEHBİ EFENDİ	77
17.ÖMER HİLMİ EFENDİ	78
18.HAFIZ ALİ RIZA EFENDİ	78
19.HASAN RAHİM EFENDİ	79
20.YUSUF MUHİP EFENDİ	80
21.MEHMET EFENDİ	80
22.ZEKERİYA EFENDİ	81
23.ALİ RIZA EFENDİ	82
24.MUSTAFA VEHBİ EFENDİ	83
25.AHMET KEMALİ EFENDİ	84
26.İBRAHİM AĞA	84
27.MEHMET BEHÇET EFENDİ	85
28.ALİ HAYDAR EFENDİ	86
29.EKİLANOS EFENDİ	87
30.ADAMANDİOS EFENDİ	87
31.MEHMET MİTHAT EFENDİ	88
32.ÖMER LÜTFİ EFENDİ	89
33.HOCAZADE ALİ RIZA EFENDİ	90
34.ABDÜLKADİR EFENDİ	91

35. MEHMET ZİYA BEY.....	92
36. MEHMET MUHİDDİN BEY.....	93
37. YORĞİ EFENDİ.....	94
38. OSMAN EFENDİ.....	95
39. MEHMET TEVVFİK EFENDİ.....	96
40. MEHMET ŞEVKET EFENDİ.....	98
41. İBRAHİM FİKRİ EFENDİ.....	99
42. MEHMET MUSTAFA EFENDİ.....	100
43. ABDÜLCELİL EFENDİ.....	102
44. MEHMET ŞÜKRÜ EFENDİ.....	104
SONUÇ	108
KAYNAKLAR	110
EKLER	114
<i>Ek-1:</i>	114
<i>Ek-2:</i>	115
<i>Ek-3:</i>	116
ÖZ GEÇMİŞ	117

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo-1: Memurların İsimleri, Doğum Tarihleri ve Baba Adları

Tablo-2: Memurların Baba Meslekleri ve Baba Unvanları

Tablo-3: Memurların Eğitim Durumları ve Okulları

Tablo-4: Memurların İşe Başlama Yaşları

Tablo-5: Memurların Bildikleri Diller

Tablo-6: Memurların Aldığı Maaş

Tablo-7: Memurların İstihdam Alanları

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik-1:Memurların Bildikleri Dillerin Dağılımı

EKLER LİSTESİ

Ek-1: Mehmet Esat Efedî'ye ait Sicill-i Ahval Kaydır.

Ek-2: Mollazade Naim Efendi'ye ait Sicill-i Ahval kaydır.

Ek-3:Hüseyin Efendi'ye ait Sicill-i Ahval kaydır.

KISALTMALAR LİSTESİ

- a.g.e.** : Adı geçen eser
a.g.m. : Adı geçen makale
B.O.A. : Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C. : Cilt
çev. : Çeviren
d. : Defterler
D.H. : Dâhiliye
Dr.: Doktor
Prof.: Profesör
s. : Sayfa
S. : Sayı
S.A.İ.D. : Sicill-i Ahvâl Defterleri
vb.:ve benzeri
yy.:Yüzyıl
M: Miladi Takvim

GİRİŞ

1.KONU

Tezin konusu Sicill-i Ahval Defterlerine göre Bandırmalı devlet adamlarıdır. Osmanlı bürokrasisindeki değişim ve dönüşüme bağlı olarak özellikle II. Abdülhamid dönemindeki kurumsallaşmanın artması ile memur kadroları artmıştır. Bu sebeple memur takip ihtiyacı doğmuş ve Müslim ve ya gayrimüslim tüm memurların Sicill-i Ahval defterleri tutulmaya başlanmıştır. Bu defterler II. Abdülhamit tarafından 5 Şubat 1879 tarihinde Sicill-i Ahval Komisyonunun kuruluşu ile gerçekleştirilmiştir. Bu tutulan defterlere göre; memurların görev aldıkları yerlerin, doğum tarihlerinin, hangi dili bildiklerini, hangi millete ait olduklarını, maaşlarının ne kadar oldukları gibi bilgilere erişme imkânı sağlanmıştır. Bu tezin konusu ile Sicill-i Ahval kayıtlarındaki Bandırmalı memurların hal varakalarından hareketle memurların özgeçmişi ve Osmanlının son dönem bürokratik yapısına ışık tutmak hedeflenmiştir.

2.AMAÇ

Çalışmanın amacı Bandırmalı devlet memurlarının hangi alanlarda çalıştıklarını ve istihdam alanları, hangi süre zarfında çalıştıkları, memurlukları boyunca hangi şartlarda görev yaptıkları ve memurluklarına dair her türlü bilgiyi ortaya çıkarmaktır. Yine bu çalışmada Osmanlı Devleti'nin iş imkânını, gördükleri eğitim, devletin sosyo-ekonomik durumu gibi bilgileri ortaya koymaktır. Ayrıca bu bilgilerin ışığında Sicill-i Ahval defterlerinde bölge hakkında bilgilere de ulaşmak yerel tarih bakımından bilgi elde edinilebilir.

3.YÖNTEMİ

Tez oluşturulurken öncelikle tarama yöntemi kullanılarak defterlerin tutulduğu dönemi araştıran tarihçilerin eserlerinden faydalanılmıştır. Bu konu hakkında daha önce yayınlanmış eserler dikkate alınmıştır. Tezin yazımında birinci el kaynak olan Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nden alınan belgelerin Bandırma hakkında olanları incelenmiş, tahlil edilerek tezin belli bölümlerimeydana getirilmiştir. Gerek tetkik eserler gerekse arşiv kaynakları harmanlanarak özgün bir eser meydana getirilmeye çalışılmıştır.

4.ÖNEMİ

Tezime konu olan Sicill-i Ahval Defterleri, Osmanlının son dönemlerine ait çok önemli bilgiler barındırmaktadır. Günümüzdeki biyografilerin temelini oluşturan defterlerdir ve bir biyografi hazinesidir diyebiliriz. Bu defterlerdeki bilgilerle araştırmacıların bu konuda

yürüteceği çalışmalarla açığa çıkarılması gerekmektedir. Bu bilgiler sayesinde günümüzde bu konu ile ilgili çalışmaları daha özgün şekilde yrtebilmekteyiz Bu amaç doğrultusunda Bandırmalı devlet adamlarının Osmanlı bürokrasisindeki yeri ve önemi ortaya konularak Osmanlının son döneminde mülkiye memurları hakkında bir kesit sunulmaya çalışılmıştır.

1.BÖLÜM

BANDIRMANIN TARİHİ VE NÜFUS YAPISI

1.Bandırma Adının Menşei ve Coğrafi Yapısı

Bandırma tarihte farklı adlarla nitelendirilmiştir. Örnek olarak Villehardouin Haçlı Seferlerini anlatan eserinde “*Polormo*” olarak ifade edilmiş, Hasluck’un eserinde “*Panderma*” olarak belirtilmiştir. İtalyan kabilelerinin “*Palorme*” ve “*Palormus*” şeklinde ifade ettikleri görülmüştür. Emin Liman anlamına gelen “*Panormos*” adının bunlardan biri olduğu, anlamının ise Bandırma Limanının ön kısmındaki Kapıdağı Yarımadasının âdete rüzgâr önleyici olarak görev almasından dolayı veriliği bilinmektedir.¹

Bandırma coğrafi konumu ile stratejik bir öneme haizdir. Kara, hava ve deniz, yollarının kesişen noktasında bulunmaktadır. Bandırma’nın Marmara denizinde geniş bir limana sahip olması, limanın da hem devlet içinde hem de dışında deniz taşımacılığı faaliyetlerini üstlenmesi ile bölgedeki önemini artırmıştır. Arazinin yapısı çoğunlukla düz ve oldukça verimlidir. Güney kısım Manyas Gölü Kuş Cenneti olarak da bilinen bölge için kısmen dağlıktır. Bandırma, 1. derece deprem kuşağında yer almaktadır. Bandırma’da, körfezin içinden geçen bir fay hattı bulunmaktadır.²

Bandırma ile ilgili başvurulabilecek Evliya Çelebinin Seyahatnamesi dönemine ışık tutan en değerli eserlerden birisidir. Eserlerinde etkileyici bir üslup kullanmıştır. Ancak anlatımında mübalağalarda görülmektedir. Büyük bir gezgin olan Evliya Çelebi yaklaşık olarak 50 yıl boyunca gezip gördüğü yerler hakkında hemen hemen her konuda bilgilere yer vermiş, geniş bir yelpaze kullanmıştır. Bu yelpaze bu bölgelerin, tarihçesi ve nüfusa ait verdiği bilgiler ve tarihî eserler, fizikî yapı, ekonomik yapıları ve doğal güzelliklerini kapsamaktadır. Evliya Çelebi gördüğü rüya sonucu seyahate başlamış ve dönemindeki bilinen coğrafyada hemen hemen her yere ayak basmış, gezip gördüğü yerleri süslü anlatımları ile bizlere ulaştırmış bizi aydınlatmıştır. Kendisinde bu durumu “*on sekiz pâdişâhlık yeri geşt [ü] güzâr edüp...*” şeklinde ifade etmiştir. 10 ciltten oluşan Çelebi’nin bu eseri hatırat tarzındadır.³

¹ Sinan Hortaçlı, *Tanzimat’tan Meşrutiyete Bandırma*, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Giresun, 2009, s. 1-2.

² Mehmet Göker, *Türkiye’de İç Göçün Belirleyicileri; Bandırma İlçesi İle İlgili Bir Uygulama*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir, 2017, s. 43.

³ Şenol Çelik, “Evliya Çelebi’nin Bandırma, Aydıncık (Edincik) ve Erdek İle İlgili Verdiği Bilgiler Ve Bunların Değeri”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Balıkesir, Aralık 2012, C.15, S. 28-1, s. 68.

Evliya Çelebi'nin Bandırma hakkında sunduğu bilgiler incelendiğinde; yerleşim yerleri arasındaki mesafeler konusunda sunduğu bilgilerin gerçekte daha bağdaştırılabilir olduğu görülmüştür. Karacabey Boğazı-Bandırma iskelesi arası uzaklığı 40 mil olarak vermiştir, Mihaliç-Bandırma arasının da bir menzil olduğunu aktarmıştır. Bir menzilin yaklaşık olarak 30 km olduğu varsayıldığında, bu mesafenin 37 km olduğu ve buradaki Çelebinin verdiği bilgilerin gerçeğe yakın olduğu görülmektedir. Fakat Erdek-Aydıncık arası mesafeyi denizden 18 mile yakın olarak belirtmesi mübalağa yaptığını gösteriyor. Hatta Bandırma'yı Kapıdağı Yarımadasında olarak vermesi, sanki bu bölgeye hiç gelmediği şeklinde akıllarda bir soru işareti bırakmıştır. Ayrıca Kapıdağı yarımadasının hakikaten bir ada oluşuna dikkat çeker.⁴

Anadolu eyaletinde, Bursa Sancağı'na bağlı olan, 150 akçelik kaza olduğunu, gümrük emniyeti yapan bir hâkimin bulunduğu, Yeniçeri serdarı, bacı-darı sipahi kethüda yeri, ayan ve eşrafı vede muhtesibinin olduğunu yine Çelebinin eserinden öğrenilebilmektedir. 17 mihrap, 12 mahalle alçaklı yüksekli, kiremitle örtülmüş çatılı evler mevcuttur. Mektepler, tekkeler, hamamlar çarşısında sanatkarlar ile cezp edici manzarası vardır şeklinde Evliya Çelebi etkileyici betimlemeleri ile eserinde Bandırma'ya yer vermiştir.⁵

Yine Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde, Bandırma ve çevresi, Kapıdağı köyleri, Erdek ve Aydıncık'ın nüfusu hakkında abartılı tespitlerde bulunmuştur. Kapıdağı ile merkezlerinin fizikî yapısına, doğal güzellikleri ve tarihî eserlerine dair gerçekte uyuşan bilgileri aktarmıştır. Evliya Çelebi Bandırma'nın limanı ile ne kadar değer kazandığına vurgu yapmış Rum denizinde bu ticaret iskelesinin üstlendiği değeri belirtmiştir. Bölgede dört cami ve on üç mescidin varlığına değinmiş, fakat medrese, darül-hadis ile Darükkurralarının bulunmadığını, binalarının hepsinin tepesinin kiremit örtülü ve oldukça süslü evler olduğunu aktarır. Ek olarak seyyah, tüccar hanlarının çok oluşu ve çarşısında tüm sanatkarların bulunduğunu kaleme almıştır.⁶

Bandırma Kazası Marmara denizi ticaretin güzergâhında bir iskele konumundadır. Hüdavendigâr Vilayeti Karesi Mutasarrıflığı'nın ekonomik açılan ciddi imkânlar sağlayan ekonomiye hareket getiren gelir ve giderlerin merkezi durumundadır. Büyük vapurların gidiş gelişi için doğanın sunduğu imkânları ile Bandırma, vapur ile gidiş gelişleri hemen hemen her gün Der-saadete yapma olanağı sağlamıştır. Bandırmanın doğal güzellikleri; akarsuları,

⁴ Çelik, a.g.m., s.72.

⁵<https://balikesir.ktb.gov.tr/TR-65863/bandirma.html>

⁶ Çelik, a.g.m., s.79.

muhteşem havası ve insanı mest eden manzarası vardır. Birçok mer'a ya sahip olduğu ve bir hayli hayvanında beslendiğini söylemek mümkündür.⁷

2.Tarihsel Süreçte Bandırma

Bandırma'nın kuruluşu ile ilgili tam bir tarih vermek mümkün olmamakla birlikte yapılan araştırmalarda M.Ö. 8 ve 9. yüzyıllar arasında Marmara denizi kıyılarında, Kapıdağ yarımadasında bulunan bir balıkçı köyü olan Kyzikos şehri ile aynı dönemlerde kurulmuş olabileceği sonucuna varılmıştır. Bandırma Kyzikos şehir devletinin limanı olarak kullanılmaktaydı. Bandırma bu dönemlerde "Güvenilir Liman" anlamındaki "Panormos" olarak adlandırılmıştır. Bandırmanın bu denli gelişme göstermesinin en büyük sebeplerinden birisi hiç şüphesiz sahip olduğu limandır. Ancak şunu da eklemekte fayda var ki zamanla coğrafi değişimlerin olması rüzgâr ve coğrafi etkenler sebebi ile kara ile birleşimin görülmesi iç limanın önemini azaltmıştır.⁸

Farklı dönemlerde birçok uygarlığa ev sahipliği yapan Bandırma; Frigler, Mysialılar, Traklar ve Perslerin hâkimiyeti altında bulunmuştur. Makedonya kralı Büyük İskender'in M.Ö. 334 yılında Bandırmayı fethetmesi tarihi süreçte önemli bir yer tutar.⁹ Büyük İskender'in ölümünün ardından ise bölge pek çok defa istila etmiş ve el değiştirmiştir. Selevkos liderliğindeki Bergama Krallığı tarafından ele geçirilmiştir. Trakya bölgesinden harekete geçip bölgeyi yağmalayan Galatlar tarafından da bölge hâkimiyet altına alınmıştır. Sonraki yıllarda ise bölgenin Bergama Krallığı hâkimiyetindeki Roma tarafından bölgenin yönetimi ele geçirilmiştir. 395 yılında Romanın doğu ve batı olarak iki bölgeye ayrılmasının ardından Bandırma bölgesi Doğu Roma hâkimiyeti altında bulunmuştur. Bu bölgedeki mücadeleler son bulmamış Doğu Roma hâkimiyetinde iken de mücadeleler sürmüştür. Bölgeye Araplar tarafından 670 yılında Muaviye Döneminde Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Hadis-i Şerif-i üzerine İstanbul'u almak amacıyla yapılan seferler görülmüştür. Ancak 4 yıl süren kuşatma başarısız olup çekilmek durumunda kalmışlardır.¹⁰ Araplar bu dönemde farklı tarihlerde bölgeyi almak için çeşitli saldırılar gerçekleştirmişlerdir.¹¹ 716-718 yılları arasında yine hadis-i şerif üzerine İstanbul'u feth etmek amacıyla Araplar Edremit Bölgesini alıp Bergama'ya taarruzda bulunmuş olsalar da karada da denizde de hâkimiyet sağlayamayarak yenilgiye uğramışlardır. Sonuç olarak 670 tarihinde de 716-718 tarihinde de yapılan

⁷ Ramazan Özey, "Hüdavendigâr Vilayeti Karesi ve Biga Mutasarrıflıkları", *Marmara Coğrafya Dergisi*, İstanbul, Ocak-2003, S.7, s.13-14.

⁸Hortaçlı, a.g.t., s.4.

⁹<https://www.bandirma.bel.tr/sayfa/tarihce-130>

¹⁰ Hortaçlı, a.g.t., s.5.

¹¹ Şahin Uçar, *Anadoluda İslam-Bizans Mücadelesi*, İstanbul, 1990, s. 72-73.

kuşatmalar neticesiz kalmış ve bölge Arap hâkimiyetine girmemiştir.¹² Araplar her ne kadar başarısız olsalarda Bizans'ı yıpratmışlardır.

Bandırma'nın Türklerle tanışması Anadolu'nun kapılarını Türklere açan 1071 Malazgirt Zaferi'nden sonra gerçekleşmiştir. Yıpranmış durumda olan Anadolu zayıf ve güçsüz bir haldedir. Kutalmışoğlu Süleyman Şah İznik'i ele geçirdikten sonra Bandırmayı da topraklarına katmıştır.¹³

Türkler Bandırma'ya Kutalmışoğlu Süleyman Bey'in 1080'li yıllarda Kyzikos'la birlikte Aydıncık ve Bandırma'yı fethetmesiyle girmiştir. Ve bu dönemde yaklaşık olarak 30 yıl Türklerin elinde bulunan Bandırma 1106 yılında Selçuklu Sultanı 1. Kılıçaslan'ın vefatı ile yeniden Bizans hâkimiyeti altına girmiştir.¹⁴

Selçuklu Sultanı Birinci Kılıçaslan'ın vefatı ile Selçuklulardaki buhranlı dönmeden yararlanan Doğu Roma bölgedeki Kizikos ve Manyas'ı yeniden almış ve bu süreçte kitleler halinde devamlı olarak düzenlenen Haçlı Seferleri ile Selçuklu hâkimiyeti Anadolu içlerine kadar gerilemiş, iç kısımlara doğru çekilmeler olmuştur. En nihayetinde Köseadağ Savaşı (1243) ile ağır bir yenilgi alan Anadolu Selçukluları Moğol hâkimiyeti altına girmek zorunda kalmıştır. Bu süreçte beyliklere ayrılan Selçuklulardan olup Bandırma'yı içine alan beylikte Karesioğulları Beyliği olmuştur.¹⁵

13. Yüzyıl başlarında Selçukluların uç beyliği olan Karesi Beyliği'nin himayesine altına alınmış. Osmanlı 1336 yılında Orhan Gazi zamanında bu bölgeyi ele geçirmiştir. Orhan Gazi Bandırma bölgesinin idaresini büyük oğlu Süleyman Paşaya vermiştir. Daha sonra ise “*küçük balıkçı köyü*” anlamında kullanılan “*Panormos*” adı Bandırma olarak değiştirilmiştir.¹⁶

Osmanlı Devleti Orhan Gazi hükümrانlığında, Karesi Beylerbeyliği'ni ilhak edilmiştir. Karesi Beyliği bu ilhak gerçekleşikten sonra Karesi Sancağı olarak varlığını devam ettirmiştir. Bu süreçte Bandırma da adı geçen sancağa bağlanmıştır.¹⁷

Bandırma'nın 1592 senesinde Galata'ya bağlanması sebebinin ticari faaliyetlerin daha iyi sürdürülmesi açısından ve verimliliğin artırılması bakımından olduğu düşünülebilir.

---

¹² Mustafa Murat Öntuğ, *XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Balıkesir Şehrinin Fiziki, Demografik ve Sosyo-Ekonomik Yapısı*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya, 2003, s. 17.

¹³ Hortaçlı, a.g.t., s. 6.

¹⁴ <http://www.bandirma.gov.tr/tarihce>

¹⁵ Hortaçlı, a.g.t., s. 6.

¹⁶ Göker a.g.t., s. 43.

¹⁷ Hortaçlı, a.g.t., s. 7.

Böylesine önemli bir merkezin Dersaadete uzaklığından kaynaklı olduğu öngörülmektedir. Bandırma'nın ticaret mekanizmasının ilhak ten sonrada canlı tutulması için Osmanlı'da farklı adımlar atılmıştır.¹⁸

Bandırma, bir süre Aydıncık ve Hüdavendigara bağlı bulunmuş, 16. yüzyılın 2.yarisında Galata Kazası Kapıdağ Bucağı'na bağlanmıştır. 1830 yılına gelindiğinde Erdek ilçesi Kapıdağ Bucağı'na bağlanmış. Erdek'e bucak olarak bağlanması da Tanzimat'ın ilanından sonra gerçekleşmiştir.¹⁹

Bandırma 1847 yılı Salname-i Devlet-i Osmaniye'de Galata Nahiyesi şeklinde yer almıştır. 1831 tarihli, bir vesikada da Kağıdağ Nahiyesi'nin bir köyü olarak belirtilmiştir ve nüfusunun 800 olduğuda eklidir. 1842 yılına gelindiğinde ise yapılan nüfus yok olması defterinde Hüdavendigar Livası'na dâhil olarak Kapıdağ Nahiyesine bağlı bir Kasaba olarak kayıt altına alınmıştır. 1849 senesi kayıtlarında da Erdek Livası'na tabi bir nahiye olduğu anlaşılmaktadır.²⁰

1874 senesinde geni çaplı büyük bir etki yaratan yangın sonucu Bandırma'nın neredeyse hemen hemen hepsi harap hale gelmiştir.²¹ Meydana gelen bu yangından sonra bu bölge halkı, Türk, Rum ve Ermeniler maddi manevi büyük kayıplar yaşamıştır. Can kaybının olup olmadığı bilinmemekle beraber alınan zararlar şu şekilde sıralanabilir; 1221 adet ev, 12 tane fırın ve 503 adet dükkân yanmıştır. Türklere ait 2 hamam, Ermenilerin 2 tane mektebi ve kiliseleri, Rumlarında mektepleri yangından kurtulamamıştır. Bandırma bu yangından büyük ölçüde etkilenmiş, yapılarının nerdeyse tamamı yanmış kurtulan alan çok az sayıdadır. Bandırma bu zor dönemlerinde yalnız bırakılmamış imkânlardâhilinde yardımlar gerçekleştirilmiştir.²²Bandırma yangından kısa bir süre sonra adeta tekrardan inşa edilmiştir. Buradaki önemli eserlerden birisi olan Haydarçavuş Camii de 11 yıl süresince yapılan çalışmalarda bina sağlamlaştırılarak yenilenmiştir.²³

1876-1878 yıllarına gelindiğinde gerçekleşen Osmanlı-Rus Savaşı'nın Bandırma'ya pek çok göçün gerçekleşmesine neden olduğu görülmektedir. Bu göçler Kırım ve Romanya taraflarından gerçekleşmiştir. Göçün tabii sonucu olarak nüfus artışı yaşanmış, bu göç bölgeye

---

¹⁸ Hortaçlı, a.g.t., s. 7.

¹⁹ <http://www.bandirma.gov.tr/tarihce>

²⁰ Hortaçlı, a.g.t., s. 7-8.

²¹ <https://www.bandirma.bel.tr/sayfa/tarihce-130>

²² Hortaçlı, a.g.t., s. 123.

²³ http://www.bandirmasehirreberi.com/genel_bilgiler/tarihce.html

hareketlilik katmıştır. Nüfus artışı neticesinden olarak Bandırma Karesi Sancağına (Balıkesir) bağlı bir ilçe yapılmıştır. 1881 senesinde belediye kurulmuştur.²⁴

Bandırma'nın tarihi sürecini anlatırken Birinci Dünya Savaşı'ndaki yeri ve önemine değinmeden geçmek mümkün değildir. Bu zorlu süreçte Bandırma da payına düşen mücadeleyi vermiştir. Bu cümleden olarak, Mondros Ateşkes anlaşmasının gerçekleşmesinin ardından, konumu sebebiyle Bandırma'nın da işgal edileceği düşünülmekteydi. Bu sebeple direniş cemiyeti kurma çalışmaları başlatılmış ve neticesinde Cemiyet-i İslamiye Bandırma'da kurulmuştur. Cemiyet-i İslamiye 15 Mayıs 1918'de Kuvay-ı Milliye Teşkilatına katılmıştır. Bandırma'da yaşayan Rum ve Yunanlar ilerleyen süreçte bölgenin işgaline dair besledikleri duygularını kuvvetlendirmişlerdir.

Özellikle İzmir'in işgali ile iyice iştahlanmışlardır. Yaşananları daha iyi anlamak adına İlhan Selçuk'un "Yüzbaşı Selahattin'in Romanı" adlı eserini incelendiğinde: *"21 Mayıs 1919 günü Bandırma'ya geldiğimiz zaman, şehirde Yunan bayraklarıyla süslenmiş zafer tankları gördük. Şehri gezdiğimizde derin bir acıya gömüldük. Her yanda Venizelos'un resimleri, Yunan bayraklı taklar ve sokaklarda Rumların sesleri "Zito Venizelos"²⁵ şeklindeki ifadeleri ile karşılaşılmaktadır.*

Verilen mücadeleler neticesinde Anadolu'da peş peşe kazanılan zaferler Bandırma'da yaşayan Rum ve Yunanları telaşlandırmış ve burada daha fazla barınamayacaklarını idrak ederek 16 Eylül'de Haydarçavuş Camiinde büyük bir katliam gerçekleştirmiş, bölgeden topladığı erkek ve çocukları Haydarçavuş Camiine kapatarak çevresine bomba yerleştirmiş ve onlarca insanı katledip gemilerle Bandırma'dan kaçmışlardır. Kaçan Rum ve Yunanları takip eden Türk askerleri çarpışması sonucunda 80 asker ve Yarbay Vechi Bey şehit olmuştur.²⁶

17 Eylül 1922 tarihinde Bandırma işgalden kurtarılmıştır. Cumhuriyet'in 1923' te ilan edilmesi ile günümüz idari yapısına, 1924 ve 1936 yıllarında Yunanistan'dan mübadele yoluyla getirilen Türklerin mezkür bölgeye yerleşmesiyle günümüzdeki sosyolojik yapısına haiz olmuştur.²⁷

3.Bandırma'nın İdari Yapısı

Bandırma stratejik önem arz eden bir noktada bulunmaktadır. Bu da tarih boyunca birçok medeniyet tarafından mücadele verilen bir bölge olmasını sağlamıştır. Bu savaşlar

²⁴ Göker, a.g.t., s. 43.

²⁵ http://www.bandirmasehirrehberi.com/genel_bilgiler/tarihce.html

²⁶ <http://www.bandirma.gov.tr/tarihce>

²⁷ Göker, a.g.t., s. 43.

sonucunda da Bandırma birçok farklı medeniyet tarafından idare altına alınmıştır. Bu cümleden olarak Roma'nın bölgedeki hâkimiyeti de Bandırma açısından önem teşkil eder.

Bandırma Bergama Krallığı hâkimiyetindeki Roma idaresine geçmiştir. Bandırma'yı elinde bulundurmuş olan Roma'nın idari yapısını incelediğimizde; Krallık, Cumhuriyet ve İmparatorluk olarak üç mühim dönem olduğu anlaşılmaktadır. Krallık Dönemi idari yapı içerisinde (*Rex*) Kral, (*Senatus*) Senato=Soylular Meclisi ve (*Comita Curiata*) Halk Meclisi yer almaktadır. Cumhuriyet Dönemi idari yapısında; (*Res Puplica*) Cumhuriyet “*Kamu için, Halk yararına*” anlamına gelmektedir. (*Consulatus*) Konsüllük rejimin idare ve yetki makamıdır. Konsül adı verilen iki kişi ve Curia ve Centuria Meclisleri idari yapılanmada yer almaktadır. İmparatorluk Dönemi'nde ise (*Pirincipatus*) “*Birinci Vatandaşlık*” kabul edilmiş ve yeni bir idare biçimi ortaya konmuştur.²⁸

Roma'nın doğu ve batı şeklinde iki ayrı bölgeye ayrılması 395 yılında gerçekleşmiştir. 476 yılında Batı Roma yıkılmıştır.²⁹ Bandırma bölgesi idaresine hâkim olan Doğu Roma (Bizans) idari yapısı içinde İmparator başta olmak üzere danışma organları olarak senato, Sacrum Consistorium ve Genel Kurul yer almaktaydı.³⁰

Bandırma Anadolu Selçuklu Devleti döneminde Türkler ile tanışmıştır. Anadolu Selçukluların idari yapısına bakıldığında; önceki Türk Devletleri'nde olduğu gibi “*devlet hanedanın ortak malıdır*” anlayışı görülür.³¹ Türkiye Selçuklu Devleti'nde idari işler diğer Türk Devletleri'nde olduğu gibidir. Büyük Divanda (*Divan-ı Saltanat*) meseleler görüşülürdü. Divana bağlı olan şu divanlar da mevcuttur: Divan-ı İstifa (*Malî işler*), Divan-ı Arz (*Ordu ile alakalı.*), Divan-ı İşraf (*Askerî ve hukuki işler dışında kalan devletin diğer işleri.*), Divan-ı İnşa (*İç ve dış yazışmalar.*), Niyabet-i Saltanat (*Hükümdar başkentte olmadığına devlet işleri*), Pervaneci Divanı (*Topraklarının kayıt defterleri, has ve iktalara ait kararlar.*)³²

Karesioğulları Beyliği Dönemi'ne gelindiğinde ise idari yapısının Karesi Bey'in oğulları olan Demirhan ve Yahşi Beylerin Balıkesir Ve Edremit olmak üzere iki kola ayrılmış

²⁸ Hasan Bahar, *Roma ve Bizans Tarihi Krallık, Cumhuriyet, İmparatorluk ve Doğu Roma (Bizans)*, Kömen Yayınları, Konya, Ekim 2011, s. 62-65.

²⁹ Bahar, a.g.e., s.108.

³⁰ Bahar, a.g.e., s.177-178.

³¹ Ömer Faruk Yılmaz, *Osman Gazi'den Sultan Vahidüddin Han'a Osmanlı Tarihi 1*, Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2014, s.24.

³² <https://www.tarihbilimi.gen.tr/makale/turkiye-selcuklu-devletinde-devlet-yonetimi-anlayisi-2/>

bir biçimde idare edildiği görülmektedir.³³ Anlaşılacağı üzere Bandırma, Balıkesir Kolunda yönetilmiştir. Karesioğulları Beyliği dönemi kısa sürmüş Osmanlı bölgeyi almıştır.

Osmanlı bir bölgenin yönetimi için ilk dönemlerinden itibaren iki yetkili atamıştır. Hükümdarın yürütme yetkisini temsil eden Bey ve hükümdarın yasal yetkisini temsil eden kadı şeklindedir.³⁴

Osmanlı İdari yapısı mülki, adli ve beledi teşkilatın basamakları şu şekildedir. Vilayetler (*Eyalet*) Sancaklardan, sancaklar kazalardan, kazalar nahiyelerden, nahiyelerde köylerden meydana gelmektedir. Köyler imamlar tarafından, nahiyeler naipler ve kazaları kadılar tarafından idare edilir.³⁵ III. Murat döneminde teşkilat Vilayet, Sancak ve Kaza, olarak belirlenmiştir. Sancak Mutasarrıf tarafından idare edilmekteydi. Sancak yerine Liva tabiri de kullanılabilirdi.³⁶ Teşkilât tabiri olarak kullanılmakta olan beylerbeylik kelimesine 1590 yılında, Eyalet (*Vilayet*) denilmiştir.³⁷

Hüdavendigar Vilayeti Karesi Mutasarrıflığı'na bağlı olan Bandırma, Kapudağı, Ayvalık, Gönan, Bigadiç, Edremit, Sındırgı, Kemer ve Burhaniye, Balya kazaları haizdir.³⁸

Bandırma Kazası'na ait bazı köyler Kayacık Köyü, Dutlıman Köyü ve Yenice Köyü'dür. Devletin idari olarak en alt basamağında mahalle yer alır. Osmanlı devletinde mahallelerin oluşmasını ekonomik durum değil, dini unsurlar belirlemiştir. Bandırma'nın Ermeni, Rum ve Türklere ait mahalleleri şu şekildedir;

3.1.Müslüman Mahalleleri

- a-Haydarçavuş Mahallesi
- b-Dere Mahallesi
- c-Sığır yolu Mahallesi
- d-Hacı Yusuf Mahallesi
- e-Pınarbaşı Mahallesi
- f-Çınarlı Mahallesi

3.2.Gayr-i Müslim Mahalleleri

- 1-Rum Mahalleleri
- a-Aya Nikola Mahallesi
- b-Hızır İlyas Mahallesi
- c-Selvi Mahallesi

³³ Yılmaz, a.g.e., s.38.

³⁴ Halil İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)*, Yapı Kredi Yayınları, 2011, s. 108.

³⁵ Sedat Azaklı, "Osmanlı'da Yangınlar ve İtfaiye Hizmetleri", *G.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi*, Ocak 2001, s. 155.

³⁶ Ükkeşe Kadan, *Hüdavendigar Vilayetinin Kuruluşu, Teşkilatı ve İdaresi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Bursa,2006. S.19.

³⁷ Kadan, a.g.t., s. 15.

³⁸ Özey, a.g.m., s. 13-14.

2-Ermeni Mahallesi
a-Abraham Mahallesi
b-İstefan Mahallesi
c-Evanes Mahallesi
d-Mıgırdıç Mahallesi

Bandırma'da üç Rum, dört Ermeni ve altı Müslüman mahallesi yukarıda adları ile yukarıda belirtilmiştir. Bandırma mahalleleri konusunun aydınlatılması için Başbakanlık Osmanlı Arşiv Defterlerinden temin edilmiştir.³⁹

Bandırma'ya bağlı nahiyelerde yapılan idari değişiklikler sonucu birçok kez değişimin yaşandığı görülmüştür. Kapıdağı, Manyas ve Edincik isimli üç nahiye 19. Yy da Bandırma'ya bağlı bulunmaktadır. Edincik Nahiyesi bağlı bulunduğu Erdek'ten ayrılarak 1844'te Bandırmaya İlhak edilmiştir.1903 yılında Kapıdağ Nahiyesi Bandırma'ya bağlanmıştır. Bandırma birçok idari değişiklik yaşamıştır.⁴⁰

4.Bandırma'nın Nüfusu ve Etnik Yapısı

Osmanlı Devleti'nde nüfus tespiti Kuruluş Dönemi olarak kabul gören 1300-1453 yılları arasında görülmemiştir. Yaklaşık olarak 150 senelik bu dönemde nüfus konusunda ışık tutan herhangi bir kayda rastlanmamaktadır. Bu devirde ülke toprakları sürekli olarak savaşlar neticesinde değişiklik göstermiştir. Nüfus konusunda bilgi alınabilecek tahrir defterleri 15. yy da görülmektedir. Osmanlı Devleti'nin nüfusuna ait bilgilere 16. yüzyıla gelindiğinde tahrir defterlerinin incelenmesi ile tahminlerde bulunulabilir ancak kesin bilgi verir denilememektedir.⁴¹

II. Mahmut (1808-1839) döneminde tüm kurum ve kuruluşlar yeniden yapılandırmıştır. II. Mahmut dönemine kadar Osmanlı İmparatorluğu'nda her hangi bir nüfus sayımı ya da yazımı görülmemektedir. İmparatorlukta bölgede yaşayan nüfus Osmanlı Arşiv Kaynakları ve seyyah ve gezginlerin verdiği bilgilerden anlaşılmaktadır. Osmanlı arşivinde bulunan kayıtlar nüfus sayım defterleri, tahrir, vilayet salnameleri, nüfus yoklama, avarız, temettuat defteri ve cizye nüfusun tespitinin anlaşılmasında kullanılan mühim kaynaklar arasında yer almaktadırlar.⁴²

³⁹ Hortaçlı, a.g.t., s. 39-43.

⁴⁰ Hortaçlı, a.g.t., s. 44.

⁴¹ Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, Fakülte Kitapevi Yayınları, Isparta, 2014, s. 31.

⁴² Salih Akyel, Savaş Sertel, "Osmanlı Nüfus Defterlerinin Tarih Yazımındaki Yeri: 1840 Tarihli Çarsanak Kazası Gayrimüslim Nüfus Örneği", *Journal Of History and Future*, C.1, S.1, Aralık 2015, s. 80.

1831 senesinde yapılan nüfus sayımı Osmanlı Devleti topraklarının sayımı ve yazımı için yapılmış olup eksikliklerin de görüldüğü ve ülkede yaşayan Gayrimüslim ve Müslümanların nüfus sayımlarının anlaşılması bakımından önemli bilgiler vermektedir.⁴³

Bandırma 1831 senesi nüfus defterinde Karesi veya Hüdavendigâr Sancağı ile birlikte tasnif edilmeyerek Erdek ve Kapıdağ ile beraber tasnif edilmiştir. Defter kayıtlarını tutan memur isimleri de bu defterlerde yazılmıştır. Tarihi yazılı olmayan 1361 numaralı defterin 1831 tarihinde tutulmuş olabileceği verilerden anlaşılmaktadır.⁴⁴

Bandırma defterlerindeki kayıtlar Türk, Ermeni ve Rum olarak ve gelir ve maaşları göz önüne alınarak sınıflandırmaya tabii tutulmuştur. Bu cümleden olarak gayrimüslimler (*edna*) fakir, (*Evsat*) orta ve (*ala*) zengin olarak kayıt altına alınmıştır. Bandırma defterlerindeki kayıtlara göre 884 Türk nüfusu vardır. Bunların 325'i çocuk, 300'ü ihtiyar, 9 tanede yabancı ve 260 da askere alınabilir olarak belirtilmiştir. 848 Rum'dan 363'ü çocuk, 87'si fakir, 56'sı zengin ve 337'si orta halli olarak ve 4'ü ihtiyar ve hasta olarak yazılmıştır. Son olarak Ermenilerden ise 316'sı çocuk, 48 zengin, 47 fakir ve 355 orta halli ve bunlardan 7 si ihtiyar ve hastadır şeklinde defterde yer almıştır.⁴⁵

Defterlerdeki verilerden anlaşılacağı üzere Ermeni ve Rumlar Bandırma nüfusunun %53'ünü yani yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Verilerden elde edilen bilgilere göre, Bandırma nüfusunun %88'inin genç %12'sinin yaşlı olduğu ve Müslümanların %42 'sinin askerlik için uygun olduğu anlaşılmıştır. Bandırma'da yaşayan gayrimüslimlerin %12'sinin durumunun iyi olduğu görülmektedir. Genel olarak gayrimüslimlerin durumunun orta halli (*evsat*) olduğu anlaşılmaktadır.⁴⁶

Bandırma ile ilgili 1889 senesi salnamesinde, mezkûr kaza merkezi Marmara Denizi sahili olarak belirtilmiştir. Adı geçen kazanın nüfusu 9031'dir. 18 mahalleden oluşmaktadır. 2850 hane mevcuttur. Müslümanların ibadethaneleri 5 cami-i şerif ve 4 mescit olarak kayıtlarda yerini almıştır. Bölgede yaşayan Gayrimüslimlerin ibadetleri için de 5 kilise ve 4 manastır bulunduğu verilerden anlaşılmaktadır. Ayrıca 15 fırın, 3 hamam, 14 yel değirmeni, 3 kireç ocağı, 2 kıraathane, 550 dükkan, 10 han, 6 tabakhane, 2 kiremit ocağı, 3 eczane, 200 mağaza, 60 kahvehane, bir telgrafhane, 2 gaz deposu, 1 baruthane, 1 askeri debboy, büyük

---

⁴³ Akyel-Sertel, a.g.m., s.81.

⁴⁴ Hortaçlı, a.g.t., s.36.

⁴⁵ Hortaçlı, a.g.t., s. 36.

⁴⁶ Hortaçlı, a.g.t., s. 36.

vapur iskelesi, 1 un fabrikası, 1 mektep-i iptidai ve rüştiye ve 17 sübyan mektebi, hükümet konağı ve belediye dairesi bulunduğu 1889 yılı salnamesi verilerinden anlaşılmaktadır.⁴⁷

---

⁴⁷http://www.bandirmasehirrehberi.com/genel_bilgiler/tarihce.html

2.BÖLÜM

BÜROKRASİ KAVRAMI: OSMANLI DEVLETİNDE BÜROKRASİ ANLAYIŞI

1.Bürokrasi Kavramı ve Tarihi Gelişimi

Bürokrasi kavramı günümüzde gerek toplum gerekse devlet yapısında olsun son derece öneme haizdir. Bu kavramın önemini daha iyi anlayabilmek adına, etimolojik yapısını incelemekte fayda görülmektedir. Çünkü bürokrasi kavramı toplumlarda kültürel farklılıklar göstermektedir. Halk arasındaki ve ilmi literatürdeki anlam bakımından farklılığı da göze çarpmaktadır.⁴⁸

Bürokrasi tanımı ile ilgili pek çok farklı görüş olduğu görülmektedir. Bu farklı görüşler incelendiğinde genel olarak kullanılan iki anlamın bulunduğu görülmektedir. İlk olarak kırtasiyecilik, işlerin yavaş yürütülmesi, sorumluluktan kaçınma anlamları, ikincisinde ise devlet teşkilatı veya memurlar topluluğu anlamları taşıdığı görülmektedir.⁴⁹

Bürokrasi teriminin “*koyu renkli masa* “ manasını taşıyan “*burea*” kelimesinden türetilerek ortaya çıkarıldığı 18. Yüzyıla gelindiğinde ise “*memurların çalıştığı devlet dairesi, ofis ya da büro*” anlamlarını taşıdığı görülmektedir.⁵⁰

Bürokrasi kelimesi tanımı ilk kez 18. Yüzyılda Fransız Fizyokrat İktisatçı Vincent de Gournay tarafından kullanılmıştır. “*laissez-faire, laissez-passer*” (*birakınız yapsınlar bırakınız geçsinler*) sözünün sahibi olan Vicent de Gournay’dır. Gournay “*bureaucracy*” kelimesini dönemindeki Fransız idaresinin durumunu bir hastalık şeklinde değerlendirmek adına kullanmıştır. Daha sonralarda ise kavram gerek kapsadığı anlam bakımından gerekse etimolojik yapısı olarak değişim ve dönüşüm süreci yaşamıştır. Kavram İtalyancada “*brocrazia*”, Fransızcada “*broaucratue*”, Almandada “*breaukratie* “ ve İngilizcede de “*breaucracy*” şeklinde yaygınlaşmış ve günümüze kadar gelmiştir. Bu iki kavram ayrı ayrı incelendiğinde “*bureau-büro*” kelimesi aslının Latince “*brus*”, İspanyolca “*busso*” ve İtalyanca “*burro*” terimlerinden türetildiği ve mana olarak koyu bir renk anlamına geldiği

⁴⁸ Ali Şahin, *Bürokrasi Kuramı ve Türk Bürokrasisi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 1998, s. 1.

⁴⁹ Senem Özdemir, *Sicill-i ahval Defterlerine Göre Kozan ve Cebel-i Bereketli Memurlar*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, Aralık 2018, s. 2.

⁵⁰ Hasan Acar, “Kamu Güvenliğinin Sağlanmasında Weberyen Bürokrasi ve Hiyerarşi Kavramı”, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, C. 14, S. 3, 2018, s. 671.

görülmektedir. Eski Fransızca ya bakıldığında ise “*la bure*” terimi koyu renk çuha manasında kullanıldığı görülmektedir. Koyu renk çuhanın ise bir çeşit kumaş olduğu ve bu kumaşın devlet işlerine bakanların masalarına örtülen kumaş olduğu, sonralarda ise devlet işlerinin yürütüldüğü odalar anlamını ifade ettiği alışılmaktadır. Terimin ikinci sözcüğü olan “*cretie*” ise Yunancada hâkimiyet ve iktidar anlamlarını ifade ederken kullanıldığı görülmektedir.⁵¹

“*Burrea*” ve “*cratie*” şeklinde iki kavramın birleşmesinden Bürokrasi terimi oluşmuştur. Bu birleşme sonucu kelimenin anlamı “*büro çalışanlarının emeği*” olarak karşımıza çıkmaktadır. Sözlük anlamına bakıldığında ise Bürokrasi, “*devlet işlerinin görülmesinde yazışmalara gereğinden fazla önem yükleme, kırtasiyecilik*” olarak belirtilmiştir. Bürokrasi tabiri, “*devletin örgütleyici çalışmalarının toplumdan çıkararak toplumun üstünde yer alan ayrıcalıklı kişilerce yürütülmesi*” tanımlandığı görülmektedir. Genel olarak bakıldığında ise bürokrasi yönetim şeklini ve belirli bir çerçevedeki örgütlenmeyi ifade etmektedir. Bu bağlamda bürokrasi üç ana kalemde ele alınarak incelenebilir. Bunlar kırtasiyecilik, devlet idaresi ve de yönetim ve örgütlenme şekli olarak belirtilmektedir.⁵²

Kırtasiyecilik anlamında bürokrasi tabiri daha çok olumsuzluk belirtmek için kullanılmıştır. Kırtasiyecilik gereksiz bir biçimde uygulanan formaliteleri vurgulamak, devlet eliyle gerçekleştirilen işleri zaman kaybına uğrattığı, en basit bir evrakın bile pek çok kişi tarafından imzalanması suretiyle evrakın aynı daire içinde bile git-gel yaparak işlemlerin gereksiz bir biçimde uzatıldığı ifade edilmektedir. Kırtasiyecilik kavramının ortaya çıkışı ile ilgili ise kötü bir şekilde işleyen bürokrasi sonucunda meydana geldiği söylenilebilir. Kırtasiyecilik tabiri kötü bürokrasi ile eş anlamlı olarak kabul görmüştür. Kırtasiyecilik görülen işlerin formalitelerle engellenmesi, ilgisizlik ve yülütülen işlerin daha dolambaçlı hale getirilmesi, verimsizlik, sorumluluktan kaçmak veya kuralcılık şeklinde olumsuz anlamlar ifade edilmektedir.⁵³

Devlet idaresi anlamında bürokrasi ele alındığın da ise “*idari hiyerarşiye mensup memurlar tabakasının bütünü ve memurların hâkimiyetini ifade etmektedir.*” Kamu idaresi işlerini yürüten personelin tümüne bürokrasi denilir. Yani bu yönüyle bürokratik

---

⁵¹ Talha Turan, *Bürokratik Sistem ve Tanzimat Dönemi Bürokrasisinden Erken Dönem Cumhuriyet Bürokrasisine İntikal Eden Bürokratik Kültür*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, Ekim 2014, s. 6.

⁵² Rafet Çevikbaş, “Bürokrasi Kuramı ve Yönetimsel İşlevi”, *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, C. 3, S. 2, Aralık 2014, s. 78-79.

⁵³ Çevikbaş, a.g.m., s. 79.

devlet, idari karar yetkisini memurlarına veren devlet şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Devlet bürokrasisi kapitalist toplumların imkân sağladığı ve bunun neticesinde kurulu idari yapıyı savunma altına alan, devamlılığını isteyen ve siyasi uğraşı da bulunan sistemdir.⁵⁴

Yönetim ve örgütlenme şeklinde bürokrasi tabiri ele alındığında; bürokrasi tabirini karşılayan asıl anlamın yönetim ve örgütlenme şekli olduğu görülür. Bürokrasi; hiyerarşik yapı, uzmanlaşma, örgütlenme, iş bölümü, kurallara bağlılık ve planlama çerçevesinde geniş çaptaki gurupların disiplinli olarak toplumun örgütlenmesini ifade etmektedir. Bu anlam Max Weber ile ortaya çıkmıştır.⁵⁵

Max Weber bürokrasi kavramını anlatılırken değinilmesi gereken önemli bir isimdir. Bürokrasi kavramına yeni bir anlam kazandırarak işlevsel hale gelmesinin yolunu açmıştır. Weber'in "*İdeal Bürokrasi*" anlayışı devlet dairelerinde görev yapan memurların aktif olmaları gerektiğini öngörmektedir. Bu şekilde bürokrasi tabiri işlevsel, şahsa göre değişmeyen ve devlet çıkarlarına öncelik veren bir yapıya bürünmesi öngörülmüştür.⁵⁶

Bürokrasi kavramı ile ilgili ortaya atılan fikirlerin en etkilisi, Max Weber'in ideal bürokrasisidir. Weber geleneksel idare şeklini *Patrimonyal*⁵⁷ yani baskıcı ve gelenekçi şeklinde ifade etmiş, modern idare şekillerini ise kendi bürokrasi teorisi ile belirtmiştir. Weber'in teorisi ise modern toplumların yasal-uysal bürokrasi anlayışını benimsemeden varlığını devam ettiremeyeceğini ancak yasal-uysal bürokrasi kişisel çıkar ve duygulardan temizlenmiş siyasete bulaşmayan bir oluşum olması gerektiği yönündedir.⁵⁸

Weber patrimonyal (*Geleneksel*) sistem ile rasyonel sistemi ayrı olarak değerlendirmiştir. Patrimonyal sistemde idari işleri yürüten devlet memurları kralın hâkimiyeti altında sistemde yer almakta iken rasyonel sistemde ise devlet çalışanlarının hiçbir kimse itaatine girmeden sistemde görevlerini yerine getirmektedirler. Bürokrasi terimi çoğunlukla devlet işleri adına kullanılmakta ancak özel sektörde de varlığı mevcuttur. Hiyerarşik bir düzene sahip ve devlet işleri alt-üst ilişkisiyle yürütülmektedir.⁵⁹

---

⁵⁴ Çevikbaş, a.g.m., s. 80.

⁵⁵ Çevikbaş, a.g.m., s. 80.

⁵⁶ Özdemir, a.g.t., s. 2.

⁵⁷ Patrimonyal: Babadan kalma, babadan miras kalan anlamlarına gelmektedir. Devlet yapısı içerisinde kullanıldığında ise "devlet idaresinde, tüm idare mekanizması kral ya da padişahın kişisel aracıdır." anlamı çıkmaktadır.

⁵⁸ Eda Ceren Erkabalıcı, *Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Gaziantep'teki Memurlar*, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış yüksek Lisans Tezi, Niğde, Ocak 2019, s. 6.

⁵⁹ Özdemir, a.g.t., s. 3.

Eski toplumlarda bürokrasiye gereksinim duyulmamıştır. Çünkü bu toplumlar sayı bakımından azdı hem de toplumdaki kurallar örf-adetlere göre geleneklere göre şekillenmekteydi. Yöneticiler ve yönetilen halk arasında bir aracı kuruma gerek duyulmamıştır. Ancak nüfusun artışı toplumların genişlemesi devletlerin büyümesi bürokrasinin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Nüfusun artışı, devletlerin gelişimi bürokrasi ile paralel olarak gelişme göstermiştir. Toplumun düşünürleri ileri, gelenleri, bürokrasi ile ilgilenen kişiler bu terim için daha kullanılabilir işe yarar metotlar bulmak adına teoriler geliştirmişlerdir. Bu güne kadar kurulmuş olan her bir toplum için bürokrasinin varlığından söz etmek mümkündür.⁶⁰

Bilinen en kuvvetli siyasal yönetim terimi olan bürokrasi ataerkil çağda oluşup gelişmiştir. Nitekim çağdaş manada bürokrasi kavramının gelişimi ile ulusal devletlerin gösterdiği gelişimler ile aynı doğrultudadır.⁶¹

İlkel topluluklardan itibaren bürokratik yapı ele alındığında, ilk toplulukların kan bağı ile oluşmuş olup klan ya da kabile şeklindeki oluşumlar karşımıza çıkmaktadır. Bu topluluklarda herhangi bir idari yapılanma söz konusu değildir. İlk devletlerin kuruluşları ve ilk bürokrasilerin meydana gelişinde nüfusun artışı, sulama sistemi, savaş, din ve ticaret gibi unsurların etkili olduğu söylenilebilmektedir.⁶² Bu tip toplumlarda halkın toplum tarafından konulan kurallara değil örf-adet ve başlarında bulunan yönetici, kral tarafından konulan kurallara itaat etmektedirler.

İlkel toplumlarda insanların birbirlerine ihtiyaç duygusu ve birbirlerini savunma gereksinimleri idari anlamda örgütlenme şeklinin ilk örneğidir. Tarım devrimi ile üretimde araç-gereçlerin kullanımı, ürünlerin paylaşımı örgütlenmeyi oluşturdu. Daha sonra madenlerin işletilmesi ile de savaş alanında üretilen araçların yapımı için insanlar örgütlenmişlerdir.⁶³

Tarihte bilinen ilk bürokrasi Eski Mısır'a aittir. Eski Mısır idareye dair ilkeler belirlemiş, kurallar geliştirmiştir. Ayrıca Max Weber patrimonyal-bürokratik devlet tabiri için Eski Mısır'ın ilk örnek olduğunu belirtmiştir. Eski Mısır da bu bürokratik düzenin oluşması ve gelişmesinde kralın tanrıdan yetki aldığına inanılması ve Nil Nehrinin sunduğu büyük imkânlarda etkili olmuştur. Nil Nehrinin suyolu olarak kullanımı ve yılın belli dönemlerinde Nil Nehrinin taşması sorununa çözüm için Eski Mısırda kâtipler adı verilen çalışan memurların ortaya çıkışını sağlamıştır. Bu bilirkişi niteliğindeki memurlar gurubuna

---

⁶⁰ Özdemir, a.g.t., s. 3.

⁶¹ Şahin, a.g.t., 10.

⁶² Murat Akçakaya, "Weber'in Bürokrasi Kuramının Bugünü ve Geleceği", *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Özel Sayı, Aralık 2016, s. 276-277.

⁶³ Şahin, a.g.t., s. 10.

ayrıcalıklar tanınmış ve maaş olarak da dönem koşullarında aynı olarak toplumdan devlete ait olan borçlarını toplama şeklinde eşya ve erzak hakkı verilmiştir. Nitekim Eski Mısırda toprakların tek sahibi kraldır. Bu cümleden olarak Firavun karşısında Bürokratik cihaza bağlı kişilerin hiçbir söz hakkı bulunmamaktadır. Bu otoriter hükümdarlık rejimi içinde yer alan yazıcılar ordusu” *bereketi sağlayan makinenin muharrik kuvveti*” sayılıyordu. Verilen emirlere koşulsuz itaat şarttı ve idari konularda hüküm bildirmek yazıcılar adına kesinlikle söz konusu değildir.⁶⁴

Eski Çin’de yönetim M.Ö 2200 yılına kadar gitmektedir. Patrimonyal bürokrasinin en saf örneklerinden birisi şüphesiz Eski Çin’dir. Çin’in çok büyük bir devlet oluşu, sürekli olarak kuzeyden düzenlenen akınlara maruz kalması ve beslemesi gereken büyük ordusu ve Çin Seddi’nin inşa edilmesi örgütlenmeyi gerekli kılmıştır. Çin de bir kimsenin toplumdaki saygınlığını belirleyen faktörler arasında kamu görevlisi olması ve din, ahlak, gelenek ve güzel sanatlar gibi niteliklere sahip olması yer almaktaydı. Bu da Çin’in önemli ölçüde ilerlemiş bürokratik yapısının varlığını ve işlevini göstermektedir.⁶⁵

Batının siyasi ve idari kurumları incelendiğinde, Roma İmparatorluğu’ndan Ortaçağ Feodalizmine, sonrasında mutlak monarşiler ve en sonunda ulus devlet sistemine doğru bir gelişme göstermiştir. Roma İmparatorluğu’nun yıkılışı ile yönetim düzeninde değişiklikler meydana gelmiş ve farklı otoriteler ve guruplar ortaya çıkmıştır. 5 ve 15. yüzyıllar arası Avrupa’da merkezi yönetimin çöktüğü ve çok sayıda yerel yönetimin ortaya çıktığı görülmüş ve Feodal düzen egemen olmuştur. Batı devletlerinde Bürokrasi feodalitenin yıkıntıları üstüne kurulmuştur. 16. yüzyıla gelindiğinde ise mutlak monarşilerin güçlenmesi ile merkezi otorite güçlenmiştir. Buna paralel olarak da yönetici ve memur sınıfı ortaya çıkmıştır. Böylece bürokratların toplumdaki yönetsel etkisi artmış ve prens ve derebeylerin hükümdarlıklarının konumuna uzanmıştır. Ortaçağın sonarına doğru gelindiğinde ise daha bürokrasi olarak adlandırılmamak ile beraber bir yönetim sistemi oluşumu varlığından söz edilebilmektedir. Matbaanın icadı ve diğer teknik ilerlemeler krallık otoritesinin kuvvetlenmesi ve daimi gelir kaynaklarının varlığı etkili olmuştur. 18. yüzyılda Avrupa’da Fransız İhtilalinin yaşanması ile bürokrasi adına köklü değişimler yaşanmıştır. Kralın otoritesi ve bürokrasiyi anayasal sistem ile kısıtlandırarak kamu görevlilerinin statüsünde hatırı sayılır değişimler gerçekleştirilmiştir. Sadakat krala değil devlet ve kanunlara olacaktır şeklinde değişmiştir. Bu değişim Weberyana göre patriyonalizimden yasal-rasyonel bürokratik sisteme geçiştir.⁶⁶

---

⁶⁴ Şahin, a.g.t., s.11.

⁶⁵ Çevikbaş, a.g.m., s.82.

⁶⁶ Akçakaya, a.g.m., s.278.

2. Osmanlı Devleti'nde Bürokrasi

Osmanlıların bir uç beyliği iken hızla bir cihan devleti haline gelmesindeki başarısı, sadece ordusunun başarısı değil aynı anda bürokrasisinin gelişimi ile de paralel bir bağlantısı vardır.

1747-1782 yıllarında İstanbul'da görev yapan İngiliz Elçisi James Poter bu konudan şu şekilde bahsetmiştir;

“Babiali’de birkaç kalemde doğru ve dikkatli olarak yapılan işlere edebilecek hiçbir Hıristiyan güç yoktur. İşler çok büyük bir titizlikle yapılır. bir önemli belgede kelimeler dikkatle ve anam daima göz önünde kendi menfaatlerini zedelemeyecek şekilde seçilir. Yılı bilinmek kaydıyla en tarihli belgeler dahi Baba-ı Ali’de bulunabilir.”⁶⁷

Osmanlı devleti bürokrasi yapısı için “*patrimonyal*” kavramı kullanıldığı ifade edilmelidir. Patrimonyal sistem krala aile reisi sıfatını yüklemektedir. Findley’in bu konuda “*o ailenin reisiydi, hanedan ise asıl aile; yönetici sınıf ailede hizmet gören köleleri de içeriyordu. Yönetilen sınıflar ise tanrı tarafından aile reisinin himayesine verilen sürüler (reaya) idi. Ayrıca devletin toprakları da –teorik olarak sınırlı istisnalarla- hanedana aittir.”* şeklinde ifade kullandığı belirtilmiştir.⁶⁸

Patrimonyal bağ yönetici ile aralarında ki ilişki geleneksel ve kişisel sadakat bağı bulunan kişilerden oluşmaktadır. Bu kişiler serfler, köleler, hanedandaki memurlara bağlı hizmetliler, yanaşmalar, serfler veya hür kalmış köleler ve akrabalarından oluşmaktadır. Patrimonyal örgütlerde en mühim makamların egemen yönetici aile ya da sülalesinden kişilerin çoğunlukta yer aldığı belirtilmiştir. Patrimonyal sistemde köle ve önceden köle iken sonradan hür bırakılmış kişilerin yüksek makamlara ulaşması sıkça rastlanılan bir olaydır. Osmanlı da önemli bir mevki olan sadrazamlık makamında bulunan pek çok kişinin bu şekilde olduğu söylenilebilir. Hane için görev yapmakta olan memurlar; oda uşağı, has hazine nazırı, baş seyis, oduncu ve kahya şeklinde seçilen tipik memurlardır.⁶⁹

Geleneksel otorite “*Patrimonyalizm*” idarecinin kontrolü altında şahsi bir idari memur gurubunun topluluğu ve bilhassa askeri gücün artışıyla oluşur. Mutlak otorite en üst seviyeye ulaştığında ise bu durum Saltanat (Sultanlık) olarak isimlendirilir. Otorite esasen gelenekseldir fakat gücü elinde bulunduran şahsın, şahsi özerkliği ile otorite uygulamasına patrimonyal otorite denir. Keyfi uygulamanın geleneksel çerçeveye bağlı olmadığı

⁶⁷ Erkalbakçı, a.g.t., s.9

⁶⁸ Özdemir, a.g.t., s.11.

⁶⁹ H.Bahadır Akın, *Max Weber Bürokrasi ve Otorite*, Adres Yayınları, Ankara, Mart 2005, s, 56-57.

patrimonyal otoriteye “*Saltanat*” denilir. Saltanat da geleneklerle sınırlandırılmış olarak yansısı da bu durum gerçekte farklı yorumlanılabilir.⁷⁰

Temelde Osmanlı Devleti’nin bürokrasi sistemi yani yönetim organizasyonu esasen hükümdar ve üç kesimden meydana gelen bir sacayağı üzerine kurulmuştur. Bunlar İdari Teşkilat (*Kalemiyye*), Askeri Teşkilat (*Seyfiyye*) ve Dini Teşkilat (*İlmiye*) şeklinde uzun seneler hizmet vermekteyken, bir süre sonra sivil bürokrasiyi meydana getiren Kalemiye’den ayrılan “Mülkiye” ayrı bir oluşum olarak karşımıza çıkmıştır. Osmanlı İmparatorluğu bu dört idari mekanizma ile varlığını sürdürmüştür.⁷¹

Osmanlı patrimonyal Hanedan Devletinde, yönettiği gurubun yani reayanın üzerinde özel bir imtiyaz hakkı bulundurmaktaydı ve bu imtiyazın bilincinde hareket etmişti ama idare biçiminin batı feodalitesinden farklı şekilde olduğu görülmüştür. Osmanlıda imtiyazlı statüsünü babadan-oğula aktaran bir aristokrasi görülmeydi. Hükümdar hizmet edecek şahısları kendi kontrolü altında yetiştirip, seçtikten sonra yönetici zümresine dâhil etmekteydi. Yönetici zümre merkezi bürokrasi içinde her konuda düzenleme yapabilme yetkisiyle ayrıcalıklı bir öneme sahipti. Hükümdar her konuda devletin çıkarları doğrultusunda hareket ediyor ve tüm meselelerde devletin çıkarları öncelikle gözetiliyordu. Tek kelime ile padişah adına merkezi yönetim, küttab, Osmanlıyı bağımsız bir şekilde mutlak egemenliği altında bulundurmaktaydı.

Sadece devlet çıkarı endişesi ile halkı ve geleneği ilk sırada tutmayan bu tip bir yönetim anlayışı, ilerici reformlardan sorumluydu. Osmanlı Devletinde Bürokratik Reform, devletin geleceği için batılılaşmaya sebep olan akımın ana kaynağıdır. Merkezi örgüt sivil, askeri ve dini bürokratlardan meydana gelmekteydi.⁷²

3.Tanzimat Öncesi Osmanlı Bürokrasisi

Osmanlı İmparatorluğu cihanşümul devlet olma özelliğini yaklaşık 500 yıl ayakta kalarak göstermiştir. Bu başarısını askeri gücünün yanında bürokrasisini de sağlam adımlarla bir düzene oturtmuş olmasından kaynaklamadaydı. Osmanlı devleti devlet idaresinde Emeviler, Abbasiler ve Selçuklu devletleri gibi üç büyük devletten ilham almıştır ve yönetim alanındaki tecrübelerini devam ettirmiştir aynı zamanda çağdaşı olan iki önemli devletin yönetim şeklinden de yararlanmış, yansımaları görülmüştür. Dolaylı yoldan Emevileri

⁷⁰ Akın, a.g.e., s.62-63.

⁷¹ Nuri Kavak, Sicill-i Ahval Defterelerine Göre Eskişehirli Memurlar (1879-1909), ty, yy, s.11.

⁷² Halil İnalçık, “Bürokrasi, Batılılaşma, Laikleşme”, *TBB Dergisi*, S.50, 2004, s. 62.

etkileyen Çin ve Pers İmparatorluklarının kamu alanındaki idari işlem şekillerinin yansıdığı da söylenilebilir. Daha da genel bir çerçeveden bakıldığında Bizans'ın etkisi ile Roma ve Avrupa bürokratik oluşum sisteminin etkileri Osmanlı yönetim anlayışına büyük katkılar sağlamıştır. Böylesine geniş bir yelpazeye sahip olan yönetim anlayışının Osmanlı için ne kadar önem arz ettiğini belirtmek gerekir.⁷³

Bürokrasi kavramı Osmanlı Devleti'nde ilk kez “*memurin-i aklamın galebe-i nüfusu*” olarak tercüme edilmiştir. Klasik Osmanlı bürokrasisi eski Türk devletleri ve İslam devletlerinin meydana gelmiş olan idare yapılarının harmanlanmış bir şekli olarak değerlendirilebilir. İdari yapılanmaların oluşumu dönemin ihtiyaçlarına göre şekillenmiştir. Fetihlerin hız kazandığı dönemlerde özellikle I. Murad ve Yıldırım Beyazıt döneminde idari yapılanma alanında da yenilikler, ihtiyaçlar hâsıl olmuştur. Oluşan merkezî devlet anlayışı Fatih Sultan Mehmet Dönemi'nde en üst seviyeye ulaşmıştır.⁷⁴

Osmanlı Devleti yönetim anlayışı tüm geleneksel devletlerinde olduğu gibi Allah'a dayandırılmaktadır. Orta Asya Oğuz geleneklerinden itibaren Türk Hakanının otoritesinin meşruluğu, sadece Oğuz hanın soyundan gelenlerin başa geçmesi mümkün olmuştur. Osmanlıların geldiği Kayı Boyu Oğuzların en asil soyundandır. Bu durumu destekleyen birçok dini kaynaklı hikâyeler mevcuttur bu hikâyeleri idareyi meşrulaştırmak adına yönetimin Allah'a dayandırıldığı yönündedir. Türkmen, çadır, aşiret terimleri üzerinden gelişerek “*Aşiretten Cihangirane İmparatorluğa*” tanımının yapılmasında törelere düşkünlüğün yani sözlü kuralların nizamının önemi büyüktür.⁷⁵

Osmanlı bürokrasisinin diğer devletlerden etkilenerek ve durumlara göre de şekillendirilerek yansımalarının görüldüğünü yukarıda ayrıntılı bir biçimde aktarılmıştır. Bunlara bazı devletlerin yönetim şekilleri örnek verilerek desteklenilebilir. Örneğin Sasaniler de Şeyhinşahın yanında rahipler sınıfın yargı işlemleri için yer almakta, idari alandaki hükümdarın yanındaki en etkili isim baş vezirdi.⁷⁶ Bizans örneğini kısaca ele aldığımızda ise eski Romanın devamı niteliğinde olduğunu ve imparatorun şahsına dünyevi hemde ilahi gücü temsil etmesi görülmektedir. İmparatorun eline tüm otorite mevcut ve en yüksek yargıç, kanun koyucu ve askeri, idari ve mali tek söz sahibiydi.⁷⁷

⁷³Hayretin Meral, “Kitap Tanıtımı Osmanlı Devleti'nde Bürokrasi”, *Arşiv Dünyası*, S.3, Nisan-Mayıs 2004, s. 22.

⁷⁴Ozan Can Akpınar, *1879-1909 Tarihli Sicill-i Ahval Kayıtlarına Göre Antalya Doğumlu Memurlar*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 2017, s. 6.

⁷⁵İlber Ortaylı, *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*, Cedid Neşriyat, Ankara, 2008, s. 171.

⁷⁶Ortaylı, “Teşkilat ve İdare Tarihi”, s. 27.

⁷⁷Ortaylı, “Teşkilat ve İdare Tarihi”, s.33.

İslam ile birlikte Osmanlı devletinin tüm kurum kuruluşlarında etkilenmiş ve bürokraside bu etkileşimden nasibini almıştır. İslam da yönetim anlayışı, idare biçimi ve yönetimde söz sahibi olan kimseler olarak ele alındığında; İslam da halifelik makamı ilk olarak incelenmesi gereken bir husustur. Halifelikte Hıristiyanlık da olduğu gibi idareci tanrısal idareci değil, Allah'ın Resulü, İslam dini cemaatinin başındaki vekil olarak yer almaktaydı. Seçim ile başa geçmekteydi. Valiler ve kadılar yönetimde halife adına devletin genişlemesiyle görülmüşlerdir.⁷⁸

Son olarak da Selçuklu Devleti'nin bürokratik yapısı, yönetim anlayışı ele alındığında ise Selçuklularda anayurt olan Orta Asya'dan pek çok etki görülür, oğuzların askeri alandaki teknik ve teşkilatı azımsanamayacak derecede çoktur. Oğuzların töreleri örf ve adetleri görülmekte ve İslamında şer-i alandaki etkisi her alanda olduğu gibi bürokrasi alanında oldukça yaygındır. Selçuklu da bakanlıklar görevini üstlenebilir denilebilecek Divanlar mevcuttur. Bunlar “*Divanı Pervane*”, “*Divanı Arız*”, “*Divanı Tuğra*” ve “*Divanı İstifa*” şeklindedir.⁷⁹

Osmanlı Devleti Seyfiye kalemine öncelik vermiş ve Seyfiye kalemini genişletip yenileştirmek adına adımlar atmıştır. Çünkü askeri anlamda ihtiyaçlar öncelikli durumdaydı.⁸⁰ Fatih Sultan Mehmet saltanat sistemini kabul etmiştir. Dönemine kadar hep Başkanlığını padişahların yaptığı divana başkanlık etme görevini veziri azama vermiştir. Atılan bu adımlar “*Kanun-name-i Ali Osman adlı Teşkilat Kanunnamesi, Kanuni Padişahî adlı Umumi Kanunnamesi, Kanunname-i kitabeti Vilayet adlı Tapu tahrir Kanunnamesi, Belediyeler ile ilgili İhtisap Kanunnamesi, Gümrük Kanunnamesi ve Darphane Kanunnamesidir.*”⁸¹ Böylece bürokratik bölünmenin adımları atılmıştır.

Osmanlı devleti için askeriye önemli bir konumdur. Ancak sadece ordu ve askeriye olarak değerlendirilmemelidir. Çünkü yönetim askeri sınıfın elindeydi. Askeri sınıf dört ana bölümden oluşur. Seyfiye, İlmiye ve Kalemîye ve Hizmetliler sınıfıdır. Bu kalemler kısaca ele alındığında yönetimi elinde bulunduran en önemli kesim seyfiye sınıfıdır bunlar kılıcı elinde bulunduranlardır. Seyfiye ve ilmiye kalemleri Osmanlı devletinin uzun yıllar yöneticiliğini üstlenmişlerdir. Kılıcı elinde bulunduran kesim yani seyfiye sınıfı iki ana gruptan oluşmaktaydı. Bunlar kapı kulu ve eyalet askerleri şeklindeki tımarlı sipahilerdi. Kapı kulu askerleri devşirme kökenli kişilerden meydana gelmekteydi.

⁷⁸ Ortaylı, “Teşkilat ve İdare Tarihi”, s. 58.

⁷⁹ Ortaylı, “Teşkilat ve İdare Tarihi”, s. 101-102.

⁸⁰ Özdemir, a.g.t., s. 14.

⁸¹ Yaşar Yücel, Ali Sevim, *Klasik Dönemin Üç Hükümdarı Fatih, Yavuz, Kanuni*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1991, s. 94.

İlmiye sınıfı Osmanlının kuruluşundan beri yönetim organizasyonunda önem derecesine göre ikinci sırada yer almaktadır denilebilir. Osmanlı devleti yönetim anlayışının temelinde şeriatın öğretileri yer büyük üçlüde almaktadır. İlmiye sınıfının başında Şeyhülislam yer almaktadır. Şeyhülislamlık kurumunun yargı yetkisi bulunmadığı için ilmiye sınıfının önemli şahıslarından olarak Kazaskerler yer almaktadır. Kazaskerler medrese temelli kişilerden meydana gelmektedir.

Yönetici kalemin en mühim sınıfından biride Kalemiye'dir. Bu sınıf kâtipler zümresinden meydana gelmiştir. Osmanlının ilk dönemlerinden beri var olan ancak ilmiye sınıfından beslenen Kalemiye sınıfı zamanla ayrı bir sınıf olarak karşımıza çıkmaktadır. Kâtip, nişancı ve defterdar gibi önemli mevkilerde bulunan kimseler önceleri İlmiye sınıfına mensuptu ancak sonradan Kalemiye sınıfı teşkil edilmiştir. Yapılanmalarda ki bozulmalar sebebiyle Kalemiye ön plana çıkmıştır. II. Mahmut'un attığı adımlar Kalemiye sınıfının ön plana çıkmasında etkili olmuştur.⁸²

Osmanlı bürokrasisinde yer alan gayrimüslimler XVII. yüzyılda ve XIX. yüzyıllarda sayı bakımından çok olmamakla birlikte görülmekteydi. Sınırlı olarak Ermeniler, Fener Rumlar gibi yabancılar bulunuyordu. Divan-ı hümayun tercümanı, voyvodalık, maslahatgüzar, darphane emini, mesese tercümanı, barutçuluk, şehbender, askeri hekim ve saray mimarı gibi görevlerde yer almışlar ve zamanla da görev yelpazeleri genişletilmiştir.⁸³

Divan-ı Hümayun tüm orta doğu devletlerinin en mühim idare organı olarak yer almıştır. Osmanlı Divan-ı hümayunu esasen yüce mahkeme işlevi üstlenmekteydi hem de hükümet işleri ile de ilgilenmekteydi. İlk zamanlarda hükümdarın dava dinlediği aynı zamanda da hükümet işlerinin yürütüldüğü makam olan kapı, *Dergah-ı Ali veya Bab-ı Ali* sonraları ise Osmanlı hükümetini temsilen kullanılmıştır. İmparatorluk bünyesinde değime giden Fatih 1475 dolaylarında Divanı hümayun toplantılarına bizzat hakemlik etmeyi bırakmıştır. Ancak davalara kayıtsız kalmayarak divan odasına bir pencere açtırarak davaları bir perde arkasından dinlemiştir.⁸⁴ Bütün bu bürokratik alaka reyanın hakkına verdiği önemi göstermektedir.⁸⁵

---

⁸² Serdal Fidan, Kamil Şahin ve Fikret Çelik, "Osmanlı Modernleşmesinin Temel Olgularından Biri: Bürokrasi Osmanlı Modernleşmesinde Bürokrasinin Etkinliği ve Önemi", *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.23, Mayıs 2011, s. 116-117.

⁸³ Mahmut Akpınar, "Bir Osmanlılık Örneği Olarak Sava Paşa", *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 11, Ocak 2016, s. 150-151.

⁸⁴ Halil İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Ağustos 2016, s.94-95.

⁸⁵ İnalçık, "Klasik Çağ", s.96.

Divan-ı hümayun üyeleri ise *veziriazam, vezirler, kadı-askerler, defterdarlar ve nişancı asli* üyeleri idi. *Reüssül-küttab, kapıcılar kethüdası ve çavuş-başı* divan hizmetkârı olarak katılırdı. İhtiyaç halinde de *Şeyhülislam, kaptan-ı derya ve yeniçeri ağası* divan toplantılarına çağırılırdı.⁸⁶

Defterdar “*Maliye Bakanı*”na tekabül eder. Osmanlı da maliye teşkilatının temelini defterdarlık kurumu ile atılmıştır. *Fatih Kanunnamesi’ne göre Defterdar padişahın malının vekili olarak tanımlanmıştır.* Baş defterdar, Arap ve Acem Defterdarlığı, Anadolu ve Rumeli Defterdarlığı olarak kendi içinde ayrılmaktadır. Divanı hümayunda asıl üyelerden olan nişancı ise “*tuğrakeş*” olarak adlandırılmıştır. Nişancı için Fatih kanunnamesinde “*Evvela vüzera oturup bir canibe kadı-askerler onların altına defterdarlar otururlar ve ol bir canibe nişancı oturur.*” Ve yine kanunnamede “*ve nişancının mertebesi eğer vezaret ve beylerbeylik ise defterdarlara tasaddur ve eğer sancak ile nişancı ise defterdardan aşağı oturur.*” Şeklinde nişancının derecesini, makamını ve yerini belirlemiştir.⁸⁷ Divanı hümayunda kurulan bu makamlar ile bürokratik yapı adına ilerde gelişme kaydedileceğine dair kanıtlar ortaya konulmuştur.⁸⁸

Zamanla bürokrasinin güç kazanması ile eli kalem tutan, kendini geliştirebilmiş be iyi yetişmiş kişiler önemli izler bırakabilmişlerdir. Mesleğe bir medreseden mezun olup girmekten ziyade usta-çırak yöntemi ile gelinebiliyordu. Osmanlı bürokrasisine ilk kademe olarak başlayan bir kimse lügat, şiir ve inşa, sarf, edebiyat, nahiv, edebi ilimler, örfi hukuk konuları, coğrafya, ayet ve hadis ve tarih gibi konularda bilgili olması beklenilmektedir. Hem de işe giren kişinin çalışkan olması, iyi kalem kullanması gibi meziyetlere sahip olması beklenmektedir. Özellikle sır tutmasını bilen, rüşvet, adam kayırma, iltimastan uzak durması da beklenen vasıflar arasında yer almaktaydı. Bürokrat kökenli idarecilerin Reüssül-Küttablık, Nişancılık ve hatta sadaret makamına bile gelinebilmesi mesleğe olan rağbeti arttırmıştır.⁸⁹

Osmanlı Klasik Döneminde memur yetiştirmek adına açılan Memur Mektepleri’nden bahsedeceğimiz ancak modern anlamda meslek okulları olmayıp Tanzimat’a kadar böyle bir oluşumun tam manasıyla varlığından söz edilemez. Ancak usta-çırak ilişkisi içerisinde memur yetiştiren kursların varlığından söz etmek mümkündür. Medreselerde az da olsa okuyan şahısların memur oldukları görülmüyordu. Bab-ı Ali Mektebi siyasal yazışmalarda Bab-ı Ali Osmanlı devletinin diploması dilidir. Bab-ı Ali Osmanlı devletinin en önemli hükümet dairesidir ve en çok memur yetiştiren mektebidir. Bab-ı Alil’den mezun olan kimselerin

⁸⁶ Tufan Gündüz, *Osmanlı Teşkilat Tarihi El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2016, s. 37.

⁸⁷ Gündüz, a.g.e., s. 43-44.

⁸⁸ Özdemir, a.g.t., s. 14.

⁸⁹ Kavak, a.g.e., s. 12.

önemini vurgulamak adına “*Bab-ı Ali Efendisi*” ve “*Bab-ı Ali Terbiyesi*” gibi tabirler kullanılmıştır. Hal tercümelerinde “*Bab-ı Ali Mektebinden yetişme*” olarak not yer almaktadır. *Kethüda Bey Dairesi* ve *Divan-ı Hümayun Kalemî* olmak üzere iki kalemde memur yetiştirilmektedir. Bir diğer önemli memur yetiştirme mektebi olan Bab-ı Defterdari Mektebi’nde ise mali alanda teknik bürokratik bilgiler öğretilmektedir. Bab-ı Fetve Mekteplerinde ise Şehülislam, müfti ve kadıların yetiştirildiği bilinmektedir. Son olarak değinilecek Bab-ı Seraskeri Mektebi’nde de yeniçerileri ocaklarında hükümetle olan yazışmaların görülesi için eleman yetiştirilmekteydi.⁹⁰

Osmanlı devletinde batı devletlerinde yaşanan gelişmeler hiç önemsenmemi, göz ardı edilerek küçümsenmiştir. Bu süreçte batının ilerleyişi karşısında zamanla tutunamayacak bir hal almıştır. Batı toplumsal ve ekonomik olarak ilerledikçe, ağır silahlarında savaş da yerini almasıyla Osmanlı toprak kaybı yaşamaya başlamıştır. Osmanlı bu gidişata ve ıslahat hareketleriyle çözüm bulmaya çalışmıştır. Buda ancak yaklaşık 17. yüzyıl civarında gerçekleşmiştir.⁹¹

Osmanlı da bürokrasi alanında 16. Yüzyıl boyunca genel bir düzen hâkimdi, bu denge 1699 tarihli Karlofça Antlaşması’na kadar sürmüş bu tarihten sonra ıslahat çalışmaları yapılma gereksinimi doğmuştur. Sosyal ve idari bakımdan birbiri içine girmiş birçok etken “*ayanlık, sipahiler, cemaat önderleri, göçebe aşiretleri, lonca liderleri*” bulunmaktaydı. Bu oluşumlar için Tanzimat’a kadar birçok ıslahata uğramıştır.

Osmanlı devrindeki birçok devlet gibi toprağa bağlı bir sistem üzerine gelişme göstermekteydi. Zamanla toprakların genişlemesi her alanda olduğu gibi idari alanda da yeniliklere olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Bürokrasi alanında da yeniliklere gidilmiştir. Öncelikli olarak veraset sistemi, dini ideolojik etmenler ve büyük ölçüde toprağa olan bağlılık Osmanlı devletinin kurum ve kuruluşlarının gerek tesisinde gerekse bozulmaya giden süreç ve yapılan ıslahatlarda temel faktör olmuştur.⁹²

Batı da olan gelişmelere coğrafi keşiflerin etkisi azımsanamayacak kadar büyüktür. Ticaret yollar ve kıtaların keşfi ile o bölgelerden getirilen mühim madenlerden dolayı ilerleme kaydetmiştir. Bu ilerleme piyasayı oldukça etkilemiştir. “*genel fiyat düzeyinde önemli ve uzun süren bir artışın başlamansa*” sebep olmuştur. Osmanlı devleti devamlı olarak hammadde ihraç eden bir konuma gelmiş ve el sanatlarının çöküşüyle büyük bir gerileme yaşayan

⁹⁰ Salih Özkan, *Türk Eğitim Tarihi*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, Eylül 2015, s. 71-72.

⁹¹ Veynel Erat, “Tanzimat Dönemi Kamu Politikalarında Bir Aktör Olarak Bürokrasi”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), s. 534.

⁹² Satuk Buğra Çetinkaya, “Tanzimat Dönemi Osmanlı Siyasal Hayatında Bürokrasinin Değişken Konumu”, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Ankara, Aralık 2018. s. 55.

Osmanlı ekonominin sıkıntılı bir sürece girmesiyle artık ıslahatlar adına adımlar atma teşebbüsü göstermişlerdir.⁹³

Osmanlı Klasik döneminin en önemli sacayağından biri tımar sistemiydi. Osmanlı tüm topraklara şamil tek sistem uygulamamıştır. Hükümdarlar fetihle beraber ülke topraklarına kazandırılan, büyük ülkelerin eski adetlerini ve örflerini göz önüne alarak o bölgenin hukuki ve idari yönleride ele alınarak her bölge için ayrı bir yapı oluşturulmuştur. Temelde uygulanan sistem Tımar Sistemi'dir. Bölgelere göre zaman zaman tımarın uygulanmasında farklılık görülmüş ise de esasen aynı temelde olduğu, birçok noktada benzerlik gösterdiği görülmüştür.⁹⁴ Ancak yukarıda da bahsedilen gelişmeler ile birlikte Tımar sisteminde de değişikliğe gidilmesi kararlaştırılmıştır. *“tımar sistemi ortadan kaldırılmış ve vergi toplama hakkı mültezim denilen kişilere satılmaya başlanılmıştır.”* Başka bir deyimle tımar usulüne son verilerek iltizam usulüne geçilmiştir. İltizam usulü ise vergi toplama işinin açık arttırma ile hazineye en fazla girişi sağlayacak kişiye verilmesidir.

“Senedi İttifakın konumuz açısından en önemli yönü, ayanın siyasal bakımdan güçlenmesive siyasal güç ve siyasal faaliyetlerin merkez ile mahalli sistem arasında bölünmesidir. Bu olgu, Padişahın ekonomik kaynaklar üzerindeki kontrolünü azaltmış ve giderek asker, sivil ve dini bürokrasiler Padişahı bağımsızlaşmışlardır.” Böylece tımara nazaran daha hızlı bir şekilde nakde ulaşım sağlanmış olacaktır.⁹⁵

Osmanlı devlet düzeni hükümdar ve ona *“kulluk”* eden askeri ve sivil bürokrasiden meydana gelmektedir. Klasik Dönemde kabullenilen *“her şeyin ideal hali ile var olduğu ve bu yüzden olduğu gibi kalması gerektiği”* anlayışı hüküm sürmekteydi ve zamanla yaşanan gelişmeler neticesinde değişim odağı haline gelmiştir. Yaşanan bu değişim sürecinde batı tarzı bir anlayış hâkim olmuştur. Böylece *“padişahın her şeyin üstünde yer aldığı ve yönetici sınıf üyelerinin padişahın hizmetkarı olduğu algısı”* değişime uğramıştır.⁹⁶

4.Tanzimat Sonrası Osmanlı Bürokrasisi

Osmanlı devleti batı karşısındaki geri kalışı ile hamleler yapması gerektiğini anlamış ve bu yönde harekete geçmiştir. Özellikle merkezi otorite sağlamlaştırılarak kurumlarda düzenleme yapılması uygun görülmüştür. Yapılacak düzenlemeler de batının örnek alınarak

⁹³ Mehmet Yavuz, “Osmanlı-Türk Devleti’nde Bürokrasi Kurumunun Rolü: Heper ve Küçükömer Üzerinden Karşılaştırmalı Bir Analiz Denemesi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 53, Temmuz-2017. s. 199.

⁹⁴ Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2014. s. 96.

⁹⁵ Yavuz, a.g.m., s.199.

⁹⁶ Berna Fildiş, “Modernleşen Ordular ve Bürokraside Yüklendikleri İşlev: Osmanlı Örneği”, *Turkish Studies Social Sciences*, C. 10-13, 2018, s. 341.

ilerletilebileceği düşüncesini Tanzimatçılar taşımaktaydı. Askeri alanda uğranılan mağlubiyetler de açık bir şekilde bu ihtiyacı haykırmaktaydı.⁹⁷

17. yüzyıl başların da Osmanlı ıslahatların gerekliliğini anlamıştı fakat bu girişimler padişah ve sadrazam ile sınırlı kalmıştı. Onların bu gayretleri ulema tarafından benimsenememişti çünkü bu ıslahatları yapacak olan kurumlarda da bozulmalar meydana gelmişti.

Osmanlının ıslahatlara ihtiyaç duyacak duruma gelişi ile ilgili olarak söylenilebilir ki, Osmanlının en ihtişamlı dönemi olan Kanuni dönemi ile çöküntü ve gevşemelerin de baş gösterdiği dönem olmuştur. Temel ilke ve esaslara biat edilmemiş ve çağın ihtiyaçlarına ayak uydurarak yeniden yapılanma yolu seçilememiştir. Bu da Osmanlı devletinin hazin sonunu hazırlamış İbn-i Haldun'un Devletler için kullandığı “gençlik”, “olgunluk” ve “ihtiyarlık” benzetmesi tabirine uygun olmuştur. Gevşeme, yorgunluk ve haksızlık ve bozulmalar ile devlet gerek sosyal gerekse iktisadi ve gerekse idari anlamada etkilenmiştir.⁹⁸

III. Selim yenilikçi bir padişah olup attığı adımlar ise fetih devleti için gerekli gördüğü “askeri” ve “mali” alandaki adımlar olmuştur. Padişah ülkedeki yönetim alanında gördüğü bozukluklar sebebi ile giderek güç kazanan bürokrasi ile üst düzey yöneticiler ile birlikte çözüm yolu arayışına girmiştir. Bu bağlamda Cevdet Paşa'nın eserinden alıntı yapılarak, Kaymakam Paşa'ya hitaben Bab-ı Ali'ye şu hattı hümayunu iletmişti;

“Zulmün artmasından her yer harap oldu. Reaya da takat kalmamıştır. Kadılar, naipler, voyvodalar, ayanlar ve cizyedarların etmedikleri zülüm yok. Bunlar, hep için ehline verilmeyişinden olmuştur. Sana temmih ettiğim hususu semaatle efendi duacımız vesairileri ile devlet ricalli bir bir görüşüp bunların ortadan kaldırılması çaresini bulup arz edilsin. Bizden önce gelen Osmanlı Sultanları ve ricali birer birer nizam vermişler. Biz onların koyduğu nizamı yıkmadayız. Onlarda bizim gibi insan değil midir? Ben avn-i inayet-i bari ile siyaseti yerine getirmekle ve merhamette kusur etmem. Dünya siyaset ve adaletle nizam bulur. Henüz tahta geçtim işlerin ilkinden sonrasına vakıf değilim. Devletimin hali nicedir? Gizlemeyin, doğruca görüşüp bana hakikati bildirmekte kusur etmeyesin. Bu alem bana emanettir. Bildirmeniz matlubumdur. İyice düşünüp bildirmezsensiz yarın Allah'ın huzurunda iki elim yakanızdadır. Bu günden sonra rüşvet alıp, zulüm edenleri bilip garaz ile saklarsanız vallahi ben elbet duyurum. Aba ve ecdadım ruhları için evladım dahi olsa kıyarım ve siyaset ederim. Böyle bilip öyle hareket edesin. Din ve devletine sadakat edenlere haklarında büyük saygı duyurum. Ben doğru söze darılmam. Devletimize hayırlı olan ne ise hakikati ile bana bildirilsin.” Şeklinde.

⁹⁷ Özdemir, a.g.t., s. 20.

⁹⁸ Eryılmaz, a.g.e., s.31-32.

III. Selim yaptığı ıslahatları kişiselleştirmekten ziyade toplumun her kesimine yaymak istiyordu. Ümera ve ulemanın bu konuda fikir üretmek için çözüm yolu aramıştır. Bu cümleden olarak III. Selim toplum ileri gelenlerinin “*layiha*” yazmalarını ferman buyurmuştur. Türk ve Hıristiyanlardan oluşan 22 devlet adamı sene 1793 de hazırladıkları raporu kitapçık haline getirmişlerdir. Ağırlıklı olarak asker ve ordu üzerinde durulmuştur. III. Selim “Nizamı Cedit” adıyla bir askeri ocak kurmuştur. Nizamı cedit “*yeni düzen*” anlamını taşımakta ve bu ıslahat hareketi sadece orduyu kapsamaktaydı. Bunun nedeni olarak da uzun yıllar görülen bozulma ve gerilemenin sebebi olarak ordunun görülmesiydi.⁹⁹

Osmanlı sancılı bir dönem geçirmiştir. Askeri, siyasi ve idari olarak önemli ölçüde sorunlar baş göstermişti. Aynı zamanda da Avrupa Devletleri ve Rusya’nın güçlenmesi ile mücadele etmekteydi. Bu dönemde Avrupa’nın en önemli düşmanı olan Osmanlı topraklarını muhafaza edebilmek adına askeri alanda ıslahat çalışmalarına öncelik vermiştir. Ancak askeri alanda da yapılan ıslahatlar neticesinde istenilen sonuç elde edilemeyince Osmanlı devleti adına durumun ehemmiyeti aşikâr olmuştur. Buda Osmanlı devletine her alanda köklü ıslahatlara, yeniliklere gidilmesi gerektiğini göstermiştir.¹⁰⁰

III. Selim’in ıslahatlarının başarısız olmasının nedenleri incelendiğinde; öncelikle büyük bir yenilik hareketinin başlangıcını oluşturması bakımından önem arz etmektedir. Fakat asırlardır süre gelen kanunları, geleneklerin birden bire tamamıyla değiştirilmesi mümkün olmadığından beklenen neticeyi vermemiştir. Valilerin birçoğu İstanbul ile bağlantıyı koparmıştı özellikle İstanbul’a uzakta bulunan eyaletlerde ki valiler irtibat halinde bulunmamaktaydı. Bu kopukluk neticesinde yapılan kanunlar buradaki uzak eyaletlerde uygulanmıyordu. Ayrıca valiler ayanların etkisi altında kaldıklarından devlet otoritesi bu bölgelerde hissedilmiyordu. Hükümet ise adeta Anadolu da yaşanan bu gelişmelerden habersiz gibiydi. III. Selim ıslahat hareketleri ile çözüm aramış ancak yöneticileri tarafından bu ıslahat hareketleri de kendi menfaatlerince kullanılmıştır. Bu ıslahat hareketleri tıpkı bir servet ve hazine biriktirme yolu olarak kullanılmışlardır. Bu yönetici yakınları da bu yozlaşmış düşünceden beslenerek III. Selim’in ıslahat hareketleri ile çıkış yolu arayışını tıkamışlar ve bu ıslahat hareketlerinin istenilen sonucu vermemesine neden olmuştur.

III. Selim’in ıslahat hareketlerinin başarısızlığının bir diğer sebebi olarak Nizam-ı Cedit ordusunun ihtiyaç temini için kurulan İrad-ı Cedit Hazinesi’nin gelir kaynağı olan vergilerin

⁹⁹ Bilal Eryılmaz, *Tanzimat ve Yönetimde Modernleşme*, İşaret Yayınları, İstanbul, 2006, s.23.

¹⁰⁰ Eryılmaz, a.g.e., s.40-43.

halkın üstünden kalkamayacağı kadar ağır oluşuydu. Ayrıca bu vergiler toplanırken halka yapılan zulüm, baskı ve haksızlıklar sebebi ile tebaa iyice sıkıntıya girmiştir. Devlet adamlarının talihsiz açıklamaları, zihniyetleri, durumu iyice zora sokmaktaydı. “*Halkı bundan daha iyi meşgul edecek bir şey olamaz, geçim derdine düşünlerde devlet işlerine karışmasınlar*” şeklindeki açıklamalar III. Selim’in Islahat Hareketleri’nin III. Selim yöneticileri ve ayanlar başta olmak üzere devletteki bozulmayı ve neticede bu hareketlerin başarısız oluşunu yeterince açıklamaktadır.

Tebaanın sorunları ve şikâyetleri III. Selim’e ulaştırılmamaktaydı. Padişah üzülmeye siye sıkıntılar söylenmiyor Nizam-ı Cedit ile ilgili sorunlar göz ardı ediliyordu. Sultanın da eğlenceye eğilimli yapısı yönetim ve halkın arasını açmış ve en nihayetinde kaçınılmaz son gerçekleşmiş ve 1807 de III. Selim tahttan indirilmiştir.¹⁰¹

II. Mahmut tahta çıktığında çözmek zorunda olduğu iki mesele vardı. İlki III. Selim’in şehit edilmesine neden olanların cevaplarını verilmesi ikincisi ise devletin bozulmakta olan gidişatına el atması. Bu cümleden olarak II. Mahmut ve ayanlar, dere beyler arasında Senedi İttifak imzalanmıştır. Bu kapsamda devletin otoritesi sağlamlaştırılmak kanun ve emirlere itaat sağlanmış olacaktı. Vergiler yalnızca devlet hazinesine askerler aracılığı ile toplanacak ve ayan ve derebeylerin hakları da yenmeyecekti. Bu hamleyi Sekban-ı Cedit askerinin kuruluşu izlemiştir. Ancak ulemanın tasallutu ile kurulan bu Ocak 18 Kasım 1808 de kaldırılmıştır. Osmanlının yozlaşan bir kurumu olan Yeni Çeri ocağının kaldırılması da II. Mahmut döneminde gerçekleşmiştir. Haziran 1826 tarihinde Vakayı Hayriye olarak adlandırılmış ve yeni çeri ocağı lağv edilmiştir. Yerine ise Asakir-i Mansue-i Muhammediye adında düzenli bir ordu kurulmuştur.¹⁰²

II. Mahmut dönemi (1808-1839) yapılan köklü değişiklikler Avrupa’yı kuru kuruya taklit etmekten öteye geçememiştir. Yapılan değişikliklerin birçoğu Osmanlı devleti Merkez Teşkilatı’na aittir. Ancak Yeniçeri ocağının kaldırılışı ile II. Mahmut daha güçlü bir konuma gelebilmiştir. Bu cümleden olarak II. Mahmut yeni hareketlere adım atmıştır. Bu adımlardan biri merkezi teşkilatı güçlendirmek amacıyla Divanı Hümayun adına yeniliğe gitmek için atılmıştır. Divanı Hümayun bir şura meclisi olma niteliğini yitirmesinden dolayı icra ve yargı görevleri birbirinden ayrılması adına mühim iki yüksek kurul kurulmuştur. Meclis-i Ahkam-ı Adliye adli yönde ki görevleri yerine getirmeye devam etmiş idari, adli ve mali konulara

¹⁰¹ Eryılmaz, a.g.e., s. 48-50.

¹⁰² Ahmed Akgündüz, Said Öztürk, *700. Yılında Bilinmeyen Osmanlı*, OSAV, İstanbul, 1940, s. 237-238.

bakmış ve Dar-ı Şuray-ı Bab-ı Ali de yürütmenin yüksek kurulu niteliğinde kurulmuş olup genel olarak idari işlerin yürütülmesinde görev almıştır. Divan-ı hümayun fonksiyonlarını yerine getiremez bir hal alınca yerine Nezaret usulü (*bakanlar ve bakanlar kurulu*) tercih edilmeye başlanmıştır. II. Mahmut Döneminde birçok bakanlık kurulmuştur. Bu cümleden olarak;

“Saderet Kethüdalığı ilga edilerek Umur-i Mülkiye Nazırlığı (İçişleri Bakanlığı) ihdas edilmiştir. (1251-1835). Reis’ül- Küttablık ünvanı Hariciye Nezareti ünvanına çevrilmiştir. (1251-1836). Bab-ı Ali Çavuşbaşılık ünvanı De’avi Nazırlığına (Adliye Bakanlığı) dönüştürülmüştür. (1252-1836). Saire Nezareti ve Mecli-i Umur-i Nafi-a lağv edilerek yerine Ticaret Nezareti ihdas edilmiştir. (1255-1839). Defterhanenin yerine 1253-1838 yılında Maliye Nezareti teşkil edilmiştir. Baruthaneler Nezareti vebenzeri askeri idareler ilga edilerek Harbiye nezareti tesis edilmiştir. (1251-1835). Ayrıca Dar-ı Şuray-ı Askeriye oluşturulmuştur. Sarayın iç idaresine bakan idari üniteler Enderün-ü Humayun Nezareti adı altında yeni bir yapıya kavuşturulmuştur. Çeşitli vakıflara ait idari teşkilatlar birleştirilerek 1242-1826 da Efkafe Hümayun Nezareti oluşturulmuştur. Şeyhülislamlığında bir nezaret kabul edilmesinden sonra 1254-1838 tarihinde Sadrazam ve Sadaret tabirlerinin yerine Başvekil ve Başvekalet ifadeleri ikame edilmiştir. Bütün bu nazırlardan meydana gelen kurula da bakanlar kurula anlamında Meclis-i Vükela ve Heyet-i Vekile denilmiştir.”

II. Mahmut’un ıslahat hareketlerinin şekle göre yapıldığı özü yansıtmadığı için sonuç almadığı ifade edilebilir. Avrupa’dan ilim ve fen alanında değilde kılık kıyafet anlamında yenilikleri almada eğilim göstermesi ile bu hareketler halk tarafından özümsememiş ve taklitten öteye geçememiştir.¹⁰³

II. Mahmut devri 1826-1839 yıllarında Osmanlı devleti oluşumunda yeniliklere köklü değişikliklere kapısını açmıştır. Genellikle Tanzimat döneminde başladığı sanılan birçok yenilik bu devirde başlamış yahut temelleri II. Mahmut ile birlikte atılmıştır. Örnek olarak muhtarlık kurumu bu devirde kurulmuştur. Bu kurum bürokrasi için önem arz etmektedir ki; üzerinde çok fazla durulmamış olan bu örgüt, toplumun en alt kesimini ilgilendiren, kapsayan bir kurumdur. Yönetim kadrosunun en alt kademesi olan muhtarlık müessesesi hala önemini korumaktadır.¹⁰⁴

II. Mahmut döneminde Osmanlı yönetim anlayışını etkileyen önemli değişikliklerden biride muhakkak ki Mütesellimlik Kurumudur. Mütesellimlik Kurumu, 16 yüzyılın sonlarında ortaya çıkmış olup varlığını Tanzimat’a kadar devam ettirmiştir. Mütesellimlik tabirini

¹⁰³ Akgündüz, Öztürk, a.g.e., s. 241-242.

¹⁰⁴ Musa Çadırcı, *Tanzimat Sürecinde Türkiye Ülke Yönetimi*, İmge Kitapevi Yayınları, Ankara, Temmuz 2007, s. 13.

açıklamak adına; 16 yüzyılın sonlarına doğru valiler kimi zamanda sancak beyleri görevleri başına gidene kadar, görevlerini bazı kimselere vekâleten vermekteydiler. Bu kimselere de mütesellim denilmekteydi. Zamanla Osmanlının diğer müesseselerinde olduğu gibi bu müessesede de bozulmalar görülmüştür.¹⁰⁵

II. Mahmut'un ölümü ile yerine oğlu Abdülmecid geçmiştir. Abdülmecid daha 18 yaşındaydı. Bilgi ve tecrübe bakımından yeterli denilemezdi. Tahta geçtiğinde çözmesi gereken iki önemli sorun bulunmaktaydı. Bunlardan ilki Mısır Paşası olan Mehmet Ali Paşa ile yaşanan harp diğeri ise Osmanlı Devletini iyileştirmek adına atılan adımlardan biri olan ilanı kararlaştırılmış "*Tanzimat*" idi.¹⁰⁶

Tanzimat kavramı Arapçadan dilimize geçmiş ve nizam verme, düzenleme manalarını taşımaktadır. II. Mahmut devrinin sonlarına doğru sıkça gündeme gelen bu kavram 3 Kasım 1839 da Gülhane Parkı'nda okunarak ilan edilen "*Tanzimat Fermanı* " olarak adlandırılmıştır. Tanzimat fermanı ilanı ile başlayan devre Tanzimat Devri denilmiştir. Bu dönem 1876 yılına kadar I. Meşrutiyetin ilanına kadar devam etmiştir. II. Mahmut devrinde adımları atılan bu hareketin Mustafa Reşit Paşa tarafından tekrardan yapılandırılarak Abdülmecid devrinde ilanı gerçekleştirilmiştir. Bu fermanın anayasa niteliği taşıdığını savunanların bulunduğu kadar bu kanıda olmayanlarda mevcuttur. Abdülmecid ve Tanzimat Fermanını ilan edenler Gülhane Hattı'nın yeni bir devrin başlangıcı olduğunu anlatmak için çok çaba sarf etmiş ve bunun için donanmalar hazırlatmıştır.¹⁰⁷

Tanzimat döneminde gerçekleştirilen mühim düzenlemeler şu şekilde sıralanabilir; ilk önce devlet için büyük önem arz eden kurum ve kuruluşlar ele alınmış ve başta merkezi yönetim olmak üzere, taşra teşkilatı, eğitim ve öğretim, ordu, güvenlik, sağlık, dış ilişkiler, basın yayın, ekonomi ve maliye alanları ele alınmış ve bu atılan adımlar haklar bildirgesi olarak yorumlanmıştır.¹⁰⁸

İdari alanda alınan kararların uygulanmasında bazı tedbirlerde alınmıştır. Bu cümleden olarak valilerin nüfuzlarını azaltarak, yetkilerini kısıtlamak istenmiştir. Valilere sadece güvenlik işleri verilerek diğer idari ve mali işlerde kısıtlamaya gidilmiş merkezden padişahın

---

¹⁰⁵ Çadırcı, a.g.e., s. 30.

¹⁰⁶ Enver Ziya Karal, *Tanzimat-ı Hayriye Devri (1839-1856)*, Cumhuriyet Gazetesi Yayınları, Ekim 1999, s. 5.

¹⁰⁷ Halil İnalçık, *Devlet-i Aliye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-IV Ayanlar, Tanzimat, Meşrutiyet*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ekim 2017, İstanbul, s. 148.

¹⁰⁸ Çadırcı, a.g.e., s. 57-58.

kurduğu *muhassılı emval* adıyla kurduğu görevli memurlara verilmiştir. Halkı da yönetime dahil etmek için idare ve Taşra Meclisleri oluşturulmuştur. ¹⁰⁹

Tanzimat Fermanını esas maddeleri; can ve mal güvenliği, vergi ve adaleti ve de askere gitme ve hizmet süresi şeklindedir.

“Dünyada candan, ırz ve namustan üstün bir şey yoktur. Bir kişi bunları tehlikede gördüğü zaman, yaradılışında kötülüğe eğilim olmasa bile, can ve namus güvenliği için elbette bazı yollara teşebbüs edeceği ve bununda Devlet ve Devlet ve memlekete zararlı olduğu görülmüştür. Kişi can ve namusundan emin emin olduğu zaman, doğruluktan ayrılmayacağı, iş ve gücünü millet için kullanacağı açıktır. Mal güvenliğinin olmaması halinde ise, herkes ne devlete ne devlete ne de milletine ısınamayıp ülkenin imarına bakmayacak ve daima endişe endişe ve ıstıraptan bali olamayacaktır. Bunun tersi yani kişi mal ve güvenliğinden emin olduğu zaman kendi işi ve gücüye uğraşır, kedisinde devlet, devlet, millet ve vatan sevgisi her gün biraz daha artar...” şeklinde fermana can fermana can ve mal güvenliğinin temini için alınan tedbirlere yer verilmiştir. ¹¹⁰

verilmiştir. ¹¹⁰

Tanzimat Fermanı bir bölümünde, *“bütün memurların bugünkü gibi yeteri kadar maaşı olacak, eğer henüz olmayanları varsa, onlara da verileceğinden, şeriatça yasaklanan ve memleketin perişanlığının baş sebebi olan çirkin rüşvet maddesinin bundan sonra meydana gelmemesi için de sağlam bir kanunla düzenlenmesine bakılsın”* denilmiştir. Fermana can, mal ve namus güvenliğinin teminini sağlamak ve irtihap ve rüşvetinde önüne geçilmesi için memurların zaruri olmayan işlemleri ile mücadele edilmesi fermana yer alan esaslar içinde ayrıca belirtilmiş ve 3 Mayıs 1840 da bir Ceza Kanunu kabul edildi. Böylece suç ve suçlamaların kanuniliği, kanun önünde eşitlik ve keyfi olarak verilen cezalarında sonlandırılması amaçlanmıştır. Şeriat, hukuk ve kanun maddeleri sayesinde adaletin yeniden tesisi sağlanmış olacaktı ve memur maaşlarıyla tapılan düzenleme ilde de herkesin yeteri kadar maaş alıp rüşvete yeltenmesinin önüne geçilmiş olunacaktı. Rüşvet veren kişide alan kişi de cezalandırılacaktı. Ayrıca ilanda maaşı olmayan memura da maaş bağlanacağı belirtilmiştir. Memurların öncelerden beri aldıkları maaşlar hususunda ise bazıları tümüyle sonlandırılırken bazıları ise devlet hazinesi aktarıldı. Sadrazama 100 bin, vezirlere 75 er bin, 2. Derece devlet çakışanlarına 25-30 ar bin, 3. Derece memurlara 15-25 er bin kuruş bağlandı. Bu maaşların et ve ekmek bedelleri hususu da düzenlenilerek verilmiştir. Valilere de 75 er bin, muhassıllara ve emniyet müdürlerine 7500, kâtiplere 1500, 2000 kuruş aylık maaş tahsis edilmiştir. İdare meclis üyeleri ve de hâkimlere de mevkilerine uygun maaş tahsil edilmiştir.

¹⁰⁹ İnalçık, *Devlet-i Aliye*, s. 149.

¹¹⁰ Eryılmaz, a.g.e., s, 103.

II. Mahmut'un son yıllarında uygulamaya konulan memurlara maaş verilmesi uygulaması, Tanzimat Fermanı ilanı ile tüm memurları kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Fakat memur maaşları o gün şartlarında yeterli bir geçim kaynağı olmasına rağmen önceki alışkanlıklarını sürdürmek, daha lüks bir hayat sürmek adına borçlanarak, konakla, yalılar ve bunların getirdiği ihtişamı seçip, bazı kimselere minnet eyleyerek, hediye kabul ederek, padişahı atıye alarak, rüşvete başvurarak hayatlarını sürdürmeyi tercih ettiler. Tanzimat ilanı ile rüşvet almak-vermek sebebiyle işten el çektirilen memurların sayısı hiç de azımsanacak gibi değildi.¹¹¹

“padişahı’ma devlet-i aliyelerine sadakatten ayrılmayacağıma ve her nam ve tevil ile olursa olsun, rüşvet almayacağıma, padişahımın ruhsat-ı seniyeleri ile kabülü mücaz(caiz) olan bedeya-yı resmiyeden (Resmi başka, memnu(yasak) olan hediyeyi kabul etmeyeceğime ve emval-i malını) irtikaf ve telef etmeyip ve hiç kimseye ettirmeyeceğime ve lüzumu tebeyyün etmedikçe (ortaya çıkmadıkça) hazin-i miriyeye masarif vukuuna etmeyeceğime (caiz görmeyeceğime) ve icab-ı sahibi olmadıkça, mücerret hatıra mebni memur istihdamına lüzum göstermeyeceğime yemin ederim” Tanzimat fermanı rüşvet ve yolsuzluk ile ilgili konulara bu şekilde

Tanzimat dönemi bürokrasisi ilişkileri ele alındığında henüz anonimleşmekte olduğu görülmektedir. Klasik Osmanlı bürokrasisinde memurluğa aday olan kişiler kaleme çırak olarak girer ve mesleği öğreneceği kişiye amirine bir baba gibi bağlanır. Usta çırak ilişkisi çok büyük önem arz eder. Akranları ile de kardeş ilişkisi içerisinde mesleği öğrenir ve bu bağ hayat boyu sürer. Bu yüzyüze olan sıkı ilişkinin bu kurumsallaşma devri ile git gide azalacağı öngörülebilirdi. Ancak Tanzimat döneminde önceki adet ve örfler devam etmiş ilişkiler sürdürülmüştür.

Tanzimat dönemi bürokrasisinin önemli bir unsuru da yabancı dil bilenlerdi. Yabancı bir dile hâkim olup, dış dünyayı tanıyan yetenekli isimler yanında, yeni dönemin kültürel atmosferinde, yani ilklere ayak uyduramayanlarda bulunmaktaydı. Yabancı dili yanlış bilip yazanlar mevcuttu ve bazı gülünç durumlar ortaya çıkmaktaydı. Bu durumu devrin önemli şahsiyetlerinden olan Ahmet Mithat Efendi'nin Felatun Bey ile Rakım Efendi adlı eserinde bürokrasideki bu değişimden olumlu ve olumsuz etkilenen memurların durumunu görebilmekteyiz.¹¹³

¹¹¹ Eryılmaz, a.g.e., s. 118-120.

¹¹² Eryılmaz, a.g.e., s. 122.

¹¹³ İlber Ortaylı, *İmparatorluğun En uzun Yüzyılı*, Timaş Yayınları, Eylül 2011, İstanbul, s. 276-277.

Tanzimat dönemi atılan önemli adımlardan biri merkezi yönetim anlayışı değişikliğidir. Meclis-i Vala-yı Ahkam-ı Adliye (*Adalet İşleri Yüksek kurulu*), kısaca *Meclis-i Vala*, II. Mahmut Döneminde kurulmuş fakat faaliyetleri Abdülmecit döneminde başlamıştır. Üyeleri üst düzey görevlerde yer almış kişiler arasından padişah tarafından seçilmekteydi. Bu meclis padişahın onayı ile bakanların üstünde bir konumda yer almıştır. Ülke yönetimi, maliye, ekonomi, eğitim öğretim gibi konularda kasa ve yönetmelikler sunmuş, rüşvet, kamu malını zimmete geçirme ağır suç işleyenler ve memurların cezalandırılması konularına varana kadar birçok yasa ve yönetmeliklerin hazırlanmasında hizmette ulunmuş bir kurumdur.

Tanzimat devri ülke yönetimi taşra teşkilatı adına yapılan düzenlemelerdir. Can ve mal güvenliği temin edilerek vergide adaletin sağlanması için öncelikle idari yapılanmanın değiştirilerek yenilenmesi gerekmektedir. II. Mahmut dönemi bu pek mümkün olmamış atılan adımlar istenilen neticeleri doğurmamıştı. Bu cümleden olarak iltizam usulünün kaldırılarak yerine muhassıllık meclislerinin kurulması söylenilebilir.¹¹⁴ Memleket eyaletlere, eyaletler sancaklara, sancaklar kazalara, kazalarda köylere bölündü. Eyaletleri yönetmek üzere valiler, valilere de yardımcı olacak bölge emniyeti için muhafız ve mali işler için defterdar verildi. Diğer taraftan da bazı sancaklarda meclisler kuruldu böylece valilerin yetkileri muhafız, defterdar ve meclis ile kısıtlamak ve denetlenmesi istenildi. Bu düzen ülkenin her noktasında aynı anda yürürlüğe geçirmek mümkün olmadı. Bu düzene gerek eski rejimden yararlanan kimseler olsun, gerekse azınlıkların yeterince sancak meclislerinde hak sahibi olmadıklarını iddia etmelerinden dolayı karşı çıkanlar olmuştur.¹¹⁵

5.II.Abdülhamit Dönemi Bürokrasi ve Memur Anlayışı

Tanzimat Fermanı ilanı ile başlayan yenilik hareketleri II. Abdülhamit tahta geçince de sürdürülmüştür. Abdülhamit sivil bürokrasi adına daha önce atılmamış adımları atarak sivil bürokrasi adına yeniliklere önem vermiştir. Bu hareketlerde öncelik padişah otoritesinin güçlenmesi yönündeydi, Tanzimat Fermanı gibi bürokrasinin ilerlemesi amacı gütmüyordu. II. Abdülhamit hükümdarlığını güçlendirerek sarayın Bab-ı Ali'yi geri planda bırakmasını sağlamış ve bu atılan adımlar II. Mahmut'un izlediği siyaset ile aynı doğrultuydu.

II. Abdülhamit 31 Ağustos 1876 tarihinde IV. Murat'ın tahttan indirilmesi ile gerçekleşmiştir. Ülkeyi adalet ile yönetmek için hareket etmiş ve bürokrasiyi pasif bırakacak hamleler yapmıştır. Tahta geçtiği andan itibaren güçlenen bürokratların tahttan indirdiği

---

¹¹⁴ Çadırcı, a.g.e., s. 59-61.

¹¹⁵ Karal, a.g.e., s. 33-34.

padişahları hiç unutmuyarak hareket etmiş ve bu doğrultuda bürokrasiyi elinin altında tutmak istemiştir. II. Abdülhamit tedbirli ve şüpheli davranmıştır. Batı taraftarı bürokratlar II. Abdülhamit'ten önceki padişahların meşruti anlayışla bir yönetim olması gerektiğini savunmuşlar, fakat istedikleri doğrultuda adım atmayan padişahları tahttan indirmişlerdir. II. Abdülhamit'in tahta çıkmasına destek olan Ahmet Mithat Paşa II. Abdülhamit'ten meşrutiyeti ilan etmek maksadıyla güvence alarak ona destek olmuştur.¹¹⁶

II. Abdülhamit 1878 de Osmanlı Parlamentosu'nda bir konuşmasında;
“Milleti ikna ve müessenat-ı ahrarrane ihdas edilerek islahat icrasına çalışan pederim Abdülmecid'in irsine iktifa etmek istemekle meğer yanılmış imişim. Badema ceddin Sultan II. Mahmud'un irsini takip edeceğim. Onun gibi şimdi bende anlıyorum ki Cenab-ı Hakkın Muhafazasını bana tevdi ettiği akvamı kuvvetten başka hiçbir şeyle yürütmek kabil olmayacak.”
Sözlerini sarf etmiştir.

Bürokrasi adına idarenin tekrardan tesis edildiği Kanun-i Esasi ilanı ile I. Meşrutiyet Dönemi başlamıştır. Kanun-i Esasi ile bürokrasi konunu ana prensipler arasındaydı. Osmanlı Devleti'nin anayasal düzene geçişini temsil eden Kanun-i Esasi de hukuku ve idari pek çok alanda düzenlemelere gidilmiştir. Memurluk adına birçok yenilik gerçekleştirilmiştir. II. Abdülhamit ile memurluğun kurumsallaştırılması daha önceden atılan adımlara nazaran daha sağlam temellere dayalı ve tatmin edici nitelikteydi. Abdülmecid döneminde memurların herhangi bir garantisi olmayışı, tayin, terfi, disiplin ve emeklilik gibi konularda tam olarak bir mevzuatla garanti edilmemiş oluşu, bu anlamda memurların gelecek endişeleri ve yapılan suiistimaller nedeniyle bürokrasi de devlet otoritesi kurulamamaktaydı. Kanun-ı Esasi'nin 39, 40 ve 41. Maddeleri ile memurluk belirli prensipler çerçevesinde yeniden yapılandırılmıştır. Bu maddelerle memurların tayinlerinde liyakat ve ehliyet göz önünde bulundurulacak, vazifelerinin ve istikballerinin kanunlar ile belirleneceği, konuna aykırı emre verilmesi durumunda memurların amirine itaati adıyla kurtulamayacağı belirtilmiştir. Memurların görevden atılmaları hususu da belirtilmiş memur istifa etmedikçe, kanuni olarak azlini gerekli kılan bir durum yaşanmamış ise ve devletçe gerekli görülen bir sebep yoksa memurların görevlerine son verilemeyeceği belirtilerek, memurların gelecek kaygıları giderilmeye çalışılmıştır.¹¹⁷

II. Abdülhamit dönemi yapılan iyileştirmelerden biride eğitim alanındaydı. Eğitim alanında yapılan değişikliklerde tümüyle realist bir yol izlenmiştir. 1876-1872 yıllarında eğitim alanında gerçekleştirilen düzenlemelerde 20 kanun ve 39 nizamname çıkarılmıştır. II.

---

¹¹⁶ Özdemir, a.g.t., s. 27.

¹¹⁷ Sunay, a.g.t., s. 37-38.

Abdülhamit döneminde 1869 Marif-i Umumiye Nizamnamesi yürürlükteydi. Kanun-ı Esasi de maarif ile ilgili 15, 16, ve 114. Maddelere değinilmiştir. 1879 tarihinde Maarif Nezareti'nin yenilikler ile modernleştirilmesi adına düzenlemeler yapılmıştır. Nezaret teşkilatlanması nazır, müsteşar, müdürlükler (Mekatih-i Aliye Dairesi, Mekatih-i Rüştiye Dairesi, Mekatih-i Sıbyaniye Dairesi, Telif ve Tercüme Dairesi ve Matbaalar Dairesi), Katip ve Memurlar, diğer memurlar ve Meclis-i Maarif olarak teşkilatlandırılmıştır.

II. Abdülhamit Döneminde yapılan en faydalı çalışmalardan biriside maarif teşkilatı adına yapılan düzenlemelerin sadece merkezle sınırlı kalmayarak yurt geneline yayılması şeklinde yorumlanabilir. Vilayetlere birer maarif müdürlüğü kurulmak istenmiştir. Ancak bunun her vilayet için gerçekleşmediği 1909'a gelindiğinde hemen hemen her vilayet ve sancak merkezlerinde maarif müdürlüklerinin görülebildiği söylenilebilmektedir. Sultan II. Abdülhamit sadece maarif nezaretinde değil modern mekteplerin artırılmasında da önemli faaliyetler gerçekleştirmiştir. Ancak bu anlamda attığı adımlar hemen netice alamamıştır bunun sebebi ise mali olanaksızlıklar olmuştur. Bu anlamda da II. Abdülhamit Maarif Hisse-i İane adıyla eğitime yardım payı olarak bütçe ayırmıştır.¹¹⁸ II. Abdülhamit icraatlarından en mühimi de üniversiteler adınadır. 12 Ağustos 1900 de Darül Fünun-u Şahane kurulmuştur. Ulum-ı Aliye-yi Diniye (*İlahiyat Fakültesi*), Ulumu riyaziye (*Matematik Fakültesi*), Ulum-ı Tıbbiye (Tıbbi İlimler Fakültesi), Ulum-ı Tabiiye (*Tabii İlimler Fakültesi*) ve Ulumu Edebiyye (*Edebiyat Fakültesi*) 4 fakülteli üniversite kurulmuştur.¹¹⁹

Taşrada yapılan düzenlemeler 1864 ve 1871 yıllarında *İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnameleri* ile belirlenmiştir. Bu nizamnamede muhtar, nahiye müdürü ve valilerin yetki ve sorumlulukları belirtilmiş ayrıca muhakemeleri de yer almıştır. Maaşları ve harcırahları konusunda nizamnamede hususlar belirtilmiştir. Bu konuda 17 Şubat 1914 tarihinde *Memurin Muhakemat Kanunu* çıkarılmıştır. Memurin İntihap Komisyonu memurların seçilmesi ve tayinleri konusunda görev yapmıştır. Sultan II. Abdülhamit bürokrasi alanında kontrol edebileceği bir sistem oluşturmuştur. Bu dönemde memurların kayıtları tutma bakımından, modern bir sisteme geçişte bir köprü olması bakımından önemlidir. En önemli gelişme ise memurların kayıtlarının ilk kez resmi büro tarafından kaydedilmesidir.¹²⁰

---

¹¹⁸ Özkan, a.g.e., s.91-93.

¹¹⁹ Özkan, a.g.e., s.97.

¹²⁰ Ömer Ferit İmlak, *Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisi'nde Eğinli (Kemaliyeli) Devlet Adamları (1820-18549)*, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan, 2012, s. 97.

II. Abdülhamit bir süre sonra devlet işlerini Yıldız Sarayı'ndan yürütmeye başlamış ve adeta Babı Ali'yi Yıldız Sarayı'na taşımıştır. Sadakati yüksek ve güvenilir kimselerden oluşan bir kadro tesis etmiştir. Osmanlıda mabeyin padişahın sarayının selamlık dairesi manasını taşırdı ancak bu dönemde mabeyin denilince akla saray gelmekteydi. Abdülhamit mabeyine çalışanların sayısını arttırmıştır. İşlerini saraydan yürütmüştür. Saraydaki mabeyinciler ve kâtiplerin görevleri değer kazanmıştır. II. Abdülhamit ile Babı-Ali lehine gelişen tüm işlemler artık saray lehine dönmüştür.¹²¹

II. Abdülhamit dönemine gelene kadar mühim adımlar atılmış adımlar olsa da II. Abdülhamit ile bu gelişmeler sistemli bir hal almıştır. Bu sistemleşme yolundaki gelişmelerden biride Mülkiye Tekaüt Sandığı'nın (Emekli Sandığı) kurulmasıdır. Ayrıca İlmiye, Sıhhiye, Şirket-i Hayriye, Rüşumat, İdare-i Mahsusa ve Hamidiye Hicaz Demiryolu sandıkları kurulmuştur. Ayıca 1891 yılından itibaren 5 yıl geriye gidilerek işsizlik maaşı verilmiştir. Bu işsizlik maaşı verilirken görevi sona erdirilen, memurluğu lağv edilen ve sağlık sorunları sebebi ile görevini ifa edemeyen memurlar için işsizlik (*mazuliyet*) maaşı uygulanmaya başlanmıştır. II. Abdülhamit bürokrasi anlamında önemli icraatlar gerçekleştirmiştir. Döneminde memur sayısı çok hızlı bir şekilde artmış ve 35 bine ulaşmıştır. Siyasi karşıtların önüne geçmek adına kendisine karşı olan ve olmayan birçok ismi memurluk vazifesi ile elinin altında bulundurmak gibi bir siyaset izlemiştir.¹²²

5.1.II. Abdülhamit Dönemi Sicil-i Ahval Komisyonu ve İşlevi

Sicil ve defter tabirleri farklı dillerden Türkçeye geçmiştir. Sicil kelimesi Arapça ve Latince'den, defter kelimesi ise Arapça ve Yunancadan dilimize geçmiştir. XIX. Yüzyılda sayfalar halindeki metinlerin kapaklanarak derlenip toparlanmış haline defter, dağınık halde olanlara, toplanmamışlara ise sicil denilmekteydi. Aynı zamanda sicil, idari ve hukuki belgeleri tabir etmekte kullanılıyordu.

Kamus-ı Türkî adlı eserinde Şemseddin Sami sicili terim olarak; “*mahkemede uhud ve mevasik mukavelat gibi hükümlü mevadın kayd olunduğu esaslı defter*” olarak tanımlanmışken, Sicil-i Ahval “*memurin-i deletin teracim-i ahvalini kayd eden daire*” şeklinde tanımlanmıştır. Kubbealtı Lügatında da; “*mahkeme, tapu, nüfus vb. resmi dairelerce tutulan kayıtlar ve bu kayıtların yazılı bulunduğu belge veya defter*” olarak ilk anlamını tanımlanırken, ikinci anlam olarak da, “*memur ve görevliler hakkında terfi, tayin vb. işlerde*

¹²¹ Akpınar, a.g.t., s.18.

¹²² Akpınar, a.g.t., s. 24.

dikkate alınmak üzere tutulan dosya” olarak ifade edilmiştir. Yine Kubbealtı Lügatında sicil-i ahval “*Osmanlı devlet teşkilatında memurların sicillerini tutan daire*” şeklinde ifade edilmiştir. Tarih Deyimleri ve Terimler Sözlüğünde M. Zeki Pakalın sicil kelimesini; “*Divan-ı Hümayun, Şer-i Mahkeme, Nüfus Kayıtları yerine kullanılabilir bir tabirdir. Sicilat suretinde cemiledir.*” Sicil-i Ahval ise “*memurların sicil kayıtlarının tutulduğu daireye verilen addır.*” Şeklinde ifade edilmiştir.¹²³

Sultan II. Abdülhamit tahta çıkışıyla Sicil-i Ahval Komisyonu 6 Şubat 1879 tarihinde Dâhiliye Nezareti bünyesinde kurulmuştur. Merkezde Sicil-i Ahval Komisyonunun alt kalemleri olarak Sicil-i Ahval Şubeleri oluşturulmuş, taşrada ise *Sicil-i Ahval Hususi Komisyonlar* tesis edilmiştir. Komisyonun çalışmaları sonucunda 92.137 memurun biyografisi 196 adet sicil-i ahval defterinde yer almıştır.¹²⁴

Osmanlı devletinde 1879 tarihine kadar memurla ile ilgili herhangi bir kayıt tutulduğu görülmemiş ve böyle bir resmi kurum varlığından söz etmem mümkün değildir. 1896 tarihine kadar sicil kayıtları tutulmaya devam etmiştir ve bu tarihte komisyon kaldırılarak yerine Memurin-i Mülkiye Komisyonu kurulmuştur. Bu komisyon memur sicillerini tutmaya devam etmiştir. Memurin-i Mülkiye Komisyonu ise II. Meşrutiyete kadar varlığını sürdürmüştü ve II. Meşrutiyet ile Dâhiliye Nezaretine bağlı olarak Sicil-i Ahval İdaresi olarak görevini ifa etmiştir.

Sicil-i Ahval Komisyonunun başlıca görevleri: Memurların sicilleri azil edilmiş ve hala göreve devam eden memurların sicillerini ayrı ayrı tutulmuştur. Ayrıca yeni açılacak memurluk görevi için memur seçiminde bu komisyonun yapacağı işler arasında yer almaktaydı. Komisyon yukarıda da belirtildiği üzere zamanla vilayetlere ve merkezde bulunan diğer dairelerde de açılarak ülkede yaygınlaştırılmış ve tescil işlemleri de genişletilmek istenilmiştir. Sicil-i Ahval Komisyonu 1879 tarihi ile 1909 tarihleri arasında görevini zorluklarla ifa etmiştir. Komisyonun işlevini yerine getirmede karşılaştığı zorlukların başlıca sebepleri arasında yeteri kadar eğitim almamış memurlar, yazışmalarda çıkan sorunlar ve yabancı dil ile ilgili problemler, mekan ve örgütlenme ve yeterli ödeneğin komisyon için ayrılmamış olması da yer almaktaydı. Bazı memurların özgeçmişlerine kayıtlarda yer verilmemiştir. Memurlar hakkındaki bazı bilgiler eksik verilmiş bazıları saklanmıştır bu

---

¹²³ Akpınar, a.g.t., s.25.

¹²⁴ İmlak, a.g.t., s. 5.

durumdan dolayı 1888 tarihinden sonra resmi belgelere bakılarak tescil ve tasdik işlemleri yapılmıştır.¹²⁵

Sicil-i ahval komisyonu II. Meşrutiyet ilanını ile ayrı bir birim olarak karşımıza çıkmaktadır. Sicil-i Ahval Komisyonu kaldırılarak yerine Sicili Mülkiye komisyonu kurulmuş ve II. Meşrutiyet ile Dahiliye Nezareti bünyesinde ayrı bir büro olarak Memurin ve Sicil-i Ahval İdaresi kurulmuştur. Memurin-i Muamelat Dosyaları şeklinde düzenlenen evraklar muhafaza edilmiştir. Kuruluş ve kaldırışı arasında komisyonda toplamda 92.000 memurun kaydı toplamda 201 defterde toplanmıştır. Sicil-i Ahval Defterlerinde memurların isimleri, künyesi yer almaktaydı ve memurun babası da memurluk görevini ifa etmiş ise ne görevi üstlendiği ve rütbesi, sülalesi, memurun göreve kaç yaşında başladığı, göreve nerede başladığı, liyakat sahibi olup olmadığı belirtilmiştir. Aldıkları eğitim, eğer ki varsa azilleri ve tayin durumları belirtilmiştir. Müslüman ve gayrimüslim olanlarda ayrıca belirtilmiş ve gayrimüslim olanların hangi milletten oldukları belirtilmiştir.¹²⁶

Sicil-i Ahval Defterlerinde memurlara ilişkin isimleri, baba isimleri, unvanları, baba adları, sülaleleri, lakapları, eğitim durumları, maaşları aldıkları ödül ve cezalar, çıkarıldıkları mahkemeleri, maaşlarının artışı, bildikleri diller, hangi dillerde okuma yazma bilip bilmedikleri, gayrimüslim ise hangi milletten oldukları, işe başlama yaşları gibi pek çok konuda bilgi vermiştir. II. Abdülhamit ile memurların daha kontrol altına alınması adına Ahmet Cevdet Paşanın da etkileriyle kayıtlar resmi bir şekilde tutulmaya başlanmıştır. Ancak Sicil-i Ahval Defterleri sadece memurlar adına bilgi vermemiş çok mühim konularda da o döneme ait bilgiler aktarmıştır. Memurların görevlerini ifa ettiği şehirler hakkındaki bilgilerde şehir tarihçiliği bakımından önemlidir. Devletin idari, mali ve eğitim sistemi bakımından bilgileri de vermektedir. Ayrıca Osmanlı devleti son dönemlerinde bu sicili ahval defterlerinin nasıl tutulması gerektiği konusunda pek çok tarifname ve nizamname hazırlanmıştır. Osmanlı devletli sicili ahval defterlerinin kaydına çok önem vermiştir. Verdiği önemi yayımladığı nizamnameler, tarifnameler, kullanılan kâğıtların cinsinin kalitesi ve sağlamlığının günümüze kadar bu kâğıtları ulaştıracak kadar iyi olmasıyla açıkça göstermektedir.¹²⁷

---

¹²⁵ Hayreddin Örs, *Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Çorumlu Devlet Memurları (1879-1909)*, Tokat Gaziosman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat, 2019, s. 9-10.

¹²⁶ Saadetin Baştürk, "Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Ali Emiri Efendi'nin Sicil Kaydı", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013, C. 12, S. 45, s. 308.

¹²⁷ Kemal Saylan, "Sicil-i Ahval Defterlerine Göre Gümüşhane Doğumlu Memurlar Hakkında Bazı Tespitler", *Mavi Atlas*, Temmuz 2016, s. 77.

Defterler bu güne kadar korunmuş olup genel olarak *rika* hattıyla açık, okunabilecek şekilde yazılmıştır. II. Abdülhamit'in memurları kayıt altına alınmasını istemesinin sebebinin merkeziyetçi bir anlayış güdüşüne, memlekette olan biten hemen hemen her şeyden haberdar olma isteğine ve idari salahiyetine bağlanılabilir. II. Abdülhamit'in izlediği politika, yönetim alanında yaptığı düzenlemeler ile bir bu düzenlemeler alanda bir devrin başlangıcı gerçekleşmiştir. Sivil bürokrasiyi etkin olarak kullanmıştır. Esasen bu defterler devletin istihdam ettiği memurlar hakkında almak istediği bilgiler için kurulmuştur. O dönem için elde olan imkanlar düşünüldüğünde bu kayıtlar İslam coğrafyasında hiç görülmemiş büyüklükte, muhteşemlikte kusursuz bir biyografi arşivi oluşturulmuştur. Bu geniş ve kapsamlı bir çalışma olmuştur.¹²⁸

Sicil-i Ahval Defterleri'nde izlenen yöntem memurların vukuatlarının defterlerde doğum ve ölüm tarihleri de dahil olmak üzere kayıt altına alınmasıydı. Sicil-i Ahval defterlerinin ilk dönemlere ait tercüme-i hal varakaları şu şekilde düzenlenmiştir;

“İsim ve şöhret ve pederi ismi. Tarih-i veladet ve müvellidi. Kangı mekteplerde kangı fenleri tahsil etmiştir ve şehadetnamesi var mıdır ve kangı kangı lisanlarda tekellüm ve kitabet edebilir. Telifatı var ise neye dairdir. Hidmeti devlete kaç yaşında kaç yaşında ve kangı tarihte girmiştir. Ve muvazzafan vayahut mülazemetle mi dahil olmuştur. Ne hizmetlerde bulunmuş ve bulunmuş ve ne rütbeleri hamil olmuş ve her memuriyetinde ne kadar maaş almış almış ve ne kadar mazül kalmıştır ve müddeti mazüliyetinde maaşa nail olmuş mudur olmuş ise ne kadar mazüliyet maaşı almıştır ve ecnebi nişanları var nişanları var ise ne sebeple nail olmuştur ve bu vukuatının tarihleri nedir bulunduğu memuriyetlerden ne esbaba mebni infisali vuku bulmuş mudur ve taht-ı taht-ı mukayemeye alınmış ise töhmet ve beratından kangısı ise intac etmiş ve ve ceza görmüş müdür ve beratına dair yedinde evrak var mıdır.” Ayrıca memurların memurlukta geçirdikleri hayatlarının özetleri ve amirlerinin emri emri altında çalışan memurları hakkındaki düşünceleri de yazılmaktaydı.¹²⁹

1879 Sicil Talimatında, Sicil-i Ahval Komisyonunun ortaya çıkardığı tercüme-i hal varakaları şu şekilde düzenlenmiştir;

“sahib-i tercümeninkendüsüyle pederinin ismi ve mahlas ve şöhreti ve lakabı ve gerek kendüsü ve gerek pederi ismi ile mi mahlasıyla mı veya hem ismi ismi hem mahlası veyahut şöhretiylemi yad olunduğu ve kendüsü ve babası bey bey midir efendi midir ağa mıdır paşa mıdır ve babası memürindeb ise son memuiyet ve rütbesi ve değil ise kangı sıfattandır ve nerelidir ve ber-hayat mıdır mıdır değil midir ve milliyet ve tabiyeti nedir ve ebeveyni cihetinden marüf bir bir sülaleye mensup mudur. Mahal ve tarih-i veladeti, sene-i hicriye ve ona

¹²⁸ Yakup Karataş, Sicil-i Ahval Defterlerine Göre Bayezidli Devlet Memurları, *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 4, S. 1, 2018, s. 3.

¹²⁹ İmlak, a.g.t., s. 6.

müsadif sene-i maliyenin mümkün mertebe şuhur ve eyyamı tasrih olunarak gösterilmelidir. Kangı memleket ve mekteplerde kangı ilim ve fen ve sanat ve lisenları ve ne dereceyekadar tahsil eylediği ve şehadet name ve tasdik name ve icazet name alıp almadığı kangı lisanlarla kitabet veyahut yalnız mütekellüm ettiği beyan olunmalıdır. Ancak tekellüm ve kitabetleri ile malüf ve marüf olmadığı lisanların usül ve lügatının adi bilmekle o lisanlarla ve kitabet iderim denilmeyüp okudum aşınayım ve o lisanları tekellüm ve malüf ve marüf ise tekellüm ve kitabet iderim denilmektedir ve kütüp ve ba ruhsat-ı resmiye tab-ve neşr olunmuş bir eser ve telifi var ise neye dair ve kangı tarihte ve nerede tab ve neşr olunduğu ihtiratu fenniye ve sanai-ye vesaireye dair berat-ı ali bir imtiyazı haiz olduğu halde kangı fen ve sanata kangı şeyi nerede ve kangı tarihte ihtira etmiştir ve memuriyete dair intihapnamesi var ise kangı mahalden verilmiştir ve kangı memuriyete dair memuriyetin kaçınıcı sınıfındandır ve tarih numarası gösterilmelidir. devlete kangı tarihte ve kaç yaşında ve nerede muvazzafan mı veyahut mülazemetle mi dahil olmuştur ve ondan sonra sırasıyla maaşlı ve maaşsız daimi ve gerek asalet ve vakalet veya ilave-i memuriyet suretleriyle kangı memuriyetlere geçmiştir ve her birinden ne kadar maaş veya maaşa mukabil veyahut fevkalade harcırah ve yevmiye ve ücreti maktua ve gayri maktua ve aidatisaire almıştır. Ve muayyanatca daimi ve muvakkat ne kadar zamaim ve tenzilat vuku bulmuştur ve her bir hizmet i memuriyetde kangı tarihte işine mübaşeret etmiş ve maaşını isifaya bağışlamış ve kangı tarihte iş başından ayrulub kangı tarihe kadar ve ne mikdar maaş almıştır ve kezalik sırasıyla rütbe ve nişanlara ve n sebeble nail olmuştur ve hizmet i devlete tercüme i halini tanzim eylediği tarihe kadar bazen açıkta kalmış mıdır ve i ma'zuliyeti ne kadar mikdar imdidat itmiş ve o müddetle ma'zuliyet maaşı mıdır. Almış isem ikdari nedir ve ecnebi nişanına hamil olanlar nerede ve sebepla kangı devletin nişanını almıştır ve bunun kabul ve taliki hakkında tarihte irade-i seniye-i hazreti padişahı şeref müteallik buyurulmuştur ve devlette bulunmadığı esnada hidematı hususiyede bulunmuş ise de nedere ve kimin hidmetinde ve ne kadar müddet bulunmuştur ve ondan ne sebeple ayrılmıştır ve hidematı hususiyede bulunmamış ise de o müddeti kangı imrar eylemiştir. Buraları sene-i hicriye ve ona müsadif sene-i maliye mümkün mertebe şuhur ve eyyamı tasrihiyle tahrir olunmalıdır. Şayet sahibi sahibi tercümenin iş bu tarihler tamamıyla mazbuti değil ise takriben filan senenin filan ayının evail veya evasıt veya evahirinde ibaresiyle iktifa

5.2.Sicil-i Ahval Komisyonunun Kalemleri ve Görevleri

Sicili Ahval Komisyonu kurulduğu ilk zamanlarda bir takım eksikliklerden ötürü merkezi idarenin düzeni ve görevleri adına iş bölümü olmamıştır. Zamanla işlerin daha pratik ve düzenli görülmesi için komisyon Tetkikat, Tescilat ve Evrak Kalemleri olmak üzere üçe ayrılmıştır. Belge, defter, yazışmaları yürütme, belge tutmak ve istatistiksel düzenlemeler yapmak işleri kolaylaştırmak için komisyon kalemlere ayrılmıştır. Sicil-i Ahval dairesi bütün işlerin yürütüldüğü tek merkez olması ve dönemin yetersizliklerinden dolayı 5 Aralık 1893 tarihinde 3 kalemde aynı odada işlerini yürütmek mecburiyetinde kalmıştır. Sicili ahval

¹³⁰ İmlak, a.g.t., s. 7-8.

komisyonunun tüm personelin kaydını tutmak gibi ağır bir yükü, hafifleten bu kalemler tek odada işlerini yapmışlardır. Sicili ahval defterlerinin oluşumunda böylesine bir alt yapının olması önem arz eder.¹³¹

5.2.1. Tescilat Kalemi

Tescilat Kalemi dört kısımdan oluşmaktadır. Bu bölümlerden birincisi ve en mühimi Vukuat'tır. İşinin başına geçen personelin terfi, rütbe, nişan, ceza, görev değişiklikleri, ilave memuriyetler, maaş artış-azalışı, azil, tekayüt, istifa gibi memurun sonraki dönemlerde iyi-kötü gelişmelerini belirtir. Bu kalem tüm devlet çalışanlarının istihdamı, hizmetleri ve ömürlerinin sonuna kadar azil ve tayinlerini, maaş artış-azalışı, rütbe ve nişanlarını becayişlerini ve memuriyetlerinde meydana gelen değişiklikleri belirleyen kalem Tescilat Kalemidir.¹³²Tescilat Kalemi'nin ikinci bölümü ise tüm tercüme-i hal varakalarını ve vukuat zeyillerini esas deftere olduğu gibi aslı gibi, birebir kaydederek, numaralarını yazmak, memurların sayı, sınıf ve kademesi, hangi kavimden oldukları, hangi millete mensup oldukları, tabiyetleri konusunda istatistik tutarak "*Hülasat'ül Kuyut*" cetveli denilen istatistik cetvelini tertip ve tanzim etmek şeklinde belirtilmiştir. Üçüncü görevde "*fihrist muamelesi*" şeklinde ifade edilmiştir. Fihrist muamelesinde görev yapan memurların vazifesi vukuattan çıkan zeyiller üzerine memurların azil ve tayinlerine, rütbe ve nişanlarına, memurluklarında gerçekleşen değişikliklerine işaret ederek memur isimleri ve memurların babalarının isimlerini, memuriyetlerini, tercüme-i hal varakalarının numaralarını "*Huruf-i Haca*" defterine yazmaktı. Tescilat Kaleminin dördüncü kısımda icar edilen görevi ise devletce talep edilen Tercüme-i ahvallerin tasdik olunmuş suretlerinin memurların el yazısı ile istinsah etmektir.¹³³

5.2.2. Tetkikat Kalemi

Sicili Ahval Dairesinin ikinci kalemi Tetkikat Kalemiydi. Tüm tercüme-i hal varakalarını araştırmakla ve özetlemekle görevli olup bilgilerin resmi kayıtlara uygun olup olmadığını da kontrol eden kalemdir. Tetkikat kalemi de kendi içerisinde 3 e ayrılmaktadır.

Birincisi, ikinci sınıf tercüm-i hal evraklarının tashih ve eksikliklerinin giderilmesidir. Birinci sınıftan olarak aynı gelen tercüme-i hal varakaları incelenip, tercüme sahibinin evrakında yazan hizmet ve memuriyetinin dayandırılması adına ilgili daire, vilayet ve

---

¹³¹ Özdemir, a.g.t., s. 34.

¹³² Mustafa Kaya, *II. Abdülhamit Döneminde Ispartalı Memurlar (Sicili Ahval Kayıtlarına Göre 1879-1909)*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2014, s. 23.

¹³³ Erkabalıcı, a.g.t., s. 21.

nezaretlerden yazılı bilgi isteme, istenilen cevapların gelmemesi, gecikmesi halinde tedkitname hazırlama ve eksiklikleri giderildikten sonra hülasa müsvevvelerini yazmaktan ibarettir.

İkincisi, *tedkikat ve tescilat kalemleri* tabiriyle *Sicil-i Ahval Müdüriyet-i Umumiyesi* ve *Sicil-i Ahval Müdüriyetinden* merkez dairelere vilayet ve s,c,l şubeleri ile özel sicil komisyonlarına yazılan yazışmalar, tezkereler ve telgafnameler müzekkerelerle taltifat evrakın müsveddelerini temize çekme göreviydi.

Üçüncüsü ise, *Salname-i Umumiye* düzenlemektir. Tedkikad kaleminde salname hazırlayacak bir memur görevlendirilmemiştir. Bu görev ek olarak komisyona verilmiştir. Salname hazırlandığı dönemlerde *Sicil-i Ahval Daire-i Umumiyesi'nin* 3 te 1 i bu işle meşgul olurdu.¹³⁴

5.2.3.Evrak Kalemi

Evrak Kaleminin icra ettiği görev geen giden evrakın kaydını tutmak, gerekli mercilere sevkini gerçekleştirerek sahiplerine verilecek tercüme-i hal suretlerini teslim etmek, asıl sicil ve öteki kayıt defterlerinin tercüme-i hal varakaları ile alakalı evrakı, kitap, risale ve diğer müellefatı muhafaza etmektir.¹³⁵

5.3.Sicill-i Ahval Defterleri

Başbakanlık Osmanlı arşivi bünyesinde bulunan ve Osmanlı devletinin son döneminde bürokrasi alanında yaşanan gelişmeleri günümüze aktarabilecek nitelikte olan Sicill-i ahval Defterleri Ahmet Cevdet Paşa'nın çabaları ile kurulmuş ve ilk sicil defterleri onun tarafından tutulmuştur. Defterlerin nasıl tutulacağına dair pek çok nizamname ve tarifname hazırlanmıştır. Bunlar; "*Sicill-i Ahval Talimat-ı Umumiyesi ve Zeyli ile Tarifnamesi Ahkam-ı Münderecesini Tavzihan ve Tadılan Vaz Olunan Devlet-i Aliye-yi Osmaniye Sicill-i Ahval Kanunname-i Umumiyesi*", şeklinde yayımlanmıştır. Sicill-i ahval Kanunname-i Umumisi 8 fasıl ve 39 medde şeklindedir.¹³⁶

İlk fasıl Sicilli Ahvalin tarifine ayrılmıştır. İkinci fasılda; Sicil-i Ahval'e kaydolunmakla mükellefolanlar tespit edilmekte, üçüncü fasıl tercüme-i hal varakalarının nasıl kaydedileceği ile ilgili olup, üçüncü maddeden on üçüncü maddenin sonuna kadar maddeler halinde

¹³⁴ Erkabalci, a.g.t., s. 22.

¹³⁵ Ahmet Sürmen, *Sicili Ahval Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisinde İstanbul Doğumlu Yahudi ve Rum Devlet Adamları*, Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yozgat, 2011, s. 23.

¹³⁶ Sürmen, a.g.t., s. 24-25.

dizilmiştir. Dördüncü fasıl ise tercüme-i hâl ve mevcut varakanın nelerden oluştuğunu açıklamaktadır. Bu evraklar nerelerden temin edilmiştir. Kimler tarafından onaylanmıştır. Hangiokullardan ne tür diplomalar alındığı konularını içermektedir. Ondört ve on beşincimaddeler bu konuya ayrılmıştır. Beşinci fasıl, tercüme-i hal varakalarının Sicill-i Ahvâl Dairesinde hangi işlemleri göreceği hususunu açıklayarak, onsekiz ile yirmiüçüncü maddeler arası bu konuya değinilmiştir. Yedinci fasıl, esas siciller ile kayıtdefterlerinin teferruatının nasıl olacağından bahseder. Yirmi üç ile yirmi beşinci maddelerarası buna ayrılmıştır. Sekizinci ve onuncu fasıllar ise sicile aktarmaların nasıl olduğu ve ne tür aşamalardan oluştuğu ile ilgilidir. Yirmi altıncı maddeden otuzikinci maddeye kadar olan bölüm bu bilgileri içerir. Sekizinci fasıldan sonra *mevadd-ışetta* olarak ifade edilen farklı maddelerden meydana gelen ve bu fasıllara girmeyenmaddeler yer almaktadır. Bu kısım yedi maddeden oluşup, otuz üçüncü maddedenotuz dokuzuncu maddenin sonuna kadardır.¹³⁷

Memurların sayı olarak artması ve yetki alanlarının genişlemesi ile bu alanda bir kontrol sağlanma ihtiyacı doğmuştur. Bu nedenle askeri sınıf hariç tutularak devlet memurlarının kaydının tutulması uygulamasına geçilmiştir. Bu sebeple her bir memur adına sicilli ahval varakası düzenleyip ilgili nezarete göndermek kural olmuştur. Bu şekilde de biriken varakalar ile devletin her bir memuru için her daim hali hazırda bulunan varakalar mevcut vaziyette nezaretlerde bulunur hale gelmiştir. Bu varakaların tutulduğu defterlere de Sicill-i Ahval Defterleri denilmiştir. Bu defterlerden toplamda 201 adet var olup 92.137 memurun sicil varakası tutulmuştur. Ancak bu sayfaların tekrarları olduğu göz önüne alındığında sayının daha az olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda araştırmacılar tarafından 55.00 ile 70.000 arası değişen bir rakam olduğu görüşü mevcuttur.¹³⁸

Memurun ismi, varsa şöhreti, babasının adı ve mesleği, doğum yeri ve tarihi, okuduğu okullar, aldığı dersler, diploması olup olmadığı, konuştuğu veya kâtiplik görevlerini (tekellüm ya da kitabet) yerine getirebileceği yabancı diller; varsa basılı eserleri ve bunların konularıdır. Devlet hizmetine girdiği yaş ve tarihi, maaşlı olarak mı yoksa mülazemeten mi başladığı, bulunduğu makamlar, aldığı rütbe ve nişânlar, her bir görevinde ne kadar maaş aldığı, ne süreyle görev harici kaldığı, bu süre içinde mazuliyet aylığı alıp almadığı, eğer aldıysa miktarı, tekaüt maaşı bağlandıysa miktarıdır. Çalıştığı kalemden ayrılma nedeni, varsa

---

¹³⁷ Erkabalci, a.g.t., s. 25.

¹³⁸ Kavak, a.g.e., 15.

hakkındaki Şikâyetleri, yargılandıysa, suçlu olup olmadığı, cezalandırılıp cezalandırılmadığı, beraatine dair belgenin olup olmadığı gibi oldukça geniş kapsamlı malumatı içermektedir.¹³⁹

Bu çalışmaya konu olan Bandırmalı memurların sicil kaydının tutulduğu defterlerin düzenlenme biçimi nizamnamede açıklanan usullere göre yapılmıştır. Bu sicil kayıtları sayesinde Bandırmalı memurlar ile ilgili araŐtırmamız için gerekli olan bilgileri elde etmek mümkün olmuştur.

---

¹³⁹ Kaya, a.g.t., s. 24.

3. BÖLÜM

SİCİLL-İ AHVAL DEFTERLERİNE GÖRE BANDIRMALI DEVLET MEMURLARININ DEĞERLENDİRİLMELERİ

1. Memurların İsimleri, Doğum Tarihleri ve Baba Adları

Bu teze konu olan Bandırmalı Devlet adamlarının tercüme-i hal varakalarından hareketle ilk yapılan çalışmada 49 veri elde edilmiştir. Ancak gerek mükerrer olan ve gerekse (Bandırma doğumlu olmayan; Bağdat, Konya, Süleymaniye ve İstanbul) karışıklıklar sonucu 44 memurun sicili incelenmiştir.

Aşağıdaki tabloda; Bandırmalı devlet memurların isimleri, doğum tarihleri ve baba adları verilmiştir. Buna göre yaşı en küçük olan memur 1215 yılında doğan İbrahim Efendi, en büyük olan memur ise 1386 yılında doğan Osman Efendidir. Niko Efendi, Apostol Filipidis Efendi, Pertev Efendi ve Baron Efendi olmak üzere 4 gayrimüslim baba adı bulunmaktadır.

MEMURLARIN İSİMLERİ	DOĞUM TARİHLERİ	BABA ADLARI
Hafız Ali Rıza Efendi	1279	Hacı Abdülkadir Mustafa
Hasan Rahmi Efendi	1282	Süleyman Ağa
Abdülcelil Efendi	1283	Mustafa Efendi
Yusuf Muhib Efendi	1292	Mehmed Fevzi Efendi
Mehmet Efendi	1294	İbrahim Efendi
Zekeriya Efendi	1297	Hacı Hasan Ağa
Ali Rıza Efendi	1284	Süleyman Efendi
Yorgi Efendi	1294	Niko Efendi
Osman Efendi	1386	Kadir Çavuş
Mehmed Tevfik Efendi	1283	Halil Ağa
Mehmed Şevket Efendi	1285	Mehmed Mustafa Rüşdü Efendi
İbrahim Fikri Efendi	1291	Hasan Ağa
Mehmet Muhiddin Efendi	1297	Ferik Hacı Ahmed Raşid Paşa
Mehmet Ziya Bey	1286	Hacı Haşim Bey
Abdülkadir Efendi	1291	İsmail Çavuş
Hocazade Ali Rıza Efendi	1289	Hacı Ali Efendi
Mehmed Esad Efendi	1281	Ahmed Şükrü Efendi
Naim Efendi	1281	Mehmed Efendi

Ömer Lütfi Efendi	1297	Hacı Mehmed Emin Efendi
Mustafa Vehbi Efendi	1304	Ahmed Ağa
Mehmed Midhat Efendi	1299	Mehmed Akif Efendi
Adamandiyos Efendi	1299	Apostol Filipidis Efendi
Hüseyin Efendi	1278	Mehmed Efendi
Mehmed Emin Efendi	1276	Hasan Ağa
Eksilanos Efendi	1301	Pertev Efendi
Ali Haydar Efendi	1287	Çerkes Edik Ağa
Mehmed Behçet Efendi	1293	Fehmi Efendi
İbrahim Ağa	1215	Mehmed Şemseddin Efendi
Ahmet Kemaleddin	1308	Mehmed Ağa
Mehmed İzzet Efendi	1269	Mehmed Ağa
Mikail Edendi	1268	Baron Efendi
Yervant Efendi	1281	Miralay Nazaret Bey
Abdülkadir Efendi	1278	El-Hac Kadri Efendi
Mehmet Said Bey	1276	Hüseyin Bey
Mehmed Şükrü Efendi	1254	Salih Selehaddin Efendi
Mehmed Efendi	1266	İsmail Ağa
Mehmed Mustafa Efendi	1265	Mustafa Efendi
Osman Asım Efendi	1285	Ahmed Nuri Bey
İbrahim Vehbi Efendi	1287	Mehmed Emin Efendi
Yusuf Efendi	1286	Ömer Ağa
Mustafa Efendi	1260	İsmail Efendi
Ali Rıza Bey	1282	Hacı Haşim Bey
Yusuf Rahmi Efendi	1288	İsmail Ağa
Mehmed Vehbi Efendi	1289	Ahmed Ağa
Ömer Hilmi Efendi	1277	Mehmed Emin Ağa

Tablo-1: Memurların isimleri, Doğum Tarihleri ve Baba Adları

2. Memurların Baba Meslekleri ve Baba Unvanları

Bandırmalı devlet adamlarının tercüme-i hallerinden hareketle, babalarının unvanları ve meslekleri bilgisine ulaşılmıştır. Bu kişilerden Ali Rıza Efendi ve Abdülkadir Efendi'nin babası olan Hacı Abdülkadir Mustafa ve İsmail Çavuş Efendi'nin aynı sülaleye mensup olması (Sünnetçizade) ihtimalini vermektedir. Ancak belgelerden bu konu ile ilgili net bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bandırmalı devlet memurlarının 24 nün baba meslekleri aşağıdaki tabloda verilmiştir. Buna göre geçimini topraktan sağlan 4 kişi bulunmaktadır.

MEMURLARIN İSİMLERİ	BABA MESLEKLERİ	BABA ÜNVANLARI
Hafız Ali Rıza Efendi		Sünnetçizade
Hasan Rahmi Efendi	Rençber	
Abdülcelil Efendi	Çiftçi	
Yusuf Muhib Efendi	Ankara Mahkeme Azası	
Mehmet Efendi	Saatçi	

Zekeriya Efendi		
Ali Rıza Efendi	Bandırma Mekteb-i Rüşdiyesi Muallimi	Mamüretülazizli
Yorgi Efendi	Rençber	
Osman Efendi	Aydın Beyi	Edincikli Varyemezoğlu
Mehmed Tevfik Efendi		Emirzade
Mehmed Şevket Efendi	Merzifon Sertahsıldarı	
İbrahim Fikri Efendi		Niğdelizade
Mehmet Muhiddin Efendi	Kars Muharebesi Fırka-1 Kumandanlığı'nda bulunmuş Süvari Ferikasından Paşa	
Mehmet Ziya Bey		
Abdülkadir Efendi	Hamamcı	
Hocazade Ali Rıza Efendi	Sığıryolu Camii İmamı	Hocazade
Mehmed Esad Efendi		
Naim Efendi		
Ömer Lütü Efendi	Karahisar-1 Şarki Nafia Serkondöktörü	
Mustafa Vehbi Efendi		
Mehmed Midhat Efendi	Eskişehir Belediye Sandık Emni	Sofyalı
Adamandiyos Efendi		
Hüseyin Efendi		
Mehmed Emin Efendi		
Eksilanos Efendi		
Ali Haydar Efendi	Çiftçi	Çerkez
Mehmed Behçet Efendi	Bafra Koca Emirzade Naibi	
İbrahim Ağa		
Ahmet Kemaleddin		
Mehmed İzzet Efendi		
Mikail Edendi		
Yervant Efendi	Ruscuk Hastahanesi Sertabibi	
Abdülkadir Efendi		Sünnetçizade
Mehmet Said Bey		
Mehmed Şükrü Efendi	Kadı	
Mehmed Efendi	Sefine Reisi	
Mehmed Mustafa Efendi	Tüccar	
Osman Asım Efendi	Babdırma Rüsumat İdaresi Başkatibi	
İbrahim Vehbi Efendi	Esnaf	
Yusuf Efendi	Keçeci	
Mustafa Efendi		
Ali Rıza Bey	Bandırma Kazası Bidayet Mahkemesi Azası	
Yusuf Rahmi Efendi		
Mehmed Vehbi Efendi		

Ömer Hilmi Efendi		
-------------------	--	--

Tablo-2: Memurların Baba Meslekleri ve Baba Unvanları

3.Memurların Eğitim Durumları ve Okulları

Bilindiği üzere Osmanlı Devleti'nde eğitime önem verilmekteydi ve eğitimin temeli Sıbyan Mekteplerine dayanmaktaydı ve burada okuma-yazma öğrenilmektedir. Sıbyan Mekteplerini bitirenlerin Medrese eğitimine başladıkları bilinmektedir. Devletin erken dönemlerinde dini eğitimin yanında pozitif bilimlere de yer almıştır. Medreselerde coğrafya, felsefe, matematik, tıp, tefsir gibi birçok eğitimleri görmüşlerdir. Daha sonraki dönemlerde orta öğretim kurumu niteliğindeki gören Rüştiyeler açılmıştır. Buralarda Arapça, Fransızca gibi dil dersleri de öğretilmekteydi. Kurumlardaki eğitimi bitiren öğrenciler eğitimlerine yüksekokullarda devam edebiliyorlardı (Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye, Mekteb-i Hukuk-ı Şahane vb.). Bandırmalı memurların tercüme-i hallerinden hareketle, Yusuf Muhib Efendi, Mehmed Emin Efendi ve Ömer Hilmi Efendi olmak üzere (3) muallimi mahsustan özel ders almıştır.

MEMURLARIN İSİMLERİ	EĞİTİM DURUMLARI
Hafız Ali Rıza Efendi	Mekteb-i İbtida-i
Hasan Rahmi Efendi	Mekteb-i İbtida-i
Abdülcilil Efendi	Mekatib-i İbtida-i, Ulum-ı İbtida-i, Süleymaniye Medresesi, Zirin Mekteb-i Rüştiyesi,
Yusuf Muhib Efendi	Sıbyan Mektebi, muallim-i mahsustan özel ders almıştır.
Mehmet Efendi	Mekteb-i İbtida-i, Mekteb-i Rüşti
Zekeriya Efendi	Sıbyan Mektebi, Kirmasti Mekteb-i Rüştiyesinde
Ali Rıza Efendi	Mahalli Sıbyan ve Rüştiye Mektepleri
Yorgi Efendi	Mahalli Rum Mektebi ve Mekteb-i İbtidaiyesi ve Mekteb-i Rüştiyesi
Osman Efendi	Mahal-i Mekteb-i İbtidaiyesi
Mehmed Tefvik Efendi	Sıbyan Mektebi ve Rüştiyesi
Mehmed Şevket Efendi	Sıbyan Mektebi, Mekteb-i Rüştiyesi
İbrahim Fikri Efendi	Mahalli Rüştiye Mektepleri
Mehmet Muhiddin Efendi	Mekteb-i Sultani
Mehmet Ziya Bey	Mekteb-i Rüştiyesi
Abdülkadir Efendi	Mekteb-i İbtida-i ve Mekteb-i Rüşdiyesi
Hocazade Ali Rıza Efendi	Mekatib-i İbtida-i ve Mekteb-i Rüştiyesi
Mehmed Esad Efendi	Fatih Mekteb-i Rüştiyesi
Naim Efendi	Sıbyan Mektebi
Ömer Lütfi Efendi	Ünye Kazası İbtida-i ve Rüşti Mektepleri, Samsun Mekteb-i İbtida-iyesi
Mustafa Vehbi Efendi	Sıbyan Mektebi ve Bandırma Mekteb-i Rüştiyesi
Mehmed Midhat Efendi	Eskişehir Kasabası'nda ki Sıbyan Mekatibi, Rüştiye Mektebi
Adamandiyos Efendi	Rum Defomakiyo Fransız Mektepleri, Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiyesi
Hüseyin Efendi	Sıbyan Mektebi
Mehmed Emin Efendi	Muallimi mahsustan özel ders almıştır.
Eksilanos Efendi	Bandırma Rum İbtida-i Mektebi, Balıkesir Mekteb-i İdadi Mülkisi

Ali Haydar Efendi	Darül Şifaha
Mehmed Behçet Efendi	Dersaadet Rüştî Mektepleri
İbrahim Ağa	Belirtilmemiş
Ahmet Kemaleddin	Mekteb-i İbtida-i ve Rüştîyesi
Mehmed İzzet Efendi	Sıbyan Mektebi
Mikail Edendi	Mekteplerde Kavaid-i Osmaniye
Yervant Efendi	Ermeni Mekteb-i İbtida-i, Trabzon Mektebi ile Kumkapıda Mezburyan Mektebi
Abdülkadir Efendi	Sıbyan Mektebinde
Mehmet Said Bey	Hazine-i Enderün-ü Hümayun Mektebinde
Mehmed Şükrü Efendi	Sıbyan Mektebi, Atik Mekteb-i Mülküyeyi Şehane,
Mehmed Efendi	Sıbyan Mektebinde ve Medrese
Mehmed Mustafa Efendi	Sıbyan Mektebinde, Mekteb-i Tıbbiyeyi Mülkiye
Osman Asım Efendi	İbtida-i Mektebi, Mekteb-i Rüştîyesi
İbrahim Vehbi Efendi	Sıbyan Mektebinde, Bandırma Mekteb-i Rüştîyesi
Yusuf Efendi	Sıbyan Mektebi, Rüştîye Mektebi
Mustafa Efendi	Sıbyan Mektebinde, Dersaadette Çorlulu Ali Paşa Medresesi
Ali Rıza Bey	Sıbyan Mekteb-i, Mihaliç Mektebi Rüştîyesi
Yusuf Rahmi Efendi	Sıbyan Mektebi, Mekteb-i Rüştîyesi
Mehmed Vehbi Efendi	Mekteb-i İbtida-i ve Rüştîyesinde
Ömer Hilmi Efendi	Sıbyan Mektebi, Harputlu Süleyman Faik Efendi'nin mekteb-i hususinde özel ders almıştır.

Tablo-3: Memurların Eğitim Durumları ve Okulları

4. Memurların İşe Başlama Yaşları

Bandırmalı devlet adamlarının tercüme-i hal varakalarından hareketle, aşağıdaki tabloda memurların göreve başlama yaşları verilmiştir. Tabloda belirtilen 22 Bandırmalı memurlarından göreve en küçük yaşta başlayan Ali Rıza Efendi (10) ve göreve en büyük yaşta başlayan Mehmet Efendi (38) isimlerdir. Bandırmalı memurların işe başlama yaş ortalamaları ise 20'dir.

MEMURLARIN İSİMLERİ	İŞE BAŞLAMA YAŞLARI
Hafız Ali Rıza Efendi	-
Hasan Rahmi Efendi	25
Abdülcelil Efendi	26
Yusuf Muhib Efendi	-
Mehmet Efendi	-
Zekeriya Efendi	-
Ali Rıza Efendi	10
Yorgi Efendi	-
Osman Efendi	-
Mehmed Tevfik Efendi	-
Mehmed Şevket Efendi	-
İbrahim Fikri Efendi	17
Mehmet Muhiddin Efendi	-

Mehmet Ziya Bey	-
Abdülkadir Efendi	-
Hocazade Ali Rıza Efendi	-
Mehmed Esad Efendi	14
Naim Efendi	13
Ömer Lütfi Efendi	-
Mustafa Vehbi Efendi	-
Mehmed Midhat Efendi	-
Adamandiyos Efendi	-
Hüseyin Efendi	17
Mehmed Emin Efendi	20
Eksilanos Efendi	-
Ali Haydar Efendi	-
Mehmed Behçet Efendi	-
İbrahim Ağa	-
Ahmet Kemaleddin	-
Mehmed İzzet Efendi	21
Mikail Edendi	18
Yervant Efendi	20
Abdülkadir Efendi	18
Mehmet Said Bey	18
Mehmed Şükrü Efendi	30
Mehmed Efendi	38
Mehmed Mustafa Efendi	26
Osman Asım Efendi	23
İbrahim Vehbi Efendi	16
Yusuf Efendi	-
Mustafa Efendi	29
Ali Rıza Bey	16
Yusuf Rahmi Efendi	15
Mehmed Vehbi Efendi	17
Ömer Hilmi Efendi	-

Tablo-4: Memurların İşe Başlama Yaşları

5. Memurların Bildikleri Diller

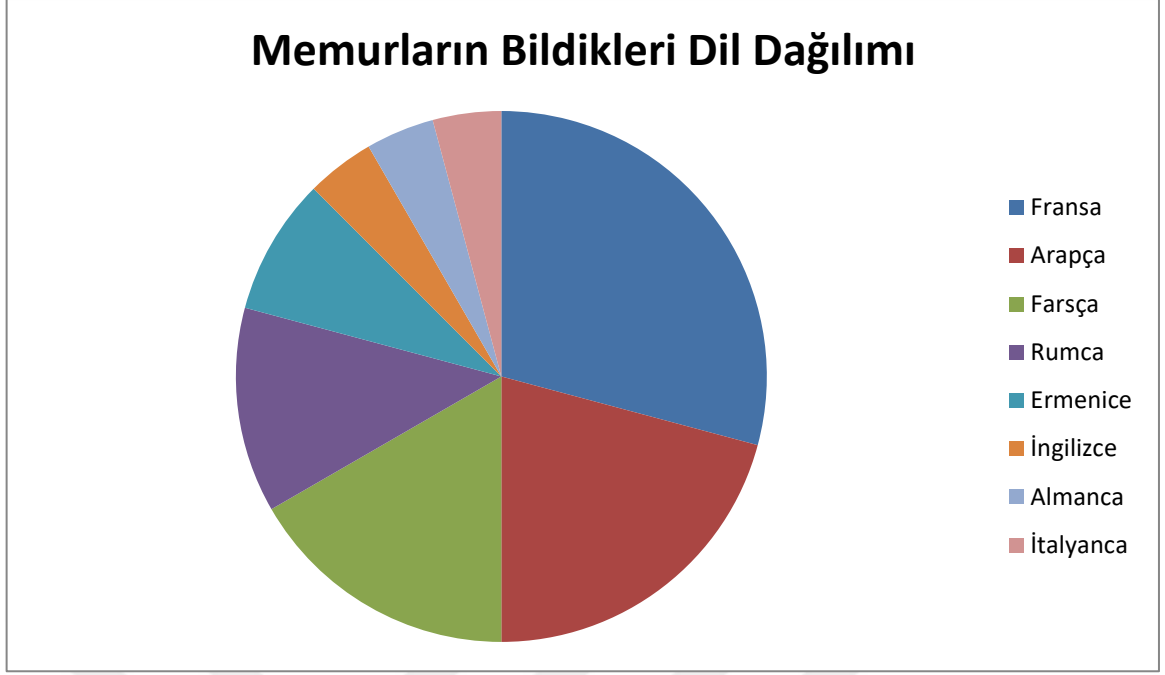
Osmanlı Devleti'nde memurluğun bir meslek şeklini alması ve Batı tarzı okullara eğilimin artmasından dolayı önceleri yabancı dil bilmek önem arz etmezken, yapılan yeniliklerle yabancı dil bilmenin ehemmiyeti artmış bulunmaktaydı.¹⁴⁰

MEMURLARIN İSİMLERİ	BİLDİKLERİ DİLLER
Hafız Ali Rıza Efendi	Türkçe, Farsça
Hasan Rahmi Efendi	Türkçe
Abdülcelil Efendi	Türkçe, Arapça, Farsça ve Fransızca
Yusuf Muhib Efendi	Türkçe, Fransızca, İngilizce ve Ermenice
Mehmet Efendi	Türkçe
Zekeriya Efendi	Türkçe

¹⁴⁰ Ahmet Tuncel, Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Bigalı Devlet Adamları, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, Haziran, 2019, s. 32.

Ali Rıza Efendi	Türkçe
Yorgi Efendi	Türkçe ve Rumca
Osman Efendi	Türkçe, Arapça ve Farsça
Mehmed Tevfik Efendi	Türkçe, Fransızca
Mehmed Şevket Efendi	Türkçe
İbrahim Fikri Efendi	Türkçe
Mehmet Muhiddin Efendi	Türkçe, Fransızca ve Almanca
Mehmet Ziya Bey	Belirtilmemiş
Abdülkadir Efendi	Türkçe
Hocazade Ali Rıza Efendi	Türkçe, Arapça
Mehmed Esad Efendi	Türkçe
Naim Efendi	Türkçe
Ömer Lütü Efendi	Türkçe, Fransızca ve Arapça
Mustafa Vehbi Efendi	Belirtilmemiş
Mehmed Midhat Efendi	Türkçe
sAdamandiyos Efendi	Türkçe, Fransızca ve Rumca
Hüseyin Efendi	Türkçe
Mehmed Emin Efendi	Türkçe
Eksilanos Efendi	Belirtilmemiş
Ali Haydar Efendi	Belirtilmemiş
Mehmed Behçet Efendi	Türkçe
İbrahim Ağa	Belirtilmemiş
Ahmet Kemaleddin	Belirtilmemiş
Mehmed İzzet Efendi	Türkçe
Mikail Edendi	Türkçe
Yervant Efendi	Türkçe, Fransızca, Ermenice, İtalyanca ve Rumca
Abdülkadir Efendi	Türkçe
Mehmet Said Bey	Türkçe
Mehmed Şükrü Efendi	Türkçe, Arapça ve Farsça
Mehmed Efendi	Türkçe
Mehmed Mustafa Efendi	Türkçe
Osman Asım Efendi	Türkçe
İbrahim Vehbi Efendi	Türkçe
Yusuf Efendi	Türkçe
Mustafa Efendi	Türkçe
Ali Rıza Bey	Türkçe
Yusuf Rahmi Efendi	Türkçe
Mehmed Vehbi Efendi	Türkçe
Ömer Hilmi Efendi	Türkçe

Tablo-5: Memurların Bildikleri Diller

Grafik-1: Memurların Bildikleri Dil Dağılımı

Bandırmalı memurların tercüme-i hal varakalarından elde edilen bilgilere göre, bildiği dil belirtilen memurların tümü Türkçe bilmektedir. 7 memurun Fransızca bildiği ve en çok bilinen yabancı dil olduğu görülmektedir. Arapçanın 5 memur tarafından bilindiği, 4 Farsça, 3 Rumca, 2 Ermenice ve 1 er memurun da İngilizce, İtalyanca ve Almanca bildikleri görülmektedir.

6. Memurların Aldığı Maaş

Bandırmalı memurların tercüme-i hal varakalarından anlaşıldığı üzere; aşağıdaki tabloda memurların aldıkları en düşük ve en yüksek maaşlar yer almaktadır. Buna göre; en düşük maaşa sahip memur 62,5 kuruş alan Mehmet Efendi iken en yüksek maaşa sahip memur 3000 kuruş ile Mehmet Mustafa Efendidir.

MEMURLARIN İSİMLERİ	ALDIKLARI EN DÜŞÜK VE EN YÜKSEK MAAŞLAR
Hafız Ali Rıza Efendi	100-145 kuruş
Hasan Rahmi Efendi	175-300 kuruş
Abdülcelil Efendi	100-1000 kuruş
Yusuf Muhib Efendi	500 kuruş
Mehmet Efendi	62,5 -190 kuruş
Zekeriya Efendi	80-120 kuruş
Ali Rıza Efendi	240-400 kuruş
Yorgi Efendi	166-700 kuruş
Osman Efendi	250-350 kuruş
Mehmed Tefik Efendi	200-600 kuruş
Mehmed Şevket Efendi	93-800 kuruş
İbrahim Fikri Efendi	110-250 kuruş
Mehmet Muhiddin Efendi	800 kuruş

Mehmet Ziya Bey	200-250 kuruş
Abdülkadir Efendi	100-500 kuruş
Hocazade Ali Rıza Efendi	250-540 kuruş
Mehmed Esad Efendi	250-1080 kuruş
Naim Efendi	150-400 kuruş
Ömer Lütfi Efendi	250-800 kuruş
Mustafa Vehbi Efendi	150 kuruş
Mehmed Midhat Efendi	225-320 kuruş
Adamandiyos Efendi	600 kuruş
Hüseyin Efendi	160-500 kuruş
Mehmed Emin Efendi	160-320 kuruş
Eksilanos Efendi	200 kuruş
Ali Haydar Efendi	400-1000 kuruş
Mehmed Behçet Efendi	80-250 kuruş
İbrahim Ağa	150-400 kuruş
Ahmet Kemaleddin	250 kuruş
Mehmed İzzet Efendi	140-400 kuruş
Mikail Edendi	250-300 kuruş
Yervant Efendi	300 kuruş
Abdülkadir Efendi	160-350 kuruş
Mehmet Said Bey	100-1050 kuruş
Mehmed Şükrü Efendi	200-1500 kuruş
Mehmed Efendi	285-500 kuruş
Mehmed Mustafa Efendi	750-3000 kuruş
Osman Asım Efendi	200-600 kuruş
İbrahim Vehbi Efendi	285-540 kuruş
Yusuf Efendi	110-160 kuruş
Mustafa Efendi	200-300 kuruş
Ali Rıza Bey	112-750 kuruş
Yusuf Rahmi Efendi	125 kuruş
Mehmed Vehbi Efendi	250-650 kuruş
Ömer Hilmi Efendi	250-600 kuruş

Tablo-6: Memurların Aldığı Maaş

7. Memurların İstihdam Alanları

Osmanlı Devleti'nde memurluk bir meslek olmadan önce ve sonra da devlette farklı alanlarda düzensiz de olsa pekçok iş sahası varlığı görülmekteydi. Fakat yapılan yenilikler ve düzenlemeler belli bir sistemle memurluğun resmi bir hal almasıyla birçok istihdam alanına yenileri eklenerek bu saha genişlemiştir.¹⁴¹ Aşağıdaki tabloda, hukuk, eğitim, askeriye, nüfus, muhasebe, banka ve daha birçok alanlarda istihdam eden memurların listesi gösterilmiştir.

MEMURLARIN İSİMLERİ	İSTİHDAM ALANLARI
Hafız Ali Rıza Efendi	Efkafi-Hümayun Nezareti Celilesi Masaifat İdaresi,
Hasan Rahmi Efendi	Bandırma Duyun-u Umumiye Merkezi Müdüriyeti Tahrirat Kalemi, Marmara Duyun-u Umumuye Merkez Memuriyeti

¹⁴¹Tuncel, a,g,t, s. 34.

	Mülhakatı ile Kalemi Duyunu Umumiye İdaresi Kolculuğu, Alonya Duyun-u Umumiye İdaresi Memuriyeti,
Abdülcelil Efendi	İzmir Mekteb-i İdadisi Şubesinin Hesap, Hendese, Fransızca ve Hat Muallimlikleri, Ankara Mekteb-i İdadiyesini Tahvilli Memuriyeti, Makine Dersleri Muallimlikleri, Muavin-i Saniyelik, Mal-zıkr Hesap Muallimliği, Kozmonografya Dersi Muallimliği, Mevalit Muallimliği, Müsellisat Muallimlikleri, Mekteb-i Mezbur Muavin Evveliği, Mekteb-i Mezkür Muavin-i Evveliği ile Malumat-ı Hendese Makine Mevalit dersleri Muallimlikleri, Trabzon Mekteb-i İdadisi Muavini Evveliği, Çorum Sancağı Mekteb-i İdadisi müdüriyeti, tarih ve hesap, hendese ve Türkçe muallimlikleri,
Yusuf Muhib Efendi	Ankara Vilayeti Telgraf ve Posta Merkezi Muhaberat-ı Ecnebiye Memuriyeti,
Mehmet Efendi	Bandırma Kazası Nüfus 2. Kitabeti Vekaleti,
Zekeriya Efendi	Dersaadet Telgraf Merkezi Muhabere Memuriyeti Refakati,
Ali Rıza Efendi	Mülga Ağşar ve Ağnam İdaresi 2. Kitabeti, Emiraliceziresi Adası ve Vergi Muamelatı Vazifesi, Kazayı Mezkür Ma-tahrirat Vergi Kitabeti Refagati, Bandırma Duyunu Umumiye Merkez Müdüriyeti Muhasebe Kalemi, Mikran ve Tezkere-i Muharrirliği, Bandırma Müdüriyeti Mezküre Katibi Saniyeligi,
Yorgi Efendi	Bandırma Hazine-i Celilesi, Duyun-u Umumiye-i Osmaniye Vekaleti Dava Vekli Kirlos Efendi'nin Yazıhanesi'nde Kitabeti, Nezaret-i mumaileyha'nın 1. Kol Esmare Kitabetleri, İcra Müdüriyeti Mülazimliğine, İkinci Kitabeti Vekaleti, Konya Karyesi Duyun-u Umumiye Memurluğu,
Osman Efendi	Bandırma Duyun-u Umumiye Nezareti Dahilinde Manyasköy Yenikızaklar Seydani Memurluğu, Skoçya Kolculuğu Kapu Meciliği, Şeçaliç Boğazı Duyun-u Umumiye Memurluğu, Manyas Gölü Saydani Memurluğu,
Mehmed Tefik Efendi	Bandırma Rüsüm Müdüriyeti Duhan Tahrir Kitabeti, Bandırma Kazası Ağşar ve Tahrirat Kitabeti, Duyun-u Umumiye Memuriyeti 1. Kol Mükerrerat-ı Asmare Katibi, Bigadiç Duyun-u Umumiye Memuriyeti Katip ve Sandık Eminliği, Erdek Duyun-u Umumiye İdaresi 2. Kitabeti, Bandırma Ziraat Bank

	Sandüğü Muhasebe Katibi Refik-i Saniligi,
Mehmed Şevket Efendi	Bandırma Kazası Telgraf ve Mal Kalemleri, Erdek Kazası Mal Müdürlüğü Refakati, Bandırma Kazası Mal Müdürlüğü Refagati, Vergi Kitabeti Vekaleti, Simav Kazası Mal müdürü Vekaleti, Mihaliç Kazası Mal Müdürlüğü, Kastavar Kazası Mal Müdüriyeti, Kayseri Sancağı Muhasebe Baş Kitabeti,
İbrahim Fikri Efendi	Bandırma Kazası Mal Kalemi, Bandırma Hükümeti Tahrirat Kitabet Muavinliği, Bandırma Duyun-u Umumiye Merkez Müdüriyeti Tahrirat Müdürlüğü,
Mehmet Muhiddin Efendi	Duyun-u Umumiye Osmaniye İdare-i Merkeziyesi Müfettiş-i Umumilik Kaleminde Müfettiş Mülazimliğine
Mehmet Ziya Bey	Bandırma Kazası Tarık Kitabeti, Ziraat Bankası Sanduku Kitabeti Refakati,
Abdülkadir Efendi	Bandırma Kazası Bidayet Mahkemesi Mukavelat Muharrirliği Mübaşirliği, Manyas Gölü Yenikızaklar Muvakkat Cedmahı Memurluğu, Bandırma Duyunu Umumiye Nezareti Muvakkatı Koza Mizan Kitabeti, Paşa Limanı Duyunu Umumiye İstihale Kitabeti, Nezareti Mumaileyha Tahrirat Mübeyyizi Vekaleti, Kapudağı Duyunu Umumiye İdaresi, Mebhaneyi Duyunu Umumiye Memur Vekleti,
Hocazade Ali Rıza Efendi	Bandırma Duyunu Umumiye Nezareti Muvakkat Başkatibi Muavinliği ve Mubassırlığı, Yemen Duyunu Umumiye Nezareti Mülhakatından Cizan Membihası Kitabeti, Silk-i Celil-i Askesiye Cebhane Baş Çavuşluğu, Bank Katibi Muavinliği ile Mubassırlığı, Mudurnu Kazası Mal Müdürlüğü,
Mehmed Esad Efendi	Çorlu Kazası Bidayet Mahkemesi Katibi Saniyeliği, Dersaadet İstinaf Mahkemesi Heyet-i İtamiye Ketebesini, Mahkeme-i Mezkure Mukayyidliği, Nezaret-i Müşarunileyha Sicili Ahval Şubesi Kalemi, Ortaköy Kazası Bidayet Mahkemesi Mudde-i Umumi Muavinliği,
Naim Efendi	Bandırma Kazası Tahrir ve Vergi Kalemi, Karasi Vilayeti Dahilinde Emirali Ceziresi Vergi Kitabeti, Manyas Nahiyesi Vergi Kitabeti, Gönan Kazası Vergi Kitabeti, Manyas Nahiyesi Vergi Kitabeti, Paşa Limanı Nahiyesi Vergi Kitabeti, Balat Nahiyesi Vergi Kitabeti, Kapudağ Nahiyesi

	Vergi Kitabeti, Karesi Sancağı Merkez Piyade Tahsildarlığı, 32. Daire-i Süvari Tahsildarlığı, Bandırma Kazası Tahrir-i Cedid Merkez Nufus Kitabeti,
Ömer Lütfi Efendi	Canik Sancağı Ziraat Bankası Tarık ve Meabir Mukayyitliği, Sivas Vilayeti Umur-ı Nafia Kondiktörlüğü, Hüdavendiğar Vilayet-i Umur-ı Nafia Kondöktörlüğü,
Mustafa Vehbi Efendi	Hüdavendiğar Vilayeti Telgraf ve Posta Başmüdireyeti Kalemi Mübeyyizliği,
Mehmed Midhat Efendi	Eskişehir Kazası Bidayet Mahkemesi İstintak Dairesi, Kedos Kazası Bidayet Mahkemesi 2. Kitabeti, Eskişehir Kazası Müstantık Muavinliği, Eskişehir Kazası Tahrirat Kitabeti,
Adamandiyos Efendi	Manastır Vilayeti dahilindeKarçova Kazası Beledi Tebabeti, Adana Vilayeti dahilinde Haçin Kazası Beled-i Tebabeti,
Hüseyin Efendi	Bandırma Rüsumat Müdüriyeti Dairesi, Misakca Rüsumat Kitabeti, Kemer Rüsumat Memuriyeti, Ahdabolu Rüsumat Memuriyeti, Narlı Rüsumat Memuriyetine, Darıca Rüsumat İdaresi Muayene Memurluğu, Tirilye Rüsumat İdaresi Memuriyeti,
Mehmed Emin Efendi	Bandırma Rüsumat Müdüriyeti Dairesi, Müdüriyet-i Merkume Manikasto Kitabeti, Müdüriyeti Mezbure Kitabet-i Saniyeliği,
Eksilanos Efendi	Balıkesir Duhan Reji İdaresi, Burhaniye Kazası Ziraat Bankası Sandığı Muhasebe Kitabeti Refakat-ı Saniyesine
Ali Haydar Efendi	Galata-ı Emti-a Gümrüğü Muayene Kitabeti, Kereste Gümrüğü Muayene Kitabeti, İstimatör Muavinliği Memurluğu,
Mehmed Behçet Efendi	Bandırma Kazası Tahrirat Kitabet-i Mukayyit Vekaleti, Kol Kaputancı Nahiyesi Kapu Kitabeti,
İbrahim Ağa	Bandırma Rüsumat Müdüriyeti'ne tabi Marmara Rüsumat Müdüriyeti Piyade Kolculuğu, Rüsumat Memuriyeti Süvari Kolculuğu,
Ahmet Kemaleddin	Karesi Ziraat Bankası Şubesi Memuriyeti, Ayvalık Kazası Ziraat Bankası Memur Refagatı,
Mehmed İzzet Efendi	Bandırma Rüsumat İdaresi, İdare-i Mezbure Kolculuğu, İdare-i Mezbure Tuz Anbarı Kitabeti, İdare-i Merkume Duhan Kol Memuriyetinde, Duhan Fabrikası Kitabetine, Dersaadet Mülhakatı Rüsumat Nezaretine mülhak Sincaniye Rüsumat Memurluğu, Bandırma Rusumat İdaresi Katip-i

	Saniyeliği, Marmara Rüsumat İdaresi Memurluğu, Bandırma Rüsumat İdaresi'nin Sandık Eminliği,
Mikail Efendi	Matba-ı Amirede Takvim-i Vakaitliği Mukayyitliği, İzmir Rüsumat Nezareti Merbutatı, Alaçatı Rüsumat İdaresi Kitabetliği,
Yervant Efendi	Dersaadette Polis Merkez Memuriyeti, Dahiliye Nezaret-i Celilesi Nufus Umum-i İdaresinin Galata Mürür Şubesi,
Abdülkadir Efendi	Bandırma Kasabası Tahrirat Mukayyitliği, Kaza-ı mezkür Duyunu Umumiye İdaresi 3. Kitabeti, İdare-i Mezbure 2. Kitabeti, Kaza-ı mezkür Belediye Sandık Eminliği, Bandırma Kazası Belediye Sandık Eminliği,
Mehmet Said Bey	Hazine-i Enderün-ı Hümayun Hademesi Seleki, Mefrüşad-ı Hümayun Hademesi namıyla Gib-i Hümayün Cenab-ı Mülükane, Hazine-i Hassa-i Şahaneye nakli ile Mefrüşat-ı Hümayun İdaresi Kaleminde, Misafirin Dairesi Müdürlüğü, Ecnebi Misafirin Dairesi Müdürlüğü, 1. Sınıf Hulefalığa terfi eylediği, Ve Mevlana Celaladdin Rumi Hazretlerinin sandukaları için ihda buyrulan puşideler ile Hereke Fabrika-ı Hümayunu mamûlatından 5 adet seccadenin irsali için memuren Konya'ya gönderildiği ve Mumaileyhin müceddiden iftihar olunan Mübarek-i Haktan Risaleti dahi İstihare-i Şerifenin Muhal-i Mübarekesinin Vaz-ı ve Bil-hakkın Dersaadete getirilmesi hususlarına memur olarak Medine-i Münevvereye gönderilmiştir.
Mehmed Şükrü Efendi	Menteşe Sancağı'nda Bozhöyük Kazası Kaymakamlığı, Aydos Kazası Kaymakamlığı Vekaleti, İslimye Sancağı'nda Mesul-i Kazası Kaymakamlığı, Edirne Emanet Ağşar Müdürlüğü, Emanet-i Mezküre Baş Kitebeti, İstimye Sancağı'nda Karainebat Kazası Kaymakamlığı, Karesi Sancağı Bandırma Kazası Belediye Riyaseti, Aydın Vilayetindeki Gerdos Kazası Müdürlüğü, Akhisar Kazası Müdüriyeti, Edirne Vilayetinde Pınar Hisar Kazası Ağnam Rüsümü Baş Memurluğu ve Kazayı Mezkürün Ağnam Memurluğu, Saruhan Sancağı'nda ma-Kayacı-Borlu-Yerdos Kazası Müdürlüğü, Edirne Vilayeteinin etraf şehir Ağşar Memuriyeti, Pınar Hisar Ağnam

	Memuriyetleri, Köprülü Kazasına Pogomil Nahiyesi Müdüriyeti, Ranya Kazası Kaymakamlığı,
Mehmed Efendi	Bandırma Reji Müdüriyeti Muhafaza Kitabesi, Duyunu Umumiye Memuriyeti, Bigadiç Duyunu Umumiye Memurluğu, Marmara Duyun-u Umumiye Merkez Memuriyeti,
Mehmed Mustafa Efendi	İşkodra Vilayeti Hükümet Dairelerinde Mücriminin Tababeti, İşkodra Müzafatından Akçehisar Kazası'nda Çiçek illeti tedavisine memurluk yapmış, Zabtiye Tababeti, Fatih Dairesi Muhacirin Komisyonu Memurluğu, Hüdavendigâr Vilayeti Celilesi Müzafatından Mihaliç Kazası'nda zuhur eden Tifo hastalığının tedavisine memuriyeti, Karahisar-1 Sahip Sarayı Belediye Tababeti, Bursa Garye Hastahanesi 2. Tababeti, Antalya Sancağı Tababeti, Konya Vilayeti Merkez Tabib Evvelliğine,
Osman Asım Efendi	Gelibolu Sancağı Bidayet Mahkemesi Kalemî, Gelibolu Maarif Komisyonu Kitabesi, Tahrirat Kalemî Müsevvidliği, Gelibolu Meclis-i İdaresi Baş Kitabesi,
İbrahim Vehbi Efendi	Bandırma Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti, Üsküp Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyetine, Piriştine Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti, Füz Bey Telgraf ve Posta Memurluğu Merkezi Ser Memurluğu,
Yusuf Efendi	Bandırma Tahrirat Katibi Refiki ve Vekaleti, Bandırma Tahrirat Kalemî Mukayyitliği,
Mustafa Efendi	Hüdavendigâr Vilayeti Dahlinde Sincaniye Rüsumat İdaresi Kitabetine, Paşa Limanı Rüsumat İdaresi Kitabesi Vekaletine, Ermeniköy Rüsumat Memuriyeti Vekaleti, Esikoz Rüsumat Memuriyeti Vekaleti, Aydınçık Nahiyesi Kitabesi,
Ali Rıza Bey	Mihaliç Kazası Tahrirat Kitabesi Refağatı, Bandırma Kazasında Manyas Nahiyesi'ne tabii Hacı Pağon Paryesi Ağşar Muharrirliği, Bandırma Sadık Eminliği, Karesi Sancağı Merkez Sandık Emîni,
Yusuf Rahmi Efendi	Bandırma Kazası Nüfus Kalemî, Kazayı Mezkûr Nüfus 2. Kitabesi, Dahiliye Nezareti Nüfus Umumiye Memuriyeti,
Mehmed Vehbi Efendi	Bandırma Kasabası Ziraat Bankası Sandığı Muhasebe Kitabesi Refağatı, Küçükçekmece Kazası Ziraat Bankası Sandık-ı Muhasebe Kitabesi, Beter Kazası Ziraat Bankası Sandığı

	Muhasebe Kitabeti,
Ömer Hilmi Efendi	Bandırma Kazası Rüsumat Müdiriyeti Kalemi, Kaza-ı Mezkür Bidayet Mahkemesi Katib-i Saniyeliği, Bandırma Ziraat Bankası Sandığı Muhasebe Kitabeti,

Tablo-7: Memurların İstihdam Alanları

BÖLÜM 4

BANDIRMALI DEVLET ADAMLARININ HAL TERCÜMELERİNİN TRANSKRİPSİYONLARI

1.MehmetEsadEfendi

Mehmet Esad Efendi Ahmet Şükrü Efendi'nin oğludur. 1218 (1834) Sene-i Hicriyesinde Bandırma'da doğmuştur. Fatih Mekteb-i Rüştîyesi'nde tedris olunan dersleri okumuştur. Türkçe okur-yazardır.

1295 (1878) senesi Rebiyülevvel ayında 14 yaşında olduğu halde, 250 kuruş maaşla Çorlu Kazası Bidayet Mahkemesi Katib-i Saniyeliği'ne duhür edip, 1297 (1879) senesi Rebiyyulahiri'nin 25'inde bil-istifa etti. 1298 (1880) senesi Şevvalinde mülazemetle Dersaadet İstinaf Mahkemesi Heyet-i İthamiyesi Ketebesi'ne iltihak etmiştir. 1299 (1881) senesi Cemaziyelahiresinde 100 kuruş maaş ile Mahkeme-i Mezkure Mukayyidliği'ne tayin olunarak, 1300 (1882) senesi muharreminde 50 kuruş ve sene-i merkume şehri-ramazanında 40 kuruş ve 1302 senesi cemaziyelevvelisinin 9 (24 Şubat 1885) unda 45 kuruş zamların vukuu ile maaşı 235 kuruşa çıkmıştır. Mezkur kitabet-i saniyeden istifa ederek memuriyetince savcı olmuştur. Mahkeme-i mezkûre riyasetinde yazılan mülâhazada mumaileyh musaddıkdır ve Adliye Nezareti celilesinden dahi iş bu mülâhaza musaddaktır denilmiştir. 11 Şevval sene 1304 (3 Temmuz 1887) ve 20 Haziran sene 1303 (2 Temmuz 1887) mumaileyhin maaşı 1303 senesi Şehr-i Şevvalül mükerrerinin 11 inde (13 Temmuz 1886), 1 Temmuz sene 1302 (13 Temmuz 1886), 300 kuruş ibla ve 1310 senesi Zilkadesinin 7 sinde (23 Mayıs 1893), fi 11 Mayıs 1309 (23 Mayıs 1893), 410 kuruş maaş ve becaiş suretiyle Nezaret-i Müşarünileyha Sicili Ahval Şubesi Kalemî'ne nakledilmiştir. Mumaileyh encümen intihak memuriyet-i adliyeden verilen karar ve bil-istizan şeref sadır olarak verilen irade-i seniye-i hazreti padişahi mucibince 1314 senesi Ramazanının 23 'ünde(25 Şubat 1897), 13 Şubat sene 1312 (25 Şubat 1897), 120 kuruş maaşla Ortaköy Kazası Bidayet Mahkemesi Mudde-i Umumi Muavinliği'ne tayin buyrulmuştur. Mumaileyhin maaşı 1314 senesi Şevvalinin 9'unda (23 Mart 1897), 1 Mart sene 1313 (13 Mart 1897) maaşı 1080 kuruşa indirilmiştir.¹⁴²

¹⁴²BOA. DH. SAİD. d, 00014/00124.

2.Mollazade Naim Efendi

Mollazade Naim Efendi bin-Mehmet Efendinin oğludur. 1281 (1865) senesi Şehr-i Ramazanında Bandırma'da doğmuştur. Sıbyan Mektebi'nde mukaddime-i ulum okumuştur. Türkçe okur- yazardır.

1294 (1877) sene-i Hicriyesinde 13 yaşında olduğu halde Bandırma Kazası Tahrir ve Vergi Kalemine mülazemetle dahil olarak 1301 senesi Rebiyyülevvelinin 16 ında (15 Ocak 1884), 250 kuruş maaşla Karasi Vilayeti Dahilinde Emirali Ceziresi Vergi Kitabetine tayin olunmuş. 1302 senesi Cemaziyelevvesininin 26 sında (13 Mart 1885), 300 kuruş maaşla Manyas Nahiyesi Vergi Kitabeti' ne tahvil-i memuriyet eylemiştir. Şimdiye kadar hakkında vuku ile tahtı muhakemeye alınmamıştır. Emirali Ceziresi Vergi Kitabeti'nden hin-i infisalinden ahz eylediği, devr-i muhasebe varakası sureti tercüme-i hal varakasına merbuttur. Manyas Nahiyesi İdare-i Meclisi ile Karasi Vilayeti valiliğinden yazılan mülahazalarda ve bunlara atf ile vergi emanet-i celilesinden 15 Recep sene 1303 (19 Nisan 1886) tarihli ilave kılınan mütalaada münderecat varaka tastik olunmuştur. 22 Şevval sene 1304 (14 Temmuz 1887) ve 1 Temmuz sene 1303 (13 Temmuz 1887).

Efendi-i mumaileyh 1305 senesi rebüyyül ahirinin 13 ünde kezalik 300 kuruş maaşla Gönan Kazası Vergi Kitabeti'ne nakl ve sene-i merkume şehri recebi şerifi guresinde maaş-ı mezkürle yine Manyas Nahiyesi Vergi Kitabeti'ne dönmüştür. Mumaileyhin 1309 senesi Recebinin 14 unde (13 Şubat 1892), 1 Şubat sene 1307 (13 Şubat 1892) yine maaşıyla Paşa Limanı Nahiyesi Vergi Kitabeti'ne ve yine maaş-ı mezkürle Balat Nahiyesi Vergi Kitabeti'ne nakl edilmesinden dolayı, 1310 senesi Zilhiccesinin 23 ünde (8 Temmuz 1893) 26 Haziran sene 1309 (8 Temmuz 1893) Paşa Limanı'ndan ayrılarak ve 1311 senesi Muharreminin 2 sinde (16 Temmuz 1893) 5 Temmuz sene 1309 (17 Temmuz 1893) Balat da vazifesine mübaşeret ve Cemaziyelevvelisininin 27 sinde, 23 Teşrinisani sene 1309 (5 Aralık 1893) maaşıyla Kapudağ Nahiyesi Vergi Kitabeti 'ne ve mezkürül miktar maaşla Manyas Nahiyesi Vergi Kiyabeti'ne nakl edilmesine mebni 1312 senesi Cemaziyelahiresini 4 unde (3 Kasım 1894) 19 Teşrinisani sene 1310 Kapudağı'ndan infikak ve recebin 21 inde 4 Kanunusani sene 1310 (16 Ocak 1895) Manyas da ifa-i vazifeye mübaşeret eylediği tahrir ve Vergi İdare-i Umumiyesi'nin 19 Nisan sene 1313 (1 Mayıs 1897) tarihli müzekkeresine atfen Maliye Sicil Şubesi'nin 16 Kanununuevvel sene 1314 (28 Aralık 1898) tarihli vukuat cetvelinde bildirilmiştir.

Mumaileyhin bazı isnadat üzerine 1316 senesi Saferinin 17 sinde (7 Temmuz 1898), 25 Haziran sene 1314 (7 Temmuz 1898)eli işten çektirilmiş ise de isnadaat-ı vakıa resmen muhakkak etmediği ve 1317 senesi Rebüyyülahirinin 23 (31 Ağustos 1899) ünde 18 Ağustos sene 1315 (30 Ağustos 1899), 150 kuruş maşala Karesi Sancağı Merkez Piyade Tahsildarlığı'na tayin ve maaşı zilkadesinin 17 sinde 1 Mart sene 1316 (14 Mart 1900), 200 kuruş ibla ve 1318 senesi Şevvalinin 9 unda (30 Ocak 1901), 19 Teşrinisani sene 1316 (2 Aralık 1900), 400 kuruş mukabili aidatla liva-i mezkür 32. Daire-i Süvari Tahsildarlığı'na nakl ile 1321 senesi Zilkdesinin 24 unde (11 Şubat 1904) gaye-i kanunu sani sene 1319 istifa ve infisali eylediği ve 1322 senesi Saferini 17 sinde (3 Mayıs 1904), 20 Nisan sene 1320 (3 Mayıs 1904), 1323 senesi Rebüyyülevvelinin 7 sine (12 Mayıs 1905) kadar 20 Nisan sene 1321 (3 Mayıs 1905), 350 kuruş maaşla Bandırma Kazası Tahrir-i Cedid Merkez Nufus Kitabeti'nde istihdam olduğu ve hidmat-ı muharrerden dolayı herhangi bir zimmet ve ilişkisi olmadığı liva-ı mezkür meclis-i idaresinin mazbatasına atfen 20 Kanunuevvel sene 1325 (2 Ocak 1910) tarihli vukuat pusulasında muharrerdir.¹⁴³

3.Hüseyin Efendi

Hüseyin Efendi, Mehmet Efendi'nin oğludur. 1278 (1861) sene-i hicriyesinde Bandırma'da doğmuştur. Sıbyan Mektebi'nde mukddeme-i ulum ile farsî okumuştur. Türkçe okur-yazar.

17 yaşında olduğu halde 1295 (1878) senesinde Bandırma Rüsumat Müdüriyeti Dairesine mülazemette bida ile 97 senesi şehri-Ramazanında 160 kuruş maaş ile Misakca Rüsumat Kitabeti'ne tayin olunmuştur. Vazife-i memuresince su-i hali vuku ile tahtı mesuliyet ve muhakemeye alınmamıştır. Dersaadet mülhakatı rüsumatı nezaretinden muharrer mülahazada mumaileyhin derece-i liyakatı bulunduğu memuriyeti idareye kafidir. Rüsumat emanet-i aliyesinden dahi mezkür mülahazaya atf ile mumaileyhin iktidarı müsteban olunmuştur. 12 Şaban sene 1315 (6 Ocak 1898) ve 12 Nisan sene 1304 (24 Nisan 1888) mumaileyh Hüseyin Efendi'nin maaşı 1300 senesi Cemaziyelevvelisinin 4 unde (13 Mart 1883), 40 kuruş zam ile 200 kuruşa bali olmuş ve 1300 senesi zilhiccesinde istifa ve infisal iderek 1302 senesi Cemaziyelahresinin 23 unde (29 Mart 1885), 300 kuruş maaş ile Kemer Rüsumat Memuriyeti'ne tayin olunmuştur. Mumaileyh ihdas olunan ücraat olunan balıklara noksan fiyat takdir eylemesinden dolayı 7 Haziran sene 1305 (19 Haziran 1889) tarihinde azl edilmiş ve 9 Eylül sene 1304 (21 Eylül 1888) tarihinde, 300 kuruş maaşla Ahdabolu Rüsumat

¹⁴³BOA. DH. SAİD. d, 00014/00164.

Memuriyeti'ne tayin ve 10 Eylül sene 1310 (22 Eylül 1894) tarihinde maaşıyla Yalova ve 21 Nisan sene 1318 (4 Mayıs 1902) tarihinde yine o maaşla Karabiga Rüsumat Kitabetleri'ne tahvil-i memuriyeti icra kılınmış ise de ademi kabulüne mebni açıkta kalmış ve 11 Ağustos sene 1321 (24 Ağustos 1905) tarihinde ol-miktar maaşla Narlı Rüsumat Memuriyetine tayin ve 18 Kanunisani sene 1325 (30 Ocak 1890) tarihinde, 350 kuruş maaşla Darıca Rüsumat İdaresi Muayene Memurluğu'na nakl ve 16 Nisan sene 1326 (29 Nisan 1910) tarihinde icra kılınan tensikatta da maaşıyla Mudanya Rüsumat Müdiriyeti maaşına muayene memurluğuna tahvil ettirilerek 1 Temmuz sene 1326 (14 Temmuz 1910) tarihinde maaşı 500 kuruş ibla edildiği 28 Haziran sene 1328 (11 Temmuz 1912) tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir. 22 Şubat 1328 (7 Mart 1913) mumaileyhin 9 Temmuz sene 1329 (22 Temmuz 1913) tarihinde maaş-halisiyle Tirilye Rüsumat İdaresi Memuriyeti'ne becaiş icra kılındığı 31 Kanunisani sene 1329 (13 Şubat 1914) tarihli vukuat pusulasıyla bildirilmiştir. 31 Mart sene 1330 (13 Nisan 1914).¹⁴⁴

4.Mehmet Emin Efendi

Mehmet Emin Efendi Hasan Ağa'nın oğludur. 1276 (1859) sene-i Hicriyesievahirinde Bandırma'da dünyaya gelmiştir. Muallimi mahsustan arabi ve farsî ve fenn-i hesap ve tarih okumuştur. Türkçe okur -yazardır.

20 yaşında olduğu halde 1296 senesi Rebüyyülahirinde mülazemetle Bandırma Rüsumat Müdiriyeti Dairesi'ne dühur ederek 1297 senesi Zilhiccesinde 160 kuruş maaş ile Müdiriyet-i Merkume Manikasto Kitabeti'ne bil-tayin 1300 senesi saferinde 320 kuruş maaş ile Müdiriyeti Mezbure Kitabet-i Saniyeliği'ne terakki eylemiştir. Vezaif-i memuriyetinden dolayı tahtı mesuliyet ve muhakemeye alınmamıştır. Dersaadet mülhakatı rüsumat nezaretinden muharrer mülahazada mumaileyhin derece-i iktidarı bulunduğu memuriyeti ifaya kafi olduğu tasdik olunur. Ve rüsumat emanet-i aliyesinden dahi mezkür mülahazaya atf ile mumaileyhin iktidarı müsteban olmuştur. 13 Şaban sene 1305 (25 Nisan 1887) ve 13 Nisan sene 1304 (25 Nisan 1888).

Mumaileyh 1308 senesi şehir-i Cemaziyelevvelisinin 13 ünde (25 Aralık 1890) vefat eylemiştir.¹⁴⁵

¹⁴⁴BOA. DH. SAİD. d, 00016/00231.

¹⁴⁵BOA. DH. SAİD. d, 00016/00233.

5.Mehmet İzzet Efendi

Mehmet İzzet Efendi Mehmet Ağa'nın oğludur. 1269 (1881) sene-i Hicriysinde Bandırma'da dünyaya gelmiştir. Sıbyan mektebinde arabi ve farsî ve fenn-i hesap okumuştur. Türkçe okur- yazardır.

21 yaşında olduğu halde 1290 (1873) tarihinde mülazemetle Bandırma Rüsumat İdaresine duhur idip sene-i merkume şabanında 140 kuruş maaş-ı muvakkat ile İdare-i Mezbure Kolculuğu'na tayin olunmuş ve sene-i merkume evahirinde inkıza-ı müttedde infisal etmiştir. 1291 (1874) senesi Rebiyülevvelinde 250 kuruş maaş ile İdare-i Mezbure Tuz Anbarı Kitabeti'ne alınıp 1292 (1875) senesi saferinde ılgayı memuriye ile de açıkta kalmış ve şehri mezburdan sene-i merkume Rebüyyülahırının 6 sına kadar 300 kuruş maaş-ı muvaakat ile İdare-i Merkume Duhan Kol Memuriyetinde bulunarak bade-hu hitamı müttetle münfasıl olmuştur. Ma-hu mezkürün 13 ünde 400 kuruş maaş ile mahal-i mezburdan baki Duhan Fabrikası Kitabetine memur olarak 1 sene ifa-ı hizmet ettikten sonra fabrikanın sed edilmesinden naşi açıkta kaldığından 1293 (1876) senesinde 400 kuruş maaş ile idare-i mezbureye tabii diğer Duhan Fabrikası Memuriyetine tayin olunup sene-i merkumede bil-istifa yine sene-i mezkure Recebinde 235 kuruş maaş ile Dersaadet Mülhakatı Rüsumat Nezaretine mülhak Sincaniye Rüsumat Memuru olmuş. 1295 (1878) senesinde maaşı 300 kuruş terakki olmuş ve 1297 (1880) senesi Rebüyyülahirinde icra kılınan zam 240 kuruşa tedenni ederek sene-i mezbure Zilhiccesinde 320 kuruş maaş ile Bandırma Rusumat İdaresi Katip-i Saniyeliği'ne nakl ve 1300 (1882) senesi saferinde tahrir eylediği tezkerelerce vuku bulan sehviyatından dolayı azl ile sene-i merkume Cemaziyelevvelisinin 7 sinde 300 kuruş maaş ile Marmara Rüsumat İdaresi'ne memur olmuştur. Vazife-i memuresinden dolayı tahtı mahkemeye alınmamıştır. Dersaadet mülhakatı Rüsumat Nezaretinden derç olunan mütalaya atf ile rüsumat emaneti aliyesinden mumaileyhin memuriyeti merkume-i idareye kafi iktidarı bulunduğu tasdik edilmiştir. 20 Safer sene 1306 (26 ekim 1888) ve 13 Teşrinievvel sene 1304 (25 ekim 1888).

Mumaileyh Mehmet İzzet Efendi 1302 senesi şehri Şabanı-şerifinin 29 unda (13 haziran 1885) 400 kuruş maaş ile Bandırma Rüsumat İdaresi'nin Sandık Eminliğine nakl edilmiştir. Mumaileyh 1310 senesi şehri Muharremül-hareminin 7 sinde (1 Ağustos 1892) 20 Temmuz sene 1308 (1 Ağustos 1892) de vefat eylemiştir.¹⁴⁶

---

¹⁴⁶BOA. DH. SAİD. d, 00020/00236.

5.Mikail Efendi

Mikail Efendi Baron'nun oğludur.1268 (1851) sene-i Hicriyesinde Bandırma'da doğmuştur. Mekteplerde Kavaid-i Osmaniye ile fenni hesap okumuştur. Türkçe okur-yazardır.

18 yaşında olduğu halde 1286 (1869) senesi 300 kuruş maaş ile Matba-ı Amirede Takvim-i Vakaitliği Mukayyitliği'ne duhur ederek 1288 (1871) senesi Recebinde bil-istifa 1300 senesi Saferinin 27 sinde (7 Ocak 1883) 250 kuruş maaş ile İzmir Rüsumat Nezareti Merbutatından Alaçatı Rüsumat İdaresi Kitabetliğine tayin edilmiştir. Umur-ı memuresince su-i hal ve hareketi vuku ile tahtı muhakemeye alınmamıştır. İzmir Rüsumat Nezaretinden yazılan mülahazada mümaileyhin umur-ı memuresini ifaya iktidarı olduğu tabi olduğu müdüriyetin şahitliğine bina-en beyan edilerek Aydın Vilayeti celilesinden memuriyeti ve rüsumat emanet-i aliysinden dahi iktidarı mülahaza-ı mezbureye atf ile tastik olunmuştur. 26 Kanunuevvel sene 1304 (7 Ocak 1889).¹⁴⁷

6.Yervant Efendi

Yervant Efendi Rusçuk Hastahanesi Sertabibi Miralay Müteveffa Nazaret Bey'in oğludur. 1281 (1864) sene-i Hicriyesinde Bandırma Kasabası'nda tevellüd etmiştir. Ermeni Mekteb-i İbtidaiyesi'nde ve Trabzon Mektebi ile Kumkapıda Mezburyan Mektebi'nde müretteb dersleri görmüştür. Türkçe okur-yazar. Fransızcadan Türkçeye tercüme ve Ermenice kitabet ve İtalyanca ve Rumca konuşur.

1301 senesi şehir-i Ramazan-ı şerifinin 10 unda (4 Temmuz 1884) 20 yaşında olduğu halde 300 kuruş maaş ile Dersaadette Polis Merkez Memuriyetine tayin olunup o esnada mürür tezkerelerinin ecnebi kısmı muayene memuriyeti ilave edilerek 6 sene 3 hasebice ifa ve 1308 senesi Saferinin 15 inde (30 Eylül 1890) istifa etmiş ve mah-ı mezburun 28 inde mülazemetle Dahiliye Nezaret-i Celilesi Nufus Umum-i İdaresinin Galata Mürür Şubesi'ne alınmıştır. İdare-i mezküre müdüriyetinden mumaileyhin dirayet yoluyla hareketi tastik ve nezareti müşarüliyleha müşteşerliğinden tesis edilmiştir. Hizmetine dahi iki kıta şehadetname görülüp iade kılınmıştır. 7 Ramazan sene 1309 (5 Nisan 1892) ve 23 Mart sene 1308 (4 Nisan 1892).¹⁴⁸

¹⁴⁷BOA. DH. SAİD. d, 0002100166.

¹⁴⁸BOA. DH. SAİD. d, 00038/00039.

7. Abdülkadir Efendi

Abdülkadir Efendi Sünnetçizade El-hac Kadri Efendi'nin oğludur. 1278 (1861) sene-i Hicriyesinde Bandırma'da tevellüd etmiştir. Sıbyan Mektebinde Esas-ı İslamiyet olan Mukaddeme-i Dini Ulumiyeyi ve medresede bir miktar arabi okumuştur. Türkçe okur-yazar.

1296 (1879) senesi Zilkadesi guresinde 18 yaşında 160 kuruş maaş ile Bandırma Kasabası Tahrirat Mukayyitliği'ne bil-tayin 1299 (1881) senesi Muharremi guresinde, 250 kuruş maaşla Kaza-ı mezkür Duyunu Umumiye İdaresi 3. Kitabeti'ne ve 1300 (1882) senesi Recebinin 5 inde, 300 kuruş maaş ile İdare-i Mezbure 2. Kitabetine nakl ederek sene-i merkume gayetinde bil-istifa münfasıl ve 1301 Cemaziyelahirinin 9 unda (6 Nisan 1884), 350 kuruş maaşla kaza-ı mezkür Belediye Sandık Eminliğine muttasıl ve itmamı müddetle münfasıl olmuş ve 1304 (1886) senesi Muharremi gayetinde 350 kuruş maaş ile yine kaza-ı mezkür sandık eminliğine tayin olunmuştur. Kaza-ı mezkür Mal Müdürlüğü ile Kaymakamlığından ve Karesi Sancağı Muhasebeciliği ile Mutasarrıflığından ve Hüdavendigâr Vilayeti Defterderliği ve Valiliğinden yazılan mülahazalara atf ile Maliye Nezareti celilesinden mumaileyhin ifa-i hüsni vazife etmekte olduğu beyan edilmiştir. Mumaileyhin Bandırma Kazası Belediye Sandık Eminliği'nden zimmet ve ilişiği olmadığı Hüdavendigâr Vilayeti Meclis-i İdaresi'nin 15 Şevval sene 1308 (24 Mayıs 1891) tarihli ve 140 numaralı mazbatasın da gösterilmiştir. 15 Zilkade sene 1309 (11 Haziran 1892), 25 Mayıs sene 1308 (6 Haziran 1892).

Mumaileyhin memuriyet-i mezküreye tarih-i mezkürda tayin olunmayıp 1305 senesi şehir-i Muharremül-hareminin 27 sinde (15 Ekim 1887), 3 Teşrinisani 1303 (15 Kasım 1887) tayin olunarak 1307 senesi Şehr-i Ramazanı şerifinin 2 sinde (22 Nisan 1890), 10 Nisan 1306 (22 Nisan 1890) infisal-i müddet ile infisal eylediği ve 1308 senesi Şehr-i Şaban-ı şerifinin 2 sinden (13 Mart 1891), 1 Mart 1307 (13 Mart 1891) ve 1310 Şehr-i Ramazan-ı şerifinin 25 ine (12 Nisan 1893) kadar 30 Mart 1309 (11 Nisan 1893), 350 kuruş maaşla kaza-ı mezkür Belediye Sandık Eminliği'nde bulunarak her ikisinden de biri elinde olduğu Hüdavendigâr Vilayeti Meclis-i İdresi'nin 10 Ağustos sene 1311(22 Ağustos 1895) tarihli mazbatasından anlaşıldığı Maliye Sicil-i Ahval Şubesinin 4 Rebüyyüevvel sene 1313 (25 Ağustos 1895) tarihli vukuat cetvelinde tashihen gösterilmiştir. Mumaileyhin 1311 senesi şehri Zilkadesinin 15 inde (20 Mayıs 1894), 9 Mayıs sene 1310 (21 Mayıs 1894) yine 350 kuruş maaşla saniyen Bandırma Kazası Sandık Emanetine tayin kılınmıştır. Mumaileyh müddet-i nizamiyesi münkazi olmasına mebni 1314 senesi Saferinin 5 inde (16 Temmuz 1896), 3 Temmuz sene

1312 (15 Temmuz 1896) emanet-i mezküreden infikak ederek müddet-i idaresince bergüne zimmet ve ilişiği olmadığı muhasebe-i umumiyenin 9 Kanunisani sene 1312 (21 Ocak 1897) tarihli il muhaberine atfen maliye sicil şubesinin 1 Mart sene 1313 (13 Mart 1897) tarihli vukuat cetvelinde gösterilmiştir.¹⁴⁹

8.Mehmet Sait Bey

Mehmet Sait Bey Bandırma Kasabası mütahayyizanından müteveffa Hüseyin Bey'in mahtumudur. 1276 (1859) sene-i Hicriyesievahirinde Bandırma Kasabası'nda tevellüt etmiştir. Hazine-i Enderün-ü Hümayun Mektebinde müretteb dersleri görmüştür. Türkçe kitabet eder.

1288 senesi Zilhicce-i şerifesinin 18 inde (28 şubat 1872), 15 şubat sene 1287 (27 şubat 1863), 100 kuruş maaşla Hazine-i Enderün-ü Hümayun Hademesi Selekine dahil olup 1293 senesi şehri Receb-i şerifinin 24 ünde (15 Ağustos 1876), 2 Ağustos sene 1292 (14 Ağustos 1876) bil-istifa infikak etmiştir. 1304 (1886) senesi Hicriyesinde yıldız civarında açılan hastahane hisabi hidmatında bulunmasından naşi sene-i merkume muharreminin 19 unda İmtiyaz Nisak-ı Âlinin Gümüş Madalyası ile taltif buyurulmuş. Ve 1306 senesi Zilkadesinin 15 inde (13 Temmuz 1889), 1 Temmuz sene 1305 (13 Temmuz 1889) Mefrüşat-ı Hümayun Hademesi namıyla Gib-i Hümayün Cenab-ı Mülükaneden şehri 300 kuruş maaş tahsis ve 1308 senesi Zilkadesinin 25 inde (2 Temmuz 1891), 11 Temmuz sene 1307 (23 Temmuz 1891) maaş-ı mezkurün Hazine-i Hassa-i şahaneye nakli ile Mefrüşat-ı Hümayun İdaresi Kalemine tayin kılınmıştır. Mumaileyhin Türkçe kitabet edip umur-ı mevduasını hüsnî ifa eylediği Mefrüşat-ı Hümayun İdaresi Müdiriyetinden tahrir ve Hazine-i Hassa-ı şahane-i Nezareti Celilesinden tasdik kılınmıştır. Haiz olduğu Gümüş İmtiyaz Madalyası Berat-ı Âlisi suret-i musattakası ile Hazine-i Hümayün Kethüdalığı ve Cib-i Hümayün Kitabeti ile muharebeyi şamil ve Kuyudat Kaleminin der-kenarını havi 3 kıta müzekkere tercüme-i hal varakasına merbuttur. 15 Rebüyyülahir sene 1311 (26 Ekim 1893) ve 14 Teşrinievvvel sene 1309 (26 Ekim 1893).

Mumaileyhin maaşı 1310 senesi Rebüyyülahirinin 12 sinde (3 Kasım 1892), 1 Teşrinievvvel sene 1308 (13 Ekim 1892), 400 kuruşa ibla olunmuştur. Mumaileyhin maaşı 1311 senesi şehri şevvali şerifinin 7 sinde (13 Nisan 1894), 1 Nisan sene 1310 (13 Nisan 1894), 500 kuruşa ibla edilmiştir. Mumaileyhe 25 Haziran 1294 (7 Temmuz 1878) tarihinde Sırbistan Hükümeti tarafında 4. Rütbeden Takova Nişanı ihda kılınđıđı, Hazine-i Hassa-ı

¹⁴⁹BOA. DH. SAİD. d, 00040/00202.

Şahane Sicil Şubesinin gurre-i Nisan sene 1313 (1895) tarihli vukuat cetvelinden anlaşılmıştır. Mumaileyhin maaşı 1313 senesi Cemazielahiresinin 14 ünde (2 Aralık 1895), 20 Teşrinisani sene 1311 (2 Aralık 1895), 600 kuruş ve 1315 senesi Recebinin 19 unda (14 Aralık 1897), 2 Kanunuevvel sene 1313 (14 Aralık 1897), 700 kuruşa ibla edildiği Hazine-i Hassa Sicil Şubesinin 4 Zilkade 1315 (27 Mart 1898) ve 13 Safer sene 1316 (3 Temmuz 1898) tarihli vukuat pusularında gösterilmiştir. Mumaileyh 1317 senesi Saferinin 17 sinde (27 Nisan 1889) 5. Rütbeden Mecid-i Nişan-ı Zişanı ihsan buyrulmuştur. Mumaileyhin maaşı 1319 senesi Rebüyyülahirinin 12 sinde (29 Temmuz 1901), 16 Temmuz sene 1317 (29 Temmuz 1901), 800 kuruşa ibla edildiği mezkür şubenin 24 Kanunuevvel sene 1317 (6 Ocak 1902) tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir. Mumaileyh sene-i merkume Zilhiccesinin 17 sinde rütbe-i selaset tevcih buyrulmuştur. Mumaileyhin maaşı 1320 senesi Rebüyyülevvelinin 2 sinde (9 Haziran 1902), 24 Mayıs sene 1318 (6 Haziran 1902), 850 kuruşa ve sene-i merkume Cemaziyelahirinin 25 inde 15 Eylül sene 1318 (28 Eylül 1902), 1150 kuruşa ibla ve ilave-i olarak Misafirin Dairesi Müdürlüğüne ve ilave-i memuriyet olarak yine Ecnebi Misafirin Dairesi Müdürlüğüne tayin edildiği şube-i mezburenin salifüzikr vukuat pusulasında gösterilmiştir. Mumaileyh 1317 senesi Şabanının 19'unda (23 Aralık 1899) Sisan Devleti tarafından 5. Rütbeden Kurun-u Dosan, 1318 (1900) senesi Cemaziyelahitesinin İran Devleti tarafından 4. Rütbeden Şir ve Hurşit Nişanları ihda ve 1319 senesi Ramazanının 28 inde (8 Ocak 1902), 26 Kanunuevvel 1317 (8 Ocak 1902) sene-i mükerrermede imhanül mumin dahi Allahhüteal- inha Hazeratı Türbe-i Şerifelerinin Puşidelerini götürmesinden naşi 50 lira harcırah ita olunarak maaşı 1322 senesi Rebüyyülahirinin 15 inde (19 Haziran 1904), 16 Haziran sene 1320 (29 Haziran 1904), 1200 kuruşa ibla edildiği şube-i mezkürenin 27 Mart sene 1322 (9 Nisan 1906) ve 24 Mart sene 1321 (6 Nisan 1905) tarihli vukuat pusulalarında beyan kılınmıştır. Mumaileyhe hüsni -hidmet ve gayretine mebni 1324 senesi Saferinin 16 sında (11 Nisan 1906) 4. Rütbeden Mecidi Nişanı ve zişanı ihsan buyurulmuştur. Mumaileyhe hüsni hizmetinden dolayı 1324 senesi Recebinin 7 sinde (27 Ağustos 1906) terfiyen rütbe-i saniye sınıfı saniyesi tevcih buyurulduğu şube-i mezkürenin 10 Kanunuevvel sene 1322 (23 Aralık 1906) tarihli pusulalarında gösterilmiştir. Mumaileyhin maaşı 1325 senesi Şevvalinin 5 inde (11 Kasım 1907), 7 Mart sene 1323 (20 Mart 1907), 1300 kuruşa ibla edildiği 5 Mayıs 1323 (18 Mayıs 1907) tarihli vukuat pusulası ile bildirilmiştir. Mumaileyhin maaşı 1326 senesi Saferini 12 sinde (16 mart 1908), 2 Mart sene 1324 (15 Mart 1908), 1420 kuruşa iblaa olduğu 7 Nisan sene 1324 (20 Nisan 1908) tarihli vukuat pusularında tahrirdir. Mumaileyhe Karadağ Hükümeti tarafından ihda olunan Prens Vanilo nişanının mumaileyh tarafinfandan kabul ve ledel icab taltif hususuna 1315 senesi Cemaziyevvelisinin 26 sında (23 Ekim

1897)müsaade-i seniye-i hazreti padişahi erzan bulunduğu şube-i mezkurenin ol-babdaki vukuat pusulası ile bildirilmiştir. Mumaileyha Rusya Devleti tarafından ihda olunan 3. Rütbeden Sanistenislas nişanının mumaileyh tarafından kabul ve ledel-icap taltifi hususunda sene-i merkume Şevvalinin 23 ünde müsaade-i seniye-i hazreti padişahi erzan buyrulmuştur.

Mumaileyhe Almanya Devleti tarafından 4. Rütbeden Bursa Kurunu Nişanının mumaileyh tarafından kabul ve ledel icap taltifi hususuna 1316 senesi Cemaziyelahirinin 25 inde (10 Kasım 1898) müsaade-i seniye-i hazreti hilafet penahi elzam bulunduğu mezkür vukuat pusulasında gösterilmiştir. Mumaileyhin Konya'da defin Mevlana Celaladini Rumi Hazretlerinin sandukaları için ihda buyrulan puşideler ile Hereke Fabrika-ı Hümayunu mamûlatından 5 adet seccadenin irsali için 1324 senesi Zilkadesinin 21 inde (6 Ocak 1907), 24 Kanunuevvel sene 1322 (6 Ocak 1907) memuren Konya ya göndeildiği mezkür şubenin ol-babdaki vukuat pusulasında muharrerdir. Mumaileyhin 1327 senesi Rebüyyülevvelinin 6 sında (28 Mart 1909), 14 Nisan 1325 (27 Nisan 1909) Tebeddülü Saltanat hasebi ile icra kılınan tensikatta 850 kuruş maaşla memuriyetinde ifa olunup 1328 senesi Rebüyyülevvelinin 3 ünde (15 Mart 1910), 1 Mart sene 1326 (14 Mart 1910), 1000 kuruş maaşla 1. Sınıf Hulefalığa terfi eylediği mezkür şubenin 1 Nisan 1326 (14 Nisan 1910) vukuat pusulasında gösterilmiştir. Mumaileyhe müceddiden iftihar olunan Mübarek-i Haktan Risaleti dahi İstihare-i Şerifenin Muhal-i Mübarekesinin Vaz-ı veBil-hakkın Dersaadete getirilmesi hususlarına memur olarak Medine-i Münevvereye izam ve harcırah olarak 80 ve emanet-i şerifenin masarifi içinde 100 lira ita edildiği Hazine-i Hassa MüdiriyyetiUmumiyesinin 29 Teşrinievvel 1327 (11 Kasım 1911) tarihli tezkeresinde beyan kılınmıştır. Mumaileyhin maaşının 13 Nisan 1329 (6 Mayıs 1913) tarihinde 1050 kuruşa ibla edildiği 20 Kanunusani 1329 (2 Şubat 1914) tarihli vukuat pusulası ile bildirilmiştir.¹⁵⁰

9.Mehmet Efendi

Mehmet Efendi, Sefine Reislerinden İsmail Ağa'nın oğludur. 1266 (1850) senesi şehri zilhiccesinin 5 inde Bandırma'da tevellüd etmiştir. Sıbyan mektebinde ve medresede tederrüs etmiştir. Türkçe okur-yazar.

1304 senesi Cemaziyelahirinin 14 ünde (10 Mart 1887), 38 yaşında 285 kuruş maaşla Bandırma Reji Müdiriyyeti Muhafaza Kitabetine bil -tayin 1306 senesi Zilkadesinin 15 inde (13 Temmuz 1889) kitabet-i mezküre dava vekaletinin tahavvül eylemesinden naşi açıkta kalmış ve 1307 senesi şehri Muharremülhareminin 2 sinde (29 Ağustos 1889) 300 kuruş

¹⁵⁰BOA. DH. SAİD. d, 00046/00113.

maaşla Karesi Duyunu Umumiye Memuriyetine mülhak Bigadiç Duyunu Umümiye Memurluğuna tayin kılınmıştır. Bursa Duyun-u Umumiye Nezareti ile İdarei Merkeziye Müdiriyeti Umumiyesinden yazılan mülahazalarda hüsni -hal ve liyakatı tastik okunmuştur. Reji Muhafaza Kitabetinden berat-ı zimmetine dair 10 Ağustos 1305 (22 Ağustos 1889) tarihli şehadet-namenin nezaret-i mezküreden musaddak sureti merbuttur. 21 Şevval sene 1312 (17 Nisan 1895), 4 Nisan 1311 (16 Nisan 1895).

Mumaileyhin maaşı aşarın inzimamından dolayı 1308 senesi Muharreminin 28 inde (13 Eylül 1890), 1 Ağustos sene 1306 (13 Ağustos 1890), 500 kuruşa ibla edilerek 1315 senesi Saferinin 28 inde (29 Temmuz 1997), 16 Temmuz 1313 (7 Ağustos 1897) maaş-ı halisi ve becaiş sureti ile Marmara Duyun-u Umumiye Merkez Memuriyetine nakl olunduğu, Duyun-u Umumiye-i Osmaniye-i Memurin şubesinin 19 Haziran 1318 (2 Temmuz 1902) tarihli vukuat pusulası ile bildirilmiştir.¹⁵¹

10.Osman Asım Efendi

Osman Asım Efendi Bandırma Rüşumat İdaresi Baş Kitabeti Bandırma eşrafından müteveffa Ahmet Nuri Bey'in oğludur. 1285senesi Zilhiccesinin 11 inde (25 Mart 1869) 12 Mart 1285 (24 Mart 1869), Bandırma'da tevellüd ettiği nüfus tezkere-i osmani sureti-i musaddakasında muharrirdir. Bandırma İbtidai Mektebinde ulum-u diniye Mekteb-i Rüştiyesinde müreddet ulum ve fünün-u tahsil ederek şehadet namı almış ise de zai etmiştir. Türkçe tekellüm ve kitabet eder.

1310 senesi Saferinin 5 inde (29 Ağustos 1892), 17 Ağustos 1308 (29 Ağustos 1892), 23 yaşında iken Gelibolu Sancağı Bidayet Mahkemesi Kalemine mülazametle 6 ay devam ederek Ramazanın 26 sında 1 Nisan 1309 (13 Nisan 1893) Mahalli Cemaat-i İslamiye Sandığından itaa edilmek üzere 200 kuruş maaş ile Gelibolu Maarif Komisyonu Kitabetine tayin ve 1312 senesi Rebüyyülevvelinin 13 ünde (14 Eylül 1994), 1 Eylül sene 1310 (13 Eylül 1894), 250 kuruş aylıkla liva-i mezbur Tahrirat Kalemî Müsevvidliğine nakl olunmuştur. Gelibolu Mutasarrıflığından yazılan mütaalada mumaileyhin zeki ve terakki erbabdan istikametten olup nesai-i meşveretten dirayet mahdumiyet olduğu ve Edirne Valiliğine vekaletinden mütala-i mezküre tasdik kılınmıştır. 13 Mart 1313 (25 Mart 1897) tarihli nüfus tezkere-i osmani ile Bandırma Mekteb-i Rüştiyesinden alelala derecede şehadet-name aldığına dair mezkür mekteb muallim-i evveli Sabık Ahmet Hilmi ve Muallimi Sanisi Süleyman Faik Efendiler taraflarından verilmiş 15 Teşrinievvel sene 1312 (27 Ekim 1896) tarihli varakanın

¹⁵¹BOA. DH. SAİD. d, 00057/00155.

ve Bidayet Mahkemesi Kalemine müddet-i mülazemetini ve hüsn-i hizmetini musaddak kalemi mezbur mührü resmisi ile muatta 18 Mart sene 1313 (30 Mart 1897) tarihli şhadetnamesinin ve Maarif Komisyonu Kitabetinde müddet-i istihdamı ile maaşı miktarına dair Gelibolu Cemaati islamiye Meclisinin 18 Mart sene 1313 (30 Mart 1897) tarihli şhadetnamenin Gelibolu İdare-i Meclisinin mührü resmisi ile musaddak suretleri tercüme-i hal varakası ile mahfuz bulunmuş ve Tahrirat Kalemi Müsevvitliğine nakli tarihiyle maaşı miktarı Gelibolu Mutasarrıflığının 6 Teşrinievvel sene 1310 (18 Ekim 1894) tarihli ve 272 numaralı tahriratına tadbik olunmuştur. 10 Safer 1316 (30 Haziran 1898), 17 Haziran sene 1314 (29 Haziran 1898). Mumaileyhin maaşı 1317 senesi Recebinin 6 sında (10 Kasım 1899), 28 Teşrinievvel sene 1315 (9 Kasım 1899), 300 kuruşa ibla edildiği Edirne Vilayeti Sicili Ahval Komisyonu pusulasında 7 Eylül sene 1316 (20 Eylül 1900) tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir.¹⁵²

Mumaileyhin maaşı 1318 senesi Rebüyyülevvelinin 11 inde (9 Temmuz 1900), 25 Haziran sene 1316 (8 Temmuz 1900), 315 kuruş ve 1308 senesi Saferinin 20 sinde (5 Ekim 1890), 15 Mayıs sene 1318 (28 Mayıs 1902), 335 kuruşa ibla edildiği komisyon-u mezkürün 9 Teşrinievvel 1318 (22 Ekim 1902) tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir. Mumaileyhin 1325 senesi Saferinin 25 inde (9 Nisan 1907), 26 Mart sene 1323 (8 Nisan 1907), 400 kuruş maaşla Gelibolu Meclis-i İdaresi Baş Kitabetine nakl olunduğu 21 Nisan 1323 (4 Mayıs 1907) tarihli vukuat pusulası ile bildirilmiştir. Mumaileyhin maaşı 1327 senesi Şevvalinin 15 inde (9 Kasım 1909), 17 Teşrinievvel sene 1325 (30 Ekim 1909) icra kılınan tensikatta 600 kuruşa ibla edilmiştir. 20 Nisan 1326 (3 Mayıs 1910) tarihli vukuat pusulası ile bildirilmiştir.

11.İbrahim Vehbi Efendi

İbrahim Vehbi Efendi esnafdan Mehmet Emin Ağa'nın oğludur. 1287 (1870) sene-i hicriyesinde ve sene-i maliye 1287 (1870) de Bandırma'da tevellüd ettiği nüfus tezkere-i osmaniyesinde muharrerdir. Sıbyan Mektebinde mukaddemat-ı ulum-u ve Bandırma Mekteb-i Rüştîyesi'nde sarp ve nahiv ve gülîstan ile fenn-i hesap ve coğrafya ve hendese okumuştur. Türkçe okur-yazar.

1303 sene-i Hicriyesinde 16 yaşında iken Bandırma Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti refakatine mülazemetle girip 1306 senesi şehr-i Muharrem'ül-hareminin 21 inde (27 Eylül 1888), 15 Eylül sene 1304 (27 Eylül 1888), 380 kuruş maaş tahsis ve 1308 senesi Cemaziyelahiresinin 2 sinde (13 Ocak 1891), 1 Kanunusani sene 1306 (13 Ocak 1891) istifa-

¹⁵²BOA. DH. SAİD. d, 00083/00082.

en ifisal ve 1314 senesi Zilhiccesinin 2 sinde (4 Mayıs 1897), 23 Nisan 1313 (5 Mayıs 1897), 285 kuruş aylıkla Kosova Vilayeti'nde Üsküp Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyetine tayin kılınmıştır. Telgraf ve Posta Nezaretinden vazifesi yoluyla devamı tasdik olunmuştur. Memuriyeti nezareti muşarüleyha Sicil ve Muhasebe Kalemleri kuyuduna mutabıktır. Şubece aynen görülen nüfus tezkere-i osmaniyesi yine kendisine iade edilmiştir. 7 Muharrem 1317 (30 Haziran 1899) ve 5 Mayıs 1315 (17 Mayıs 1899). Mumaileyhin 1315 senesi Şevvalinin 3 ünde (25 Şubat 1898), 13 Şubat 1313 (25 Şubat 1898), 300 kuruş maaşla Piriştine Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyetine nakl edildiği Telgraf ve Posta Nezareti Sicil Şubesinin 15 Şevval sene 1316 (9 Mart 1899) tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir. Mumaileyhin maaşı 1321 senesi Zilhiccesinin 26 sında (14 Mart 1904), 1 Mart sene 1326 (14 Mart 1910), 480 kuruşa bil-ibla ser-memurluğuna terfi ve 1323 senesi Ramazanının 20 sinde (3 Aralık 1907), 5 Teşrinisani sene 1321 (18 Kasım 1905), 540 kuruş maaşla Vilayet-i müşarüleyha da Füz Bey Telgraf ve Posta Memurluğu Merkezi Ser Memurluğuna nakl ile resmi tahlis icra kılındığı 16 Mayıs 1323 (29 Mayıs 1907) tarihli vukuat pusulası ile bildirilmiştir.¹⁵³

12.Yusuf Efendi

Yusuf Efendi Keçeci Ömer Ağa'nın oğludur. 1286 (1869) senesi Hicriyesinde sene-i maliye 1285 (1868) Bandırma'da tevellüd eyediği tezkere-i osmaniyesinde muharrerdir. Kasaba-ı mezbure Sıbyan Mektebinde mukaddemat-ı ulum-u diniye-yi ve Rüştüye Mektebinde müretteb fününu tahsil ile şهادetname almıştır. Türkçe okur-yazar.

1313 senesi Rebüyyülevvelinin 2 sinde (23 Ağustos 1895), 11 Ağustos 1311 (23 Ağustos 1895), 110 kuruş nısf maaşla Bandırma Tahrirar Katibi Refiki ve Vekaletine tayin olunmuş ise de asakiri ihtiyariyenin tahtı silaha davet olunmasından dolayı sene-i merkume Cemaziyelevvelisinde 8 inde 15 Teşrinievvel 1311 (27 Ekim 1895) infakak eylemiş ve ikmal-i hidmeti askeriye ile muahharan 1314 senesi Cemaziyelevvelisinin 22 sinde (29 Ekim 1896), 18 Teşrinievvel 1312 (30 Ekim 1896), 160 kuruş maaşla Bandırma Tahrirat Kalemi Mukayyitliğine tayin olunmuştur. Karesi Mutasarrıflığı ile Hüdavendiğar Vali vekaletinden mumaileyhin ifa-i vazifeye iktidarı kafi bulunduğu tasdik kılınmıştır. Mekteb-i Rüştüye şهادetnamesi ile tezkere-i osmaniyesi sureti musaddakaları tercüme-i haline merbuten mahfuzdur. 13 Safer 1317 (24 Temmuz 1899) ve 9 Haziran sene 1315 (21 Haziran 1899).¹⁵⁴

¹⁵³BOA. DH. SAİD. d, 00084/00150.

¹⁵⁴BOA. DH. SAİD. d, 00089/00152.

13.Hafız Mustafa Efendi

Hafız Mustafa Efendi müteveffa İsmail Efendi'nin oğludur. 1260 (1844) sene-i Hicriyesinde sene-i maliye 1266 (1850) da Bandırma Kasabası'nda tevellüt eylediği nüfus tezkere-i osmaniye sure-i musadakasında muharrerdir. Sıbyan Mektebinde esas-ı islamiyet olan mukaddeme-i ulum-u dinye ve dersaadette Çorlulu Ali Paşa Medresesinde Ulum-u Arabiden sarp ve nahiv ve mantık okumuştur. Türkçe okur- yazar.

1295 senesi şehri Rebüyyülevvelinin 9 unda (13 Mart 1878), 1 Mart 1294 (13Mart 1878), 29 yaşında iken 200 kuruş maaş ile Hüdavendigâr Vilayeti Dahilinde Sincaniye Rûsumat İdaresi Kitabetine tayin ve 1297 senesi şehri Rebüyyülahirinin 2 sinde (3 Haziran 1880), 1 Mart 1296 (13 Mart 1880) maaşı 160 kuruşa tenzil olunarak 1298 senesi şehri Saferi-hayrının 21 inde (14 Şubat 1881), 10 Kanunusani 1296 (22 Ocak 1881) kitabet-i mezkûrenin lağvına mebni infisal ve yine idare-i mezkûreye mülazemetle devam ederek 1298 senesi şehri Cemaziyelahirinin 4 ünde (26 Mayıs 1881), 1 Mayıs 1298 (13 Mayıs 1882), 240 kuruş maaşla Paşa Limanı Rûsumat İdaresi Kitabeti Vekaletine bil-tayin 1300 senesi şehri Muharremül-hareminin guresinde 31 Teşrinievvel sene 1298 (12 Kasım 1882) asilin vüruduna gelmesine mebni infisal eylemiş ve 1305 senesi şehri Şaban'ül-muazzamının 14 ünde (26 Nisan 1888), 13 Nisan sene 1304 (25 Nisan 1888), 300 kuruş maaşla Ermeniköy Rûsumat Memuriyeti Vekaletine memur ve 1306 senesi şehri Recebinin 20 sinde (2 Nisan 1889) gaye Şubat 1304 yine asilin vüruduna mebni münfasıl olup 1309 senesi şehri Cemaziyevvelisinin 14 ünde (28 Ocak 1892), 25 Kanunuevvel sene 1307 (6 Ocak 1892), 300 kuruş maaşla Esikoz Rûsumat Memuriyeti Vekaletine tayin ve şehri Cemaziyelahiresinin 13 ünde 1 Kanunusani sene 1302 (13 Ocak 1887), maaşı 350 kuruşa ibla ve şehri Recebül-hayrının 8 inde 27 Kanunusani 1307 (8 Şubat 1892) mezkûr memura o maaşla asaleten tayin olunup 1311 senesi Muharrem'ül-hareminin 20 sinde (3 Ağustos 1893), 23 Temmuz 1309 (4 Ağustos 1893) sui ahvalinden naşı azl edilmiş ve 1317 senesi şehri Receb'ül-hayrının 6 sında (10 Kasım 1899) 1 Kanunusani 1309 (13 Ocak 1894), 180 kuruş maaşla Aydınçık Nahiyesi Kitabetine tayin kılınmış nahiye-i mezkûre müdiriyeti ile Bandırma Kasabası Kaymakamlığı'ndan ve Karasi Sancağı Muhsebesi Vekaleti ile Mutasarrıfıgından ve Hüdavendigâr Vilayeti Celilesi defterdarlığı ile valiliğinden yazılan mülâhazalara atf ile maliye nezareti celilesinden ehliyeti vazifesi ifaya kafi olduğu beyan kılınmıştır. Nüfus tezkere-i osmaniye suret-i musaddakası ile rûsumatca sebk eden idmatından müddeti istihdam ve miktarı maaş ve esbab-ı infisalinin mübeyyin rûsumat emanet-i celilesinin 1 Nisan 1313 (13 Nisan 1897) tarihli tezkere-i cevabiyesine ekli kayıt pusulası vilayet-i müşarüliyleha fuhamının 31 Kanunuevvel sene

1312(12 Ocak 1897) tarihli tahriratı asıl tercüme-i hal varakası ile mahfuz olup varakası münderecatının müvafık-ı hakikat olduğu defterdarlıktan yazılan mülahazada gösterilmiştir. 7 Zilhicce 1316 (18 Nisan 1897), 1 Eylül 1315 (26 Kasım 1897) .¹⁵⁵

14.Ali Rıza Bey

Ali Rıza Bey Bandırma Kazası Bidayet Mahkemesi Azasından Hacı Haşim Bey'in oğludur. 1282 (1865) sene-i Hicriyesinde sene-i maliye 1282 (1865) Bandırma Kasabası'nda tevellüd ettiği nüfus tezkere-i osmaniye suret-i musaddakasında mevcuttur. Sıbyan Mekteb-i esas-ı islamiyet olan mukaddeme-i ulumu diniye ve Mihaliç Mektebi Rüştüyesinde tahsili müretteb dersleri okuyup şهادetname almış ise de zai etmiştir. Türkçe okur-yazar.

1298 senesi Şabanül muazamının selhinde 15 Temmuz sene 1297 (27 Temmuz 1881), 16 yaşında iken 112 kuruş maşla Mihaliç Kazası Tahrirat Kitabete Refagatına tayin olunarak Zilhiccesinin 2 sinde 14 Teşrinievvel 1297 (27 Ekim 1881) istifa-en infisal etmiş ve 1301 sene-i maliyesinde 750 kuruş ücret-i maktu ile Bandırma Kazasında Manyas Nahiyesi'ne tabii Hacı Pagon Paryesi Ağşar Muharrirliğinde bulunup 1304 senesi Safar'ül-hayrının 10'unda (8 Kasım 1886), 24 Teşrinievvel 1302 (5 Kasım 1886) ba-kurra-i asakiri bahriye selk-i celiline girip müddet-i mahduden inzimamiyesini bil-ikmal 1309 senesi şehri Rebüyyülahirinin 11 inde (12 Ocak 1892), 1 Teşrinisani 1307 (13 Kasım 1891) tarihinde ihraç olunmuş ve şevval-i mükerrerinin 3 ünde 19 Nisan 1307 (1 Mayıs 1891), 350 kuruş maaşla Bandırma Sadık Eminliği'ne memur ve 1311 senesi Zilkadesinin 14'ünde (19 Mayıs 1894), 8 Mayıs 1310 (20 Mayıs 1894) imkızası müddetle münfasıl ve şehri mezkürün 21 inde 15 Mayıs 1310 (27 Mayıs 1894), 735 kuruş maaşla Karesi Sancağı Merkez Sandık Emmini olmuştur. Liva-ı mezbür muhasebeciliği ile mutasarrıflığından ve Hüdavendigâr Vilayeti Defterdarlığı ile Valiliğinden yazılan mülahazata atf ile Maliye Nezaret-i celilesinden ehliyeti vazifesi ile münasip olduğu beyan kılınmıştır. Nüfus ve askerlik tezkereleri ile mekteb-i mezburda müddet-i tahsiliyeyi bil-ikmal 3 Temmuz sene 1297 (15 Temmuz 1881) tarihinde usulen imtihanın icrası ile yerine şهادetname ve olmaklığına ve ferman-ı mezbure sabıkasında müddet-i istihdam ve mikdar-ı maaş ve esbab-ı infisaline dair Mihaliç ve Bandırma Kazaları Meclis-i İdarelerinin 3 kıta mazbatasının süver-i musaddakası ve Bandırma Kazası Sandık Emanetinden berat-ı zimmeti ve memuriyet-i hazırasına tayini ile miktar-ı maaşı ve emri tahlifinin icra-ı vilayeti müşarüleyha defterdarlığına tebliğ olduğuna mübeyyin muhasebe-i umumiye maliyesinin 20 Şubat sene 1311 (3 Mart 1896) tarihli il muhaberi asıl tercüme-i hal

¹⁵⁵BOA. DH. SAİD. d, 00091/00119.

varakası ile mahfuzdur. 11 Safer sene 1318 (10 Haziran 1900), 17 Mayıs sene 1316 (30 Mayıs 1900).

Mümaileyhin müddet-i nizamiyesinin münkaziye olmasına mebni 1314 senesi Muharreminin 4'ünde (15 Haziran 1896), 4 Haziran 1312 (16 Haziran 1896) mezkür sandık emanetinden infsal eylediği ve rüviyet olunan muhasebesi mucibince emvali emiriye vesairece bergüne herhangi bir zimmetle ilişkisi olmadığı Hüdavendiğar Vilayet-i meclis-i idaresinden cevaben gelen 11 Ağustos 1315 (23 Ağustos 1899) tarihli mazbatada beyan edildiği ve senes-i mezkûre saferinin 2'sinde 1 Temmuz 1312 (13 Temmuz 1896), 350 kuruş maaşla Bandırma Kazası Sandık Emanetine tayin ve hazinece memuriyeti tasdik olunarak emri tahlifinin icrası mahalline tebliğ kılındığı muhasebe-i umumiye maliyenin 9 Teşrinievvel sene 1313 (21 Ekim 1897) tarihli il muhabirine atfen maliye sicil şubesinin 30 Kanunusani, 30 Eylül sene 1313 (12 Ekim 1897) ve 26 Teşrinisani sene 1312 (8 Aralık 1897) tarihli vukuat defterlerinde gösterilmiştir.¹⁵⁶

15.Yusuf Rahmi Efendi

Yusuf Rahmi Efendi müteveffa İsmail Ağa'nın oğludur. 1288 (1871) sene-i Hicriyesinde sene-i maliye 1287 (1870) Hüdavendiğar Vilayeti Bandırma Kazası'nda tevellüd ettiği nüfus tezkere-i osmaniyesinde muharrerdir. Kasabayı mezkûre Sıbyan Mektebinde mukeddemat-ı ulumu okuduktan sonra Mekteb-i Rüşdiyesinde müreddeb ulum ve funun-u tahsil ile şهادetname almıştır. Türkçe okur-yazardır.

1303 senesi şehr-i Şaban'ı-şerifinin 9'unda (13 Mayıs 1886), 1 Mayıs 1302 (13 Mayıs 1886) tarihinde 15 yaşında iken mülazemetle Bandırma Kazası Nüfus Kalemi'ne girip 1312 senesi Zilhiccesinin 4'ünde (13 Mayıs 1886), 16 Mayıs sene 1311 (28 Mayıs 1895), 125 kuruş maaş ile Kazayı Mezkür Nüfus 2. Kitabetine tayin olunmuştur. Kazayı mezkür Kaymakamlığından ve Hüdavendiğar Vilayeti Nüfus Nezareti ile Valiliğinden kitabet-i mezkûreyi ifaya iktidarı tasdik ve Dahiliye Nezareti Nüfus Umumiye Memuriyetini tasdik kılınmıştır. Mekteb-i Rüştüyeden şهادet namesi ile tezker-i osmaniyesinin Bandırma Kazası Meclis-i İdaresinden musaddak suretleri asıl tercüme-i hali ile Dahiliye sicil-i ahval şubesinde mahfuzdur. 12 Cemaziyelahir sene 1317 (25 Ağustos 1901), 6 Teşrinievvel 1315 (18 Ekim 1899).¹⁵⁷

¹⁵⁶BOA. DH. SAİD. d, 00095/00123.

¹⁵⁷BOA. DH. SAİD. d, 00096/00004.

16.Mehmet Vehbi Efendi

Mehmet Vehbi Efendi Ahmet Ağa'nın oğludur. 1289 (1872) sene-i Hicriyesinde sene-i maliye 1288 (1871) Bandırma Kazası'nda tevellüd ettiği nüfus tezkere-i osmaniyesinde muharrerdir. Kasaba-ı mezkûre Mekteb-i İbtida-i ve Rüştîyesinde müretteb dersleri badel tahsil 3 Temmuz 1304 (15 Temmuz 1888) tarihinde mekteb-i rüştîyeden ala derecede şhadetname almıştır. Türkçe okur-yazar.

1306 senesi Zilhiccesinin 16'sında (13 Ağustos 1889), 1 Ağustos 1315 (13 Ağustos 1899), 17 yaşında iken bila maaş mülazemetle Bandırma Kasabası Ziraat Bankası Sandığına girip 1311 senesi şehri Şabanının 7'sinde (13 Şubat 1894), 1 Nisan 1309 (13 Nisan 1893), 250 kuruş maaşla mezkûr bank sandığı muhasebe kitebeti refagatına bil tayin ifayı vazifeye mübaşeret eylemiştir. Kaymakam-ı kaza ile mezkûr bank-ı müdiriyeti umumiyesinden yazılan mülahazalarda mümaileyhin ifayı vazife etmekte olduğu tasdik kılınmıştır. Mumaileyhin mekteb-i rüştî şhadet namesinin tezkere-i osmaniyesi sureti musaddakaları tercüme-i hal varakası ile mahfuz olup hizmeti hazırasına tarihi mübaşereti ile miktarı maaşı vechi muharrer üzere olduğu kuyudatından müsteban olmuştur. 25 Recep 1317 (29 Kasım 1899), 17 Teşrinisani 1315 (29 Kasım 1899). Mümaileyhin maaşı 1315 senesi Zilkadesinin 21'inde (13 Mayıs 1898), 1 Nisan 1314 (13 Nisan 1898), 300 kuruşa ibla edilip 1317 senesi Zilkadesinin 21 inde (23 Mart 1900), 9 Mart 1316 (22 Mart 1900), 500 kuruş maaşla Küçükçekmece Kazası Ziraat Bankası Sandık-ı Muhasebe Kitebetine tahvil olunduğu ve hizmeti sabıkasından dolayı mezkûr zimmeti olmadığı Bandırma Kazası Bank Sandığı Meclis-i İdaresinin 1 Mart 1316 (14 Mart 1900) tarihli ve 303 numaralı mazbatası ile evrak-ı muhabetreden müsteban olduğu Ziraat Bankası Müdiriyet Umumiyesinin 3 Teşrinisani sene 1317 (16 Kasım 1901) tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir.

Mumaileyhin 1317 Muharreminin 18'inde (29 Mayıs 1899), 3 Nisan 1319 (16 Nisan 1903), 650 kuruş Beter Kazası Ziraat Bankası Sandığı Muhasebe Kitabetine nakl olunduğu ve memuriyet-i sabıkasında hin-i tayininde alelusul tahlifinin icra kılındığı evrak-ı muharebeden ve hizmet-i sabıkasında beriyyül idüğü Küçükçekmece Kazası Meclis-i İdaresinden musaddak Kaza-ı Mezkûr Banka Sandığı Meclisi idaresinin 26 Mart 1319 (8 Nisan 1903) tarihli mazbatası sureti musaddakasından müsteban olduğu müdiriyet-i mezkûrenin 29 Kanunuevvel sene 1319 (11 Ocak 1904) tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir. Mumaileyhin efraat-ı redife meyanında bulunduğu esnada 1320 senesi Zilkadesinin 23'ünde (21 Şubat 1903) 1 kıta

Yunan Muharebe Madalyasına nail olduğu Ziraat Bankası İdare-i Umumiyesinin 12 Haziran 1322 (25 Haziran 1906)tarihli vukuat pusulası ile bildirilmiştir.¹⁵⁸

17.Ömer Hilmi Efendi

Ömer Hilmi Efendi müteveffa Mehmet Emin Ağa'nın oğludur. 1277 (1860) sene-i Hicriyesinde sene-i maliye 1276 (1859) tevellüd ettiği tezkere-i osmaniyesinde ve mahalli veladeti Bandırma Kasabası olduğu tecüme-i hal varakasinda ve kasabayı mezküre Sıbyan Mektebinde malumatı ibtidaiyeyi ve Harputlu Süleyman Faik Efendi'nin mekteb-i hususinde dahi bir miktar Arabi ve Farsi ve fenni hesap okumuştur. Türkçe okur-yazar.

1292 senesi şehri Recebinin 26'sında (28 ğustos 1875), 16 Ağustos 1291 (28 Ağustos 1875) mülazemetle Bandırma Kazası Rüsumat Müdiriyeti Kalemine girip 1298 senesi şehri Şabanının 2'sinde (30 Haziran 1881), 17 Haziran 1297 (29 Haziran 1881), 225 kuruş maaşla Kaza-ı Mezkür Bidayet Mahkemesi Katib-i Saniyeliğine tayin ve 1300 senesi Cemaziyelahiresinin 5'inde (13 Nisan 1883), 1 Nisan 1299 (13 Nisan 1883) tarihinde 300 kuruş maaşla mahkeme-i mezküre müstantık muavinliğine nakl olunarak 1301 senesi şehri Ramazanının 17'sinde (11 Temmuz 1884), 28 Haziran 1300 (10 Temmuz 1884) istifa-en infisal etmiş ve 1306 senesi Zilhiccesinin 16'sında (13 Ağustos 1889) ve 1 Ağustos 1305 (13 Ağustos 1889), 600 kuruş maaşla Bandırma Ziraat Bankası Sandığı Muhasebe Kitabetine bil-tayin ifayı vazifeye mübaşeret eylemiştir. Kaymakam-ı kaza tarafından yazılan mülahazada mümaileyhe vazife-i mevduasını ifaya say ve mukaddem olduğu tasdik olunur ve mezkür Banka Müdiriyet-i Umumiyesinde yazılan mülahazada dahi ifayı vazife etmektedir denilmiştir. Hidmat-ı sabıkasında müddeti istihdam ve miktar-ı maaş ve sebab-i infikak ve berat-ı zimmetini havi Bandırma Bidayet Mahkemesi Heyetinin 28 Haziran ve 30 Mart 1311 (10 Temmuz-11 Nisan 1895) tarihli mazbataları ve tezkere-i osmaniyesi suret-i musaddakaları asıl tercüme-i hal varakası ile mahfuz olup hizmet-i celilesinde ifayı vazifeye tarih-i mübaşeretle miktar-ı maaşı evrakı mübahereden anlaşılmıştır.¹⁵⁹

18.Hafız Ali Rıza Efendi

Hafız Ali Rıza Efendi sünnetçizade demekle muarrıf müteveffa Hacı Abdülkadir Mustafa Efendi'nin oğludur. 1279 sene-i hicriyesi Recebinin 7'sinde (29 Aralık 1862) sene-i maliye 1278 (1861) Bandırma Kasabası'nde tevellüd ettiği nufuz tezkere-i osmaniyesinde muharrerdir. Bandırma Mekteb-i İbtidadiyesi'nde mukaddemat-ı ulum-u diniyeyi bil-tahsil

¹⁵⁸BOA. DH. SAİD. d, 00097/00057.

¹⁵⁹BOA. DH. SAİD. d, 00098/00108.

Kur'an-ı azimü şanı dahi hıfz ile ahiren medrese nişin olarak ulumu arabiyeyi tahsil ve bir kıta icazetname ahz eylemiştir. Türkçe okur-yazar. Ve lisan-ı farisiye aşınadır.

1303 senesi Rebüyyülahirinin 11'inde (17 Ocak 1886), 5 Kanunusani sene 1301 (17 Ocak 1886), 100 kuruş maaşla Efkafl -Hümayun Nezareti Celilesi Masaifat İdaresine dahil olup 1310 senesi Receb'i-şerifinin 26'sında (13 Şubat 1893), 1 Şubat 1308 (13 Şubat 1893) maaşı 115 kuruşa bil- ibla sebe-i merkume Zilhiccesinin 29'unda 1 Temmuz 1309 (13 Temmuz 1893) infikak etmiş ve 1315 senesi Cemaziyelevvelisinde (Eylül 1897), Teşrinievvel 1313 (Ekim 1897) miktar-ı masarifat idaresine mülazemetle devama başlayıp 1316 senesi Rebüyyülahirinin 10'unda (28 Ağustos 1898), 16 Ağustos 1314 (28 Ağustos 1898) müceddiden 30 kuruş maaşa nail olmuştur. Masarifat-ı müdiriyetinden yazılan mülahazada mümaileyh idare-i mezkürede istihdam olunmakta ve ifayı hüsni hizmet etmekte olduğu tasdik ve efkafi hümayun nezareti celilesinden teyit edilmiştir. Mümaileyhin ibtida 100 kuruş maaşla idare-i mezküreye tayini muahharan 15 kuruş daha zam ile maaşının 115 kuruşa ibla ve idare-i mezküreden tarih ve sebebi infikakı ve bil tekrar 30 kuruş maaşla mezkürü idareye girdiği arzuhali üzerine masarifat idaresinden yazılan 28 Teşrinievvel 1314 (9 Kasım 1898) tarihli der-kenardan anlaşılmıştır. Mezkür der-kenarı havi arzuhal ile musaddak icazet namesi sureti asıl tercüme-i hal varakası efkafi hümayün sicili ahval şubesinde mahfuzdur. Nüfus tezkeresi görülerek iade kılınmıştır. 29 Rebüyyülevvel 1321 (25 Haziran 1903), 12 Haziran 1319 (25 Haziran 1903).¹⁶⁰

19.Hasan Rahmi Efendi

Hasan Rahmi Efendi Reçber Süleyman Ağa'nın oğludur. 1282 (1865) sene-i Hicriyesinde maliye 1281 (1864) Bandırma'da tevellüd etmiştir. Mekteb-i İbtida-i de tedris etmiştir. Türkçe okur-yazar.

1308 (1890) sene-i hicriyesi evailinde evasıtı sene-i maliye 1306 (1888), 25 yaşında olduğu halde mülazemetle Bandırma Duyun-u Umumiye Merkezi Müdiriyeti Tahrirat Kalemine dahil olup sene-i merkume şehri Şevval'ül-mükerrem 15 inde 11 Mayıs sene 1307 tarihinde (23 Mayıs 1891), 175 kuruş maaşla Marmara Duyun-u Umumiyeye Merkez Memuriyeti Mülhakatından Kalem-i Duyunu Umumiye İdaresi Kolculuğuna tayin ve 1310 senesi şehri Cemaziyelelahiresinin 3'ünde (23 Aralık 1892), 11 Kanunuevvel sene 1308 (23 Aralık 1892), 200 kuruş aylıkla idare-i mezküre kitabetine tahvil olunmuştur. Müdiriyeti mummaileyha ile idare-i merkeziye müdiriyeti umumiyesinden yazılan mülahazada

¹⁶⁰BOA. DH. SAİD. d, 00104/00178.

mumailiyhin hüsni-hal ve iktidarı tasdik olunmuştur. Mumailyh 1310 senesi sene-i Şevval'ül-mukaddesinin 10'unda (27 Nisan 1893), 14 Mayıs sene 1309 (26 Mayıs 1893), 300 kuruş maaşla Alonya Duyun-u Umumiye İdaresi Memuriyetine terfi edilmiştir. 8 Muharrem sene 1320 (17 Nisan 1902) ve 4 Nisan 1318 (17 Nisan 1902).

Memuriyet-i merkume muvakkat iken görülen menfaate mebni 1312 senesi Zilhicesinin 19'unda (13 Haziran 1895), 1 Haziran 1311 (13 Haziran 1895) ve daimiye tahvil ve 1314 senesi Rebüyyülahirinin 23'ünde (1 Ekim 1896), 19 Eylül sene 1312 (1 Ekim 1896), 350 kuruş maaşla terfi-en Kalem-i Duyunu Umumiye Memuriyetine tayin edildiği ve Duyunu Umumiye Memuriyet Şubesinin 29 Haziran 1318 (12 Temmuz 1902) tarihli vukuat pusulasından anlaşılmıştır.¹⁶¹

20.Yusuf Muhip Efendi

Yusuf Muhip Efendi Ankara Vilayeti İstinat Mahkemesi Azasından Mehmet Fevzi Efendi'nin oğludur. 1292 (1875) sene-i Hicriyesinde sene-i maliye 1291 (1874) Bandırma Kasabası'nda tevellüd ettiği nüfus tezkere-i osmaniyesinde muharrerdir. Sıbyan Mektebinde mukaddematı ulum ve muallim-i mahsusdan sarp ve nahiv arab-i ve gülüstan ile fenn-i hesap ve coğrafya ve Fransızca okuduğu ve Türkçe ve Fransızca ve İngilizce ve Ermenice okur-yazar olduğu Türkçe tercüme-i halinde münderiçdir.

1322 senesi Muharreminin 16'sında (23 Mart 1905) ve 20 Mart 1320 (2 Nisan 1904) tarihin de 500 kuruş maaşla Ankara Vilayeti Telgraf ve Posta Merkezi Muhaberat-ı Ecnebiye Memuriyetine bil-tayin resmi tahlif icra kılınmıştır. Telgraf ve Posta Nezaretinden vazifesinde devamı tasdik edilmiştir. Memuriyeti nezarti müşarülileyha sicil ve muhasebe kalemleri kuyuduna mütabık olup şubece aynen görülen nüfuz tezkere-i osmaniyesi kendisine aynen iade edilmişti. 25 Recep 1324 (14 Eylül 1906) ve 6 Mayıs 1322 (19 Mayıs 1906).¹⁶²

21.Mehmet Efendi

Mehmet Efendi saatçi müteveffa İbrahim Efendi'nin oğludur. 1294 (1878) sene-i hicriyesinde sene-i maliye 1292 (1876-77) Hüdavendigâr Vilayeti Bandırma Kasabası'nda tevellüd ettiği nüfus tezkere-i osmaniyesinin suret-i musaddakasında muharrerdir. Kasabayı mezküre Mekteb-i İbtidaiyesinde mukaddemat-ı ulumu ve Mekteb-i Rüştide müretteb-i ulum ve fünuna bil tahsil her ikisinde efsat derecede şahadetname almıştır. Türkçe okur-yazar.

¹⁶¹BOA. DH. SAİD. d, 00108/00053.

¹⁶²BOA. DH. SAİD. d, 00116/00192.

1314 senesi şehri Şaban-ı şerifinin 15'inde (19 Ocak 1897) 7 Kanunisani 1312 (19 Ocak 1897) tarihinde mülazemetle Bandırma Kazası Nüfus Kalemine girip Zilhiccesinin 6'sında 26 Nisan 1313 (8 Mayıs 1897), 62,5 kuruş nısf maaşla Kazayı Mezkür Nüfus 2. Kitabetine Vekaleten bil-tayin asılın vürudu ciheti ile 1316 senesi şehri Muharrem'ül-hareminin 22'sinde (12 Haziran 1898), 30 Haziran 1314 (12 Temmuz 1898) vekalet mezküreden infikak etmiş ve Zilhiccenin 25'inde, 24 Nisan 1315 (6 Mayıs 1899), 125 kuruş aylıkla Kitabeti Mezküreye tayin olunmuştur. Kazayı mezkür Kaymakamlığından ve Hüdavendiğar Vilayeti Nüfus Nezareti ile Valiliğinden vazifesini ifaya kifayeti sabit ve Dahiliye Nezareti nüfusu umumiye müdiriyetinden memuriyeti tasdik kılınmıştır. Mekteb-i İbtidai ve Rüştî şهادetname ve nüfus tezkere-i osmaniyesinde Bandırma Kazası Meclis-i İdaresinden musaddak suretleri ve mülazemet-i memuriyeti ile zikr olunan hidmet-i vekalette müddet-i istihdamı ile mikdar-ı maaşına dair Karesi Sancağı Mutasarrıflığından Hüdavendiğar Vilayeti'nden 13 Kanunuevvel 1315 (25 aralık 1899) tarihli tahrirat-ı cevabiyesinden irsal kılınan tahrirat sureti asıl tercüme-i hal dahiliye sicil-i ahval şubesinde mahfuzdur. 28 Recep 1324 (17 Eylül 1906), 9 Mayıs 1322 (22 Mayıs 1906).

Mumaileyhe sınırlı hizmetlerden dolayı 1319 senesi Saferinin 23'ünde (11 Haziran 1901) Rütbe-i Rabia tevcih buyurulmuştur. Mumaileyhin maaşı sene-i merkume Rebüyyülevvelinin 21 inde 25 Haziran 1317 (8 Temmuz 1901), 100 kuruş ve Receb-i şerifinin 22'sinde 22 Teşrinievvel 1317 (4 Kasım 1901), 120 kuruş ve Zilkadesinin 8 inde 3 Şubat 1317 (16 Şubat 1902), 150 kuruşa ve 1321 senesi Rebüyyülevvelinin 16'sında (12 Haziran 1903), 23 Mayıs 1319 (5 Haziran 1903), 170 kuruşa ve sene-i merkume Zilkadesinin 17 sinde 22 Kanunisani 1319 (4 Şubat 1904), 190 kuruşa ibla edildiği Muhacirin İdaresi Memuriyetinden 9 Temmuz 1321 (22 Temmuz 1905) tarihli müzekkeresi münderecatından anlaşıldığı Dahiliye Şicil Şubesinin 25 Temmuz 1321 (7 Ağustos 1905) tarihli müzekkeresinde beyan kılınmıştır.¹⁶³

22.Zekeriya Efendi

Zekeriya Efendi esnafdan Hacı Hasan Ağa'nın oğludur. 1297 (1879-80) sene-i Hicriyesinde sene-i maliye 1296 (1878-79) Bandırma Kasabası'nda tevellüd eylediği nüfus tezkere-i osmaniyesinde muharrerdir. Sibyan Mektebinde mukaddematı ulumu diniyeyi ve Kirmasti Mekteb-i Rüştîyesinde müretteb dersleri okuyup şهادetname almıştır. Türkçe okur-yazar.

¹⁶³BOA. DH. SAİD. d, 00118/00214.

1315 (1897-98) sene-i Hicriyesinde sene-i mali 1314 (1896-97) Dersaadet Telgraf Merkezi Muhabere Memuriyeti Refakatına mülazemetle 1318 senesi Şevvalini 25'inde (15 Şubat 1901), 3 Şubat sene 1316 (16 Şubat 1901), 80 kuruş maaşla tevzif olunmuştur. Telgraf ve Posta Nezareti yoluyla devamı tasdik olunmuştur. Memuriyeti nezareti müşarüliyleha sicil ve muhasebe kalemleri kuyuduna mütabıktır. Nüfus tezkere-i osmaniyesi şubece aynen görülüp iade edilmiştir ve mekteb-i şehadetnamesinin sureti musaddakası asıl tercüme-i hal varakası ile nezareti müşarüliyleha sicil-i ahval şubesinde hıfz olunmuştur. 20 Rebüyyülevvel 1324 (14 Mayıs 1906), 1 Mayıs 1322 (14 Mayıs 1906).

Mumaileyhin maaşı 1320 senesi Rebüyyülahirinin 5'inde (9 Eylül 1902), 8 Temmuz 1318 (21 Temmuz 1902), 100 kuruşa ibla edildiği Telgraf ve Posta Sicil Şubesinin 11 Safer 1322 (27 Nisan 1904) tarihli vukuat pusulasında beyan edilmiştir. Mumaileyhin maaşı 1323 senesi Rebüyyülevvelinin 9'unda (14 Mayıs 1905), 1 Mayıs 1321 (14 Mayıs 1905), 120 kuruşa ibla ve tahlifi icra kılındığı 3 Temmuz sene 1323 (16 Temmuz 1907) tarihli vukuat pusulası ile bildirilmiştir.¹⁶⁴

23.Ali Rıza Efendi

Ali Rıza Efendi mamüratülaziz ahalisinden Bandırma Mekteb-i Rüştıyesi Muallimi Süleyman Efendi'nin oğludur. 1284 (1867-68) senesi Şehr-i ramazan-ı şerifinin evailinde ve evasıtı Kanunuevvel 1283 (1866-67) Bandırma'da tevellüd etmiştir. Mahalli Sıbyan ve Rüştıye Mekteplerinde müretteb olan dersleri tederrüs ve ikmal ederek ba-şehadetname çıkmıştır. Türkçe okur- yazardır.

1301 senesi şehr-i Zilkadesinin 2'sinde (24 Ağustos 1884) ve 11 Ağustos 1300 (23 Ağustos 1884), 10 yaşında olduğu halde mülazemetle Mülga Ağşar ve Ağnam İdaresine dahil olup 1302 senesi Cemaziyelahirinin 23'ünde (9 Nisan 1885) ve 28 Mart sene 1301 (1 Nisan 1885), 240 kuruş maaşla idare-i merkume 2. Kitabetine tayin olunmuş ve 15 mah sonra Ağşar İdaresinin lağvından dolayı 1.5 mah boşa kalıp 1303 senesi şehr-i Zilkadesinin 6'sında (6 Ağustos 1886), 4 Ağustos 1302 (16 Ağustos 1886), 250 kuruş maaşla Emiraliceziresi Adası ve Vergi Muamelatı Vazifesinin infisali ile Kazayı Mezkür Ma-tahrirat Vergi Kitabeti Refagatına tayin olunarak 14 seneye yakın ifayı hidmat etmiş ve 1307 senesi şehr-i Şevvalinin mükerreminin 25'inde (14 Haziran 1890) 20 ve 12 Haziran sene 1306 (24 Haziran 1890) ismine kura isabet ederek bit-tabı infisal ile 1308 senesi şehr-i Muharrem'ül-hareminin 24'ünde (9 Eylül 1890), 28 Ağustos sene 1306 (9 Eylül 1890) silah altına alınarak 1 seneye

¹⁶⁴BOA. DH. SAİD. d, 00120/00065.

Karip Selk-i Celil Askeride bulunup bedeli nakdi ita eyledikten sonra 1309 senesi şehr-i Muharreminin 8'inde (14 Ağustos 1891), 1 Ağustos sene 1307 (13 Ağustos 1891) ba-tezkere ihraç kılınarak Bandırma'ya avdet etmiş ve seneyi merkume Şevvalinin 5'inde 20 Nisan 1308 (20 Mayıs 1892) mezkür Bandırma Duyunu Umumiye Merkez Müdiriyeti Muhasebe Kalemine mülazemetle sene-i mezkûre Zilkadesinin 27 sinde 10 Haziran sene 1308 (22 Haziran 1892), 200 kuruş maaşla müdiriyet-i mumaileyha mubassırlığına ve 1310 senesi Rebüyyülahırının 22'sinde (11 Ocak 1893) ve 1 Teşrinisani 1308 (13 Kasım 1892), 300 kuruş aylıkla Mikran ve Tezkere-i Muharrirliğine terfien nasf ve tayin kılınmıştır. Müdiriyet-i mumaileyha ile İdare-i Merkeziye Müdiriyet-i Umumiyesinen yazılan mülahazada mumaileyhin hüsnihal ve iktidarı tasdik olunmuştur. Efendi-i mumaileyhin mezkür şehadetname ve tezkerelerle aşar kitabet ve Emiraliceziresi Vergi İnzımanı ile Bandırma Refagatından berat-ı zimmetine dair 15 Temmuz ve 1 Ağustos 1307 (27 Temmuz 1891 ve 13 Ağustos 1891) ve 2 Ağustos 1302 (14 Ağustos 1886) ve 17 Haziran 1308 (29 Haziran 1892) tarihli mazbata ve diğer şehadetnameleri müdiriyeti mumaileyhadan musaddak suretleri merbuttur. 28 Haziran 1322 (11 Temmuz 1906).

Mumaileyhi namı ahiren nezareti tahavvül eden mezkür Bandırma Merkez Müdiriyete kalp edilmesinden dolayı 1314 senesi Zilhiccesinin 11'inde (13 Mayıs 1897), 1 Mayıs 1313 (13 Mayıs 1897), 400 kuruş maaşla Müdireyeti Mezkûre Katibi Saniyeliğine nakl edilip 1316 senesi Şevvalinin selhinde 28 Şubat 1314 (12 Mart 1899) vefaati eylediği duyunu umumiye memuriyet-i şubesinin 29 Haziran 1318 (12 Temmuz 1902) tarihli vukuat pusulası ile bildirilmiştir.¹⁶⁵

24. Mustafa Vehbi Efendi

Mustafa Vehbi Efendi esnafdan Ahmet Ağa'nın oğludur. 1304 (1886-87) sene-i Hicriyesinde sene-i maliye 1303 (1885-86) Bandırma'da tevellüd eylediği nüfus tezkere-i osaniyesi suret-i musaddakasında muhrrerdir. Sıbyan Mektebinde mukaddematı ulumi ve Bandırma Mekteb-i Rüştîyesinde müretteb dersleri okuyup şehadetname almıştır.

1324 (1906-07) sene- Hicriyesinde Bandırma Telgrafhanesine mülazemetle 25 senesi Rebüyyülahırının 12 sinde, 12 Mayıs 1323 (25 Mayıs 1907), 150 kuruş maaşla Hüdavendigâr Vilayeti Telgraf ve Posta Başmüdireyeti Kalemî Mübeyyizliğine bil-tayin tahlifi icar kılınmıştır. Vilayeti müşarüleyha Telgraf ve Posta Başmüdürlüğü ile Telgraf ve Posta Nezaretinden vazifesine yevli ile devamı tasdik olunmuştur. Memuriyeti Sicil Nezareti

¹⁶⁵BOA. DH. SAİD. d, 00122/00029.

Müşarüleyha Sicil ve Muhasebe kuyuduna mutabık olup Mekteb-i Rüştî şehadetnamesi ile nüfus tezkere-i osmaniyesinin sureti musaddakaları asıl tercüme-i hali ile beraber şubede mahfuzdur. 15 Muharrem 1326 (18 Şubat 1908), 5 Şubat 1223 (18 Şubat 1908).¹⁶⁶

25.Ahmet Kemaleddin Efendi

Ahmet Kemaleddin Efendi Mehmet Ağa'nın oğludur. 1308 (1890-91) sene-i Hicriyesinde sene-i maliye 1306 (188-89) da Bandırmada tevvelüd etmiştir. Kasabayı mezkûre Mekteb-i İbtidaiyesi ile Rüştîyesinde müreddeb dersleri ba-del tahsil 2 Temmuz 1322 (15 Temmuz 1096) tarihli alal-ala derecede şahadetname almıştır.

Karesi Ziraat Bankası Şubesi'ne bir müddet mülazemetle devam ettikten sonra 1328 senesi Zilkadenin 3'ünde (6 Kasım 1910), 23 Teşrinievvel sene 1326 (5 Kasım 1910), 250 kuruş maaşla Ayvalık Kazası Ziraat Bankası Memur Refagatına tayin olunarak işe mübaşeret eylemiştir. Kazayı mezkûr kaymakamlığından mümaileyhin tercüme-i hal varakası münderecatı tasdik ve mezkûr idare-i umumiyesinden ifa-ı vazife etmekte olduğu beyan dirmiştir. Mekteb-i İbtida-i ve Rüştî Şehadetnamesi ile nüfus tezkere-i osmaniyesi suver-i musaddakası asıl tercüme-i hal varakasına merbuten mahfuz olup hidmat-ı hazırasında ifa-ı vazifeye tarihi mübaşereti ile miktarı maaşı evrakı muhabereden anlaşılmıştır. 24 Teşrinievvel 1322 (6 Kasım 1906).¹⁶⁷

26.İbrahim Ağa

İbrahim Ağa müteveffa Mehmet Şemseddin Efendi'nin oğludur. 1215 senesi Cemaziyelahiresinin 12'sinin (31 Ekim 1800), 27 Teşrinievvel 1303 (8 Kasım 1887), 150 kuruş maaşla Bandırma Rüsumat Müdiriyesi'ne tabi Marmara Rüsumat Müdiriyesi Piyade Kolculuğuna tayin olunup 1316 senesi Ramazanının 26'sında (7 Şubat 1899), 26 Şubat 1314 (10 Mart 1900), 400 kuruş maaşla Rüsumat Memuriyeti Süvari Kolculuğuna tahvil edilmiştir. Mumaileyhin hidmat-ı mezkûrede müddeti istihdamı ile almış olduğu maaş miktarının müvafık kuyut olduğu Haydar Paşa Rüsumat Başmüdiriyesinden tercüme-i hal varakası zühuruna yazılan şerhden anlaşılmış ve tezkere-i osmaniyesi sureti ile Marmara Rüsumat Memuriyetinden hüsnü halini mübeyyin şahadetname sureti tercüme-i hal varakası ile hıfz edilmiştir. Mümaileyh icra kılınan tensikatta okuyup yazması olmamasından dolayı tazminat itası ile kadro harici bırakıldığı ve 215 kuruş tazminat ahzı ile kat-i alaka eylediği mülga

¹⁶⁶BOA. DH. SAİD. d, 00146/00142.

¹⁶⁷BOA. DH. SAİD. d, 00182/00053.

Dersaadet Mülhakatı Rûsumat Başmüdüriyetinden 15 Kanunuevvel 1326 (28 Aralık 1910) tarihli vukuat cetvelinden anlaşılmıştır.¹⁶⁸

27.Mehmet Behçet Efendi

Mehmet Behçet Efendi Bafra Kazası Binbaşısından münfasıl müteveffa Fehmi Efendi'nin mahdumu olup Kocaeminzade'dir. 1293 (1876) sene-i hicriyesinde sene-i maliye 1293 (1876) Bandırma'da tevellüd etmiştir. Bandırma ve Dersaadet Rüşti Mekteblerinde bir müddet tahsilde bulunduğu, tercüme-i halinde mevcuttur. Türkçe okur-yazar.

1314 senesi Zilhiccesinin 6'sından (8 Mayıs 1897), 26 Nisan 1313 (8 Mayıs 1897), 1316 senesi Saferinin 14'üne (4 Temmuz 1898) kadar 21 Haziran 1314 (3 Temmuz 1898), 80 kuruş noksan maaşla Bandırma Kazası Tahrirat Kitabet-i Mukayyit Vekaletinde ve sene-i merkum Cemaziyelevvelisinin 6'sında 10 Eylül 1314 (22 Eylül 1898), 1318 senesi Cemaziyelevvelisinin selhine kadar 11 Eylül 1316 (24 Eylül 1900) mülazemeten kaza-ı mezkûr Tapu Kalemünde istihdan olunarak tarih-i mezkûrda ismine kura sabitle Silk-i Celil Askeriye dahil olmuş ve 1322 senesi Recebinin 20'sine (30 Eylül 1904) kadar 16 Eylül 1320 (29 Eylül 1904) fahri ser-çavuşlukda bil-istidalen terhis edilmiştir. 1325 senesi Zilkadesinin 9'unda (14 Aralık 1907), 1 Kanunuevvel 200 kuruş maaşla Kol Kaputancı Nahiyesi Kapu Kitabetine bil-tayin 1327 senesi Recebinin 27'sinde (14 Ağustos 1909), 11 Ağustos 1325 (24 Ağustos 1909) tasdik-i aliye iktiran eden Meclis-i Ayan ve Mebusan kararı ile maaşı 250 kuruşa ibla olunmuştur. Defter-i Hakani Nezaretinden muhasebe kayıdı ile Bandırma Kaymakamlığı'nın mülahasasına atfen istihdamı tasdik kılınmış ve salifül-beyan tahrirat kitabeti vekaleti ile Tapu Kalemüne mülazemeten tarh-i duhuru ve müddet-i istihdamı ve vokalatten aldığı maaş miktarı ile bergüne herhangi bir zimmet ve ilişiği olmadığı Bandırma Meclis-i İdaresi'nin 6 Teşrinievvel sene 1320 (19 Ekim 1904) tarihli mazbatası ve kazayı mezkûr Tapu Kitabetinin 11 Teşrinievvel sene 1320 (24 Ekim 1904) tarihli şهادetnamei ile silk-i askeriye dühuru ile terhisi Bandırma Redif Taburu Heyeti'nin 16 Eylül 1320 (29 Eylül 1904) tarihli mazbatası sureti musaddakalkalarından anlaşılmış ve hidmet-i hazırasına mezkûrül-miktar maaşla tarihi tain ve muhasebe kaydına muvafık olduğu defteri mahsusunda makayyet bulunmuş olmakla zikr olunan mazbatalar ile şهادetname ve nüfus tezkere-i osmaniyesi sureti musaddakaları asıl tercüme-i hal varakası ile birlikte Nezareti müşarüliyleha Sicil-i Ahval Kalamında mahfuz bulunmuştur. Mumileyh tensik kanununun 10. Maddesi mucibince sene-i merkume Zilhiccesi'nin 15 inde 15 Kanunuevvel sene 1325 (28 Aralık

¹⁶⁸BOA. DH. SAİD. d, 00178/00204.

1909) sui haline meyyal açığa çıkarıldığı Karesi mutasarrıflığından gönderilen Tensik Komisyonu mazbatasında beyan olunmuştur. Mumaileyhin 1325 senesi Zilkadesinin 9'undan (14 aralık 1907), 1 Kanunuevvel 1328 (14 Aralık 1912) Saferinine kadar, 15 Şubat 1325 (28 Şubat 1810) Kaputancı Nahiesi Tapu Kitabeti'ni zamanı idaresince bergüne zimmet ve ilişiği olmadığı nahiyeyi mezküre meclisi idaresinin 6 Mart 1326 (19 Mart 1910) tarihli mazbatası suret-i musaddakasından anlaşılmıştır. 5 Zilhicce 1328 (8 Aralık 1910), 24 Teşrinisani 1326 (7 Aralık 1910).¹⁶⁹

28.Ali Haydar Efendi

Ali Haydar Efendi ziraatdan Çerkez müteveffa Edik Ağa'nın oğludur. 1287 (1870-71) sene-i Hicriyesinde sense-i maliye 1284 (1867-7-68) Bandırma Kazası'na mülhak Manyas Nahiyesi'nde tevellüd etmiştir. Darül Şifaha'da tahsil ile şehadetname almıştır.

1310 senesi Cemaziyelevvelisinin 7'sinde (27 Kasım 1892) 15 Mart, 15 Teşrinisani 1308 (27 Kasım 1892), 400 kuruş maaş ile Galata-ı Emti-a Gümrüğü Muayene Kitabetine tayin olunmuş ve kefalet-i senedi ita edememiştir. Edememesinden dolayı sene-i merkume Şevvali'nin 9'undan 14 Nisan 1309 (27 Nisan 1893), 1311 senesi Saferinin 17'sine (30 Ağustos 1893) kadar 15 Ağustos tarihinde vazifesi vekaleten ifa ettirilerek kendisine nısf maaş vermiş meselle-i mezbure Rebüyyülevvelisinin 7'sinde, 7 Eylül 1309 (19 Eylül 1893) maaşı olan 400 kuruşla Kereste Gümrüğü Muayene Kitabetine tayin edilmiştir. Mumaileyhin hizmetini ifaya muktedir olduğu mülga Kereste Gümrüğü Nezaretinden tasdik kılınmıştır. Galata-ı Emtiya Edirne Gümrüğünde müddet-i istihdamı ile mitar-ı maaşı ve Kereste Müdürlüğüne keyfiyet tayinliği Galata Rüşumat Başmüdiriyyetinin tezkere-i cevabiyesinden anlaşılmış ve darülşifaha şehadetnamesi ile tezkere-i osmaniyesinin asılları görülerek iade olunmuştur. 27 Recep 1328 (4 Ağustos 1910), 21 Temmuz 1326 (3 Ağustos 1910).

Mumaileyhin maaşı 21 Kanunusani 1328 (3 Şubat 1913) tarihinde 420 kuruşa ibla ve 2 Haziran 1319 (15 Haziran 1903) tarihine maaşla muhasitlikten tahvil ve 6 Haziran 1321 (19 Haziran 1905) tarihinde 500 kuruş maaşla İstimatör Muavinliğine terfi ve 7 Kanunusani 1324 (20 Ocak 1909) tarihinde maaşı 600 kuruşa ibla ve 24 Şubat 1324 (9 Mart 1909) tarihinde maaşıyla muayene memurluğuna ve 1 Ağustos, 1 Temmuz 1326 (14 Temmuz 1910) tarihinde icra kılınan istintakda 1000 kuruş maaşla yine İstimatorluğa tayin kılındığı 26 Kanunusani

¹⁶⁹BOA. DH. SAİD. d, 00176/00159.

1327 (8 Şubat 1912) tarihli vukuat pusulasında muharrerdir 10 Kanunuevvel sene 1328 (23 Aralık 1912).¹⁷⁰

29.Ekılanos Efendi

Eksılanos Efendi Petro Efendi'nin oğludur. Teba-i devlet-i aliyenin Rum milletindedir. 1303 (1885-86) sene-i Hicriyesinde sene-i maliye 1302 (1884-85) Bandırma Kasabası'nda tevellüd ettiği nüfus tezkere-i osmaniyesi sureti musaddakasında muharrerdir. Bandırma Rum İbtida-i Mektebinde bir müddet okuduktan sonra Balıkesir Mekteb-i İdadi Mülkisinde müretteb dersleri bil- tahsil 26 Kanunuevvel sene 1319 (8 Ocak 1904) ve 24 Temmuz sene 1321 (6 Ağustos 1905) tarihlerinde ala derecede rüşti ve idadi şehadetnameleri almıştır.

Bir müddet Balıkesir Duhan Reji İdaresi'ne mülazemetle devam ettikten sonra 1326 senesi Rebüyyalahirinin 26'sında (28 Mayıs 1908), 25 Mayıs 1324 (7 Haziran 1908), 200 kuruş maaşla Burhaniye Kazası Ziraat Bankası Sandığı Muhasebe Kitbeti Refakat-ı Saniyesine tayin ve tahlif icra olunarak ifayı vazifeye mübaşeret eylemiştir. Burhaniye Kazası Kaymakamlığından yazılan mülahazada iş bu tercüme-i hal varakası alel-usul tasdik ve Ziraat Bankası Müdiriyyeti Umumiyesinden dahi el-yevm müstahdem idüğü tensik edilmiştir. Hidmet-i hazırası miktar-ı maaşı ile işe tarihi mübaşereti evrak-ı muhabereden anlaşılmiş ve mekteb-i şehadetnameleri ile nüfus tezkere-i osmaniyesi sureti musaddakası asıl tercüme-i hal varakası ile şubece mahfuz bulunmuştur. 6 Şaban 1327 (23 ğustos 1909), 9 Ağustos 1325 (22 Ağustos 1909).¹⁷¹

30.Adamandios Efendi

Adamandios Efendi ticaretle meşgul Apostrol Filidis-nam kimsenin oğludur. Teba-i devlet-i aliyenin Rum milletindedir. 1299 (1881-82) sene-i Hicriyesi sene-i maliye 1298 (1880-81) Bandırma Kasabası'nda tevellüd ettiği nüfus tezkere-i osmaniyesi suret-i musaddakasında muharrerdir. Kasaba-ı mezküre Rum Defomakiyo Fransız Mekteblerinde okuduktan sonra suret-i hususiyede Türkçe ve Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiyede ikmal-i tahsil edip 19 Ağustos 1323 (1 Eylül 1907) tarih 449 numaralı tababet diploması almıştır. Türkçe ve Fransız ve Rumca tekellüm ve kitabet eylediği tercüme-i halinde münderiçtir.

1305 senesi Ramazanının 13'ünde (3 Haziran 1888), 7 Teşrinievvel 1323 (20 Ekim 1907), 600 kuruş maaşla Manastır Vilayeti dahilinde Karçova Kazası Beledi Tebabetine tayin

¹⁷⁰BOA. DH. SAİD. d, 00176/00059.

¹⁷¹BOA. DH. SAİD. d, 00161/00162.

kılınmış isede kablel-kurra arıza-i vücudiyesiden bahisle tahviline dair istidası üzerine meclisi maarif-i tıbbiye kararı ile sene-i merkurum Zilhiccesinin 17'sinde 8 Kanunisani 1323 (21 Ocak 1908) mezkürül miktar maaşla Adana Vilayeti dahilinde Haçin Kazası Beled-i Tebabetine tayin kılınarak 1326 senesi Saferinin 25'inde (29 Mart 1908), 15 Şubat 1323 (28 Şubat 1908) işe mübaşeret etmiştir. Tarihi tayin ve nakli ile mübaşereti ve miktarı maaşı ve diplomasi tarihi ve numarası muvafık kayıt olduğu Umur-ı Tıbbiye-i Mülkiye Nezareti Sicil Şubesi Müdiriyyetinin tercüme-i hali zuhuruna Muharrer 6 Nisan 1324 (19 Nisan 1908) tarihli derkenarından anlaşılıp nüfus tezkere-i osmaniyenin asıl tercüme-i hal varakası ile birlikte Sicil-i Ahval idare-i Umumiyesince hıfz edilmiştir. 9 Muharrem 1327 (31 Ocak 1909), 19 Kanunisani 1324 (1 Şubat 1909).¹⁷²

31.Mehmet Mithat Efendi

Mehmet Mithat Efendi Eskişehir Kazası Belediye Sandık Emni Eşbak-ı Sofyalı Mehmet Akif Efendi'nin mahdumudur. 1299 (1881-82) senesi Cemaziyeiahiyesinin 4 ünde 12 Mart 1298 (1880-81) Bandırma Kasabası'nda tevellüd eylediği nüfus tezkere-i osmaniyesi suret-i musaddakasında muharrerdir. Eskişehir Kasabası'nda ki Sıbyan Mekatibinde Mukaddemat-ı ulumu ve Rüştüye Mektebinde müretteb fününu bil-tahsil mezkür Rüştüye mektebinden şehadetname almıştır. Türkçe okur-yazar.

1314 senesi Rebüyyülevvelinin 21'inde (30 Ağustos 1896), 17 Eylül 1312 (29 Eylül 1896) Eskişehir Kazası Bidayet Mahkemesi İstintak Dairesine mülazameten dahil olmuş. 1326 senesi Rebüyyülevvelinin 13'ünde (15 Nisan 1908), 1 Nisan 1324 (14 Nisan 1908) şehri 225 kuruş maaşla Kedos Kazası Bidayet Mahkemesi 2. Kitabetine bil-tayin işe mübaşeret eylemiştir. Sene-i merkume cemaziyelevvelisinin 11 inde 28 Mayıs 1324 (10 Haziran 1908), 300 kuruş maaşla Eskişehir Kazası Müstantık Muavinliğine ve Recebinin 11 inde 26 Temmuz 1324 (8 Ağustos 1908), 320 kuruş maaşla kazayı mezkür Tahrirat Kitabetine nakl ve terfi edilmiştir. Tercüme-i hal varakası münderecatı Eskişehir Kaymakamlığı ve Kütahya Mutasarrıflığı'ndan ve Hüdavendiğar Vilayeti Valiliğinden musaddaktır. Mekteb-i Rüştü şehadetnamesi ile nüfus tezkere-i osmaniyesi ve Gedos ve Eskişehir Kazalarındaki memuriyetlerinden beratını mutazammın mazabıt suret-i musaddakası asıl tercüme-i hal varakasına zabten komisyonu hususide mahfuzdur. 28 Zilhicce 1326 (21 Ocak 1909), 7 Kanunisani 1324 (20 Ocak 1909).¹⁷³

¹⁷²BOA. DH. SAİD. d, 00156/00074.

¹⁷³BOA. DH. SAİD. d, 00151/00080.

32.Ömer Lütfi Efendi

Ömer Lütfi Efendi Karahirar-ı şarki nafi-a serkondiktörü Hacı Mehmet Emin efendi'nin oğludur. 1297 (1879-80) sene-i Hicriyesinde sene-i maliye 1296 (1878-79) Bandırmada tevellüd eylediği nüfus tezkere-i osmaniyesinde muharrerdir. Ünye Kazası İbtida-i ve Rüştî mekteblerinde ve bade-hu Samsun Mekteb-i İbtidaiyesinde okuduğu ve Arbi ve Türkçe ve Fransızca okur- yazar olduğu tercüme-i hal varakasinda münderiçtir.

1320 senesi Zilhiccesinin 22'sinde (22 Mart 1903), 8 Mart 1319 (21 Mart 1903), 250 kuruş maaşla Canik Sancağı Ziraat Bankası Tarik ve Meabir Mukayyitliğine tayin kılınarak 1321 senesi Zilkadesinin 10'unda (28 Ocak 1904), 15 Kanunisani 1319 (28 Ocak 1904) senesi kurra isabetinden dolayı silk-i celil-i askeye alınıp müddet-i nizamiye-i askeriyesi ikmalinden naşi ihraç olunmuş 1324 senesi Recebinin 10'unda (28 Ocak 1904), 17 Ağustos 1324 (30 Ağustos 1908), 500 kuruş maaşla Sivas Vilayeti Umur-ı Nafia Kondiktörlüğü'ne tayin ve tahlis icra kılınmıştır. Ticaret ve Nafia Nezaret-i Celilesi tarik ve mea-bir müdiriyetinden yazılan mülahazada mümaileyhin memuriyeti tasdik edilmiştir. Nüfus-ı tezkere-i osmaniyesi aynen görülüp iade kılınmış ve zikrolunan tarik ve meabir mukayyitliğine tarihi tayin ve muayenesine dair liva-ı mezkür mecl-i idaresinin 9 Şubat 1320 (22 Şubat 1905) tarihli mazbatası asıl tercüme-i hal varakası ile şubece mahfuzdur. 17 Receb-i şerif 1325 (26 Ağustos 1907), 13 Temmuz 1323 (26 Temmuz 1907).

Muaileyhin 1327 senesi Cemaziyelevvelinin 2'sinde (22 Mayıs 1909), 9 Mayıs 1325 (22 Mayıs 1909) maaşla Hüdavendiğar Vilayet-i Umur-ı Nafia Kondöktörlüğüne nakl edildiği Ticaret Naf i-a Sicil Şubesinin 22 Haziran 1325 (5 Temmuz 1909) tarihli vukuat pusulasında muharrerdir. Mumaileyhin sene-i mezküre Cemaziyelahiresinin 3'ünde 9 Haziran 1325 (22 Haziran 1909) Sivas'dan infikak ve Şabanının 2'sinde 6 Ağustos 1325 (19 Ağustos 1909) Hüdavendiğar'da işe mübeşeret eylediği 1 Teşrinisani 1325 (15 Kasım 1909) tarihli vukuat pusulasında beyan kılınmıştır. Mumaileyhin sene-i mezküre şevvalinin 20 Teşrinievvel 1325 (2 Kasım 1909) mahallince icra kılınan tensikatta 600 kuruş maaşla mezkür kondökdörlükte ifa edildiği 19 Nisan 1324 (2 Mayıs 1908) tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir. Mumaileyhn maaşı 1328 senesi Cemaziyelahiresinin 21'inde (30 Haziran 1910), 16 Haziran 1326 (29 Haziran 1910), 800 kuruşa ibla edildiği ol-babda vukuat pusulasında muharrerdir.¹⁷⁴

¹⁷⁴BOA. DH. SAİD. d, 00142/00230.

33.Hocazade Ali Rıza Efendi

Hocazade Ali Rıza Efendi Bandırma Kazası'nda Safriyolu Cami-i Şerifi İmamı müteveffa Hacı Ali Efendi'nin oğludur. 1289(872-73) sene-i Hicriyesi evasıtında, evasıt-ı maliye 1288 (1871-72)Bandırma'da tevellüd ettiği nüfus tezkere-i osmaniyesi suret-i musaddakasinad muharrerdir. Mahalli Mekatib-i İbtidaiyesinde mukaddematı ulum-ı taallum ve Mekteb-i Rüştîyesinde müretteb dersleri tederrüs etmiştir. Türkçe okur-yazar. Arabi tekellüm eder.

1310 senesi şehri Rebüyyülevvelinin 22'sinde (12 Aralık 1892), 1 Mart 1308 (13 Mart 1892), 250 kuruş maaşla mülga Bandırma Duyunu Umumiye Nezareti Muvakkat Başkatibi Muavinliğine girip şehri Rebüyyülahirinin 24'ünde 1 Teşrinisani 1308 (13 Kasım 1892) maaş-ı mezkürla mumaileyha Mubassırlığına nakl olunmuş ve ismine kura isabet etmesi hasebi ile 1312 senesi Muharrem'ül-hareminin 8'inde (12 Temmuz 1894), 30 Ramazan 1310 (17 Nisan 1893) bil-istifa ve silk-i celili askeriye dahil olarak Yemen'e sevk edilmiş ve 1318 senesi şehri Ramazanı şerifinin 23'ünde (14 Ocak 1901), 31 Kanunuevvel 1316 (13 Ocak 1901) vazife-i askeriyesini bil-ikmal istidalen ihraç olunmuş ve Şevval'ül-mükerreminin 12 sinden 24 Kanunusani 1316 (6 Şubat 1901), 450 kuruş maaşla Yemen Duyunu Umumiye Nezareti Mülhakatından Cizan Membihası Kitabetine tayin kılınmıştır. Nezaret-i mumaileyhadan yazılan mülahazada mumaileyhin ehliyet ve iktidarı ve hüsnihal ve hareketi tasdik ve idare-i çakirine müdiriyet-i umumiyesinden dahi hüsni hal ve iktidarının mülahazayı mezküreden anlaşıldığı tensik olunmuştur. Mümaileyh 31 Kanunuevvel 1316 (13 Ocak 1901) tarihli ihtiyat tezkeresi ile Silk-i Celil-i Askesiye Cebhane Baş Çavuşluğu'na kadar ifa eylediği ve kendisinin erbab-ı liyakat ve sadakatten bulunduğunu havi zabıtanı tarafından verilen 31 Kanunuevvel 1316 (13 Ocak 1901) bulunduğu, Bank Katibi Muavinliği ile Mubassırlıktaki müddet-i hizmet ve miktarı maaşını ve bunlardan sebebi infisal ve zimmetine havi Bandırma Duyun-u Umumiye Müdiriyeti'nden verilip Bursa Duyun-u Umumiye Nezaretinden tasdik edilen 7 Şubat 1316 (20 Şubat 1901) tarihli şehadetnamelerin ve mensup tezkerenin suver-i musaddakası tercüme-i hal varakasına merbuttur.25 Ramazan 1322 (3 Aralık 1904). Mumaileyhin 1324 senesi Şevvalinin 26'sında (13 Aralık 1906), 30 Teşrinisani 1322 (13 Aralık 1906) maaşla müddeti Mudurnu Kazası Mal Müdürlüğüne nakli ile Zilhiccenin 19 unda, 21 Kanunusani 1322 (3 Şubat 1907) ve vazfesine mübaşeret eylediği ve sandık emini ile bil-iştirak menfaat-i zatiye maksadı ile memuriyetini suistimal ettiği iddia olunmasından dolayı 1325 senesi Şabanının 13'ünde (21 Eylül 1907) azl edilerek taht-ı mahkameye alınıp onu Bolu Sancağı Meclis İdaresince cereyan eden mahkemesi neticesinde

kanunu cezanın 102. Maddesine terfiken bir aylık maaşının cezaen kat-ine hüküm olarak, hükmü mezkürün kesb-i kastiyet ettiği ve 10 Temmuz 1324 (23 Temmuz 1908) tarihinden mukaddem irtikap edilen cerai-i adiyeye mahkûmiyet ve mazlumiyeti hakkında neşr olunan kanun mucibince mebla-ı mezburun istifasına mahal görülemediği ve muahharan 1327 senesi Recebinin 23'ünde (10 Ağustos 1909), 28 Temmuz 1325 (10 Ağustos 1909), 540 kuruş maaşla saniyen Mudurnu Kazası Mal Müdürlüğüne tayin ve Bolu Sancağı Tensik Komisyonunca Tensik Kanununun 5. Maddesine terfiken Şevvalinin 18'inde 20 Teşrinievvel 1325 (2 Kasım 1909) kadro haricine çıkarılarak tarihi mezkürdan itibaren 333 kuruş mazuliyet maaşı ve zeyl-i tensikat kanunu mucibince maaşı mezkür 1328 sene-i Cemaziyelevvelisinin 13'ünde (23 Mayıs 1910), 9 Mayıs 1326 (21 Mayıs 1910), 499 kuruş maaş 5 paraya ibla edildiği 2 Ağustos 1326 (15 Ağustos 1910) tarihli vukuat pusulasında muharrerdir.¹⁷⁵

34. Abdülkadir Efendi

Ashab-ı kastername ile yad olan Abdülkadir Efendi Bandırma ahalisinden hamamcı müteveffa İsmail Çavuş nam-kimsenin oğludur. 1291 (1874-75) sene-i hicriyesi evasıtından ve evasıt-ı maliye 1290 (1873-74) tarihinde Bandırmada tevellüd etmiştir. Bandırma Mekteb-i İbtidaiyesinde mukaddeme-i ulum ve diniyeyi ve Mekteb-i Rüşdiyesinde müretteb dersleri tedellüm ederek ba-şehadetname çıkmıştır. Türkçe okur-yazar.

1309 senesi şehr-i Şabanının 11'inde (11 Mart 1892), 27 Şubat 1307 (11 Mart 1912), şehri 100 kuruş derecesi ile Bandırma Kazası Bidayet Mahkemesi nezdinde bulunan Mukavelat Muharrirliği Mübaşirliğine girip 1312 senesi Rebüyyülevvelinin 17'sinde (18 Eylül 1894), 5 Eylül 1310 (17 Eylül 1894) bil-istifa infisal ile şehri mezkürün 22'sinde 10 Eylül 1310 (22 Eylül 1894), 250 kuruş maaşla Manyas Gölü Yenikızaklar Muvakkat Cedmahı Memurluğuna infikali ve evasıl alemlerine mebnî şehri Şabanın 29'unda 12 Şubat 1310 (24 Şubat 1895) keza istifa-i ifisal eylemiştir. 1314 senesi şehri Saferini 2'sinde (13 Temmuz 1896), 1 Temmuz 1312 (13 Temmuz 1896), Cemaziyelevvelisinin 29'una kadar 24 Teşrinievvel 1312 (5 Kasım 1896), 250 kuruş maaşla mülga Bandırma Duyunu Umumiye Nezareti Muvakkatı Koza Mizan Kitabetinde dahi ve Cemaziyahiresinin 7'sinden 1 Teşrinisani 1312 (13 Kasım 1896) şehri Recebin 3'üne kadar 26 Teşrinisani 1312 (8 Aralık 1896), 500 kuruş maktu ücretle nezaret-i mezkûre mülhakatından Paşa Limanı Duyunu Umumiye İstihale Kitabetinde istihdam olunup her ikisinden dahi vazifelerinin hitamına

¹⁷⁵BOA. DH. SAİD. d, 00135/00210.

mebni münfasıl olmuş ve Zilkadesinin 19'unda 9 Nisan 1313 (21 Nisan 1897), 250 kuruş maaşla Nezareti Mumaileyha Tahrirat Mübeyyizi Vekaletine alınmış ise de şehri Zilhiccesinin 11'inde 10 Mayıs 1313 (22 Mayıs 1897) müzkür Nezaretin lağvı hasebi ile açığa çıkarılan 1315 senesi Muharreminin 8'inde (9 Haziran 1897), 28 Mayıs 1313 (9 Haziran 1897), 200 kuruş maaşla Kapudağı Duyunu Umumiye İdaresine tayin olunmuştur. Bursa Duyun-u umumiye NezaretiVekaleti ile İdarei Merkeziye Müdiriyet-i Umumiyesinden hüsni hal ve kifayeti tasdik olunmuştur.

Nüfus tezkere-i osmaniyesi ile18 Temmuz 1306 (9 Ağustos 1890) tarihli Mekteb-i Rüştî şhadetnamesinin ve mukavelat muharrirliği mübaşirliği ile Duyunu Umumiye İdarelerinden sevk eden memuriyetlerindeki müddeti hizmet ve miktarı maaşını ve bunlardan esbabı intikal ve dirayet veberat-ı zimmetini mübeyyin Bandırma Bidayet Mahkemesinden verilen 6 Eylül 1310 (18 Eylül 1894) tarihli mazbata ile 6 Kanunuevvel 1313 (18 Aralık 1897) tarhli mazbata-ı mezkûre zeylini ve Bandırmma Duyunu Umumiye Müdüriyetinden alındığı 19 Kanunuevvel 1314 (31 Aralık 1898) tarihli şhadetnemenin suver-i musaddakası tercüme-i hal varakasına merbuttur. 15 CH 1324, 24 Haziran 1322 (7 Temmuz 1906). Mümaileyhin 1315 senesi Rebyyülahirinin 11'inde (8 Kasım 1897), 3 Eylül 1313 (15 Eylül 1897) sene-i merkume Şabanının 11'ine kadar 23 Kanunuevvel 1313 (4 Ocak 1898) ve 1316 senesi Şabanının 24'ünden (7 Ocak 1899), 26 Kanunuevvel sene 1314 (7 Ocak 1899) tarihine merhum Zilhiccenin 21'ine kadar 20 Nisan 1315 (2 Mayıs 1899), 2 defa almış maaşla hilaveten memuriyet olarak Mebhaneyi Duyunu Umumiye Memur Vekletini ifa ederek 1317 senesi Rebüyyülahirinin 20'sinde (26 Ekiim 1899), 15 Eylül 1315 (27 Eylül 1899) bil-istifa infisal eylediği Duyunu Umumiyesi Memurin şubesinin 16 Temmuz 1318 (29 Temmuz 1902) tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir.¹⁷⁶

35.Mehmet Ziya Bey

Mehmet Ziya Bey Hacı Haşim Beyin mahtumudur. 1286 (1879) sene-i Hicriyesinde sene-i maliye 1285 (1878) Hüdavendigâr Vilayeti Bandırma Kasabasında tevellüd ettiği nüfus tezkere-i osmaniyesi sureti musaddakasında muharrerdir. Kasabayı mezkûre Mekteb-i Rüştîyesinde müretteb dersleri badel tahsil 23 Mayıs 1301 (4 Haziran 1885) tarihinde vasat derecede şhadetname almıştır.

1313 senesi Ramazanının 22'sinden (7 Mart 1896), 23 Şubat 1311 (6 Mart 1896), 1315 senesi Şevvalinin 14'üne (8 Mart 1898) kadar 24 Şubat 1313 (9 Mart 1898) aidatla Bandırma

¹⁷⁶BOA. DH. SAİD. d, 00130/00233.

Kazası Tarık Kitabesinde istihdam olunmuş. Bil-istifa infikak etmiş ve müddet-i mezkûre zarfında 200 kuruş aidat almıştır. 1317 senesi Zilkadesinin 13'ünde (15 Mart 1900) 1 Mart 1316 (14 Mart 1900), 250 kuruş maaşla kazayı mezkûr Ziraat Bankası Sanduku Kitabeti Refakatına bil-tayin alelusul tahlis icra olunarak ifayı vazifeye mübaşeret eylemiştir. Kaza-ı mezkûr Kaymakamlığından yazılan tercüme-i hal varakası ve mezkûr Banka İdare-i Umumiyesinden dahi mumaileyhin ifayı vazife etmekte olduğu tasdik kılınmıştır. Hidmet-i sabikasında müddeti istihdam ve miktar-ı maaşa ve sebab-i infikak ve beratı zimmetine havi Bandırma Kazası Ziraat Banksı Sanduku Meclisi İdaresinin 24 Şubat 1313 (8 Mart 1898) tarihli mazbatası ve Mektab-i Rüştî şehadetnamesi ve nüfus tezkre-i osmaniyesi sureti musaddakaları ve kezalik kazayı mezkûr Bank Sanduku Meclisi İdaresinin 12 Haziran 1312 (24 Haziran 1896) tarihli mazbatası tercüme-i hal varakası ile şubece mahfuz olup hidmeti hazırası maaşla ifayı vazifeye tarihi mübaşereti ve tahlis olunduğuna evrakı mahalliyeden müsteban olmuştur. 5 CA 1314, 14 Eylül 1322 (27 Eylül 1906).¹⁷⁷

36.Mehmet Muhiddin Bey

Mehmet Muhiddin Bey Kars Muharebesi Fırkayı Kumandanlığında bulunmuş olan Ferikasından merkur Hacı Ahmet Raşit Paşa'nın mahdumudur. 1297 (1879-80) sene-i hicriye evasıtının ve sene-i maliye evaili 1296 (1878-79) Bandırma Kazası dahilinde Edincik Nahiyesi 'nde tevellüd ettiği nüfus tezkere-i osmaniyesi sureti musaddakasında muharrerdir. Mekteb-i Sultanide Türkçe kısmından 4. Sınıfa kadar müretteb dersleri tederrüs etmiş ve Fransızca kısmından ihmal-i tahsil ile ve bir kıta ehliyet name almış ve Almanca ders görmüştür. Türkçe ve Fransızca ve Almanca okur-yazar ve tekellüm eder.

1318 senesi şehri Receb-i şerifinin 5'inde (29 Ekim 1900), 16 Teşrinievvel 1316 (30 Ekim 1900), 800 kuruş maaşla Duyunu Umumiye Osmaniye İdareyi Merkeziyesi Müfettiş Umumilik Kalemünde müfettiş mülazımlığına girmiştir. Müfettiş müdürlüğü ile idareten merkeziye müdiriyeti umumiyesinden yazılan mülahazalarda mümaileyhin hüsni hal ve iktidarı tasdik olunmuştur. Mümaileyhin nüfus tezkere-i osmaniyesi ile 1 Temmuz 1315 (13 Temmuz 1899) tarihli mezkûr ehliyet namesinin suveri musaddakası tercüme-i hal varakası merbuttur. 17 C.A 1324, 26 Haziran 1322 (9 Temmuz 1906).¹⁷⁸

¹⁷⁷BOA. DH. SAİD. d, 00130/00118.

¹⁷⁸BOA. DH. SAİD. d, 00128/00202.

37.Yorgi Efendi

Yorgi Efendi, Bandırmalı Rençber Nikonam kimsenin oğludur. Teba-i Devlet-i Ailye'nin Rum milletindedir. 1294 (1877-78) senesi hicriyesi evahirinde ve evasıt ve sene-i maliye 1293 (1876-77) Bandırma'da tevellüd ettiği nüfuz tezkere-i osmaniyesi suret-i musaddakasında muharrerdir. Mahalli Rum Mektebinde ve 7 sine kadar da Mekteb-i İbtidayesi'nde ders görmüş ve Mekteb-i Rüştüyesi'nde dahi müretteb dersleri tederrüs ederek ba-şehadetname çıkmıştır. Türkçe ve Rumca okur- yazar.

1302 senesi şehr-i Zilhiccesinin 15'inde (16 Eylül 1888) ve 10 Temmuz sene 1307 (22 Temmuz 1891) senevi 200 kuruş şehr-i 166 kuruş küsür maaşla Bandırma Hazine-i Celile ve mülga Duyun-u Umumiye-i Osmaniye Vekaleti Dava Vekli Kirlos Efendi'nin Yazıhanesi'nde Kitabet hizmetine girip bu kitabette iken 1312 senesi Şehr-i Rebüyyülahirinin 29'undan (28 aralık 1894) ve 17 Teşrinievvel sene 1310 (29 Ekim 1894), Cemaziyelahiresinin 20'sine kadar ve 6 Kanunuevvel 1310 (18 Aralık 1894) ve 1313 senesi Cemaziyelevvelisinin 20'sine (8 Kasım 1895), 27 Teşrinievvel 1311 (8 Kasım 1895), Şehr-i Cemaziyelahiresinin 28'ine kadar ve 4 Kanunuevvel 1311 (16 aralık 1895), 700 er kuruş ecir maktuasıyla Nezaret-i Mumaileyha'nın 1. Kol Esmare Kitabetlerinde bulunarak ve bunlardan vazifenin hitamından beri infisal eylemiş ve 1314 senesi Şehr-i Şaban'ül-muazzamının 23'ünde (27 Ocak 1897) ve 15 Kanunisani 1312 (27 Ocak 1897) bila semat-namı İcra Müdiriyeti'ne tahvil kılınan Nezareti Mumaileyha Mülazimliğine alınarak o tarihte dava vekaleti kitabetinden infisal etmiştir. 1315 senesi Cemaziyelahiresinin 2'sinden (29 Ekim 1897), 17 Kanunuevvel 1313 (29 aralık 1897) Şehr-i Recebü Şerifi guresine kadar 14 Teşrinisani 1313 (26 Kasım 1897). 10 Kuruşu Mumaileyh ile vekaleti sureti ile müdiriyeti mezbure İkinci Kitabeti Vekaletinde ve Şehr-i Zilhiccesi guresinden 11 Nisan sene 1314 (23 Nisan 1898) ve 1316 senesi Şehr-i Safer'ül-Hayrının 2'sine (22 Haziran 1898) kadar 10 Haziran 1314 (22 Haziran 1898), 400 kuruş maaşla yine kitabeti mezküre vakaletinde istihdam olunmuş ve bundan da Asilik Vazifesi başına avdetine mebni infisal ederek, açıkta bulunduğu müddet yine mülazemete devam eylemiş ve Şehr-i Rebüyyülevvelinin 13'ünde 20 Temmuz 1314 (1 Ağustos 1898), 300 kuruş maaşla ve muvakkat suretiyle Duyun-u Umumiye Memurluğu'na tayin 1317 senesi Şehr-i Zilkadesinin 13'ünde (15 Mart 1900), 1 Mart 1316 (14 Mart 1900) ol-miktar aylıkla ve daimi suretle ve Konya Karyesi Duyun-u Umumiye Memurluğu'na nakl olunmuştur. Bedosa Duyun-u Umumiye Nezareti'nden yazılan mülhaza da mumaileyhin ehliyet ve liyakatının vazifesiyle mütenasip ve ahval ve etfar-ı umumiyesinde de istihdama layık olduğu tasdik ve idare-i müzekkereye Müdiriyet-i Umumiyesine dahi hüsn-i hal ve iktidarının mülhaza-i

mezküreden anlaşıldığı tasdik kılınmıştır. Nufus tezkere-i osmaniyesiyle 10 Temmuz sene 1287 (1 Ağustos 1871) tarihli Mekteb-i Rüştî Şehadetnemesi'nin mülazemet ve muvakkat vekalet suretiyle bulunduğu vazifelerdeki müddet hizmet ve miktar-ı maaş ve ücret-ı ve sebe-i infisali ve beratı zimmetini havi Bandırma Duyun-u Umumiye Müdüriyeti'nden verilip Bursa Duyu-u Umumiye Nezareti'nden tasdik edilip 19 Teşrinievvel 1316 (1 Kasım 1900), 15 Teşrinisani 1316 (2 Aralık 1900) ve Nezaret-i Mumaileyhadan tanzim ve ita kılınan 23 Mayıs 1317 (5 Haziran 1901) tarihli diğer şehadetnameleri ve Dava Vekalet Kitabeti'ndeki müddet ve hüsn-i himeti ve miktar-ı ücretini mübeyyin Bandırma Hazine-i Celile ve duyunu umumiye Dava Vekaletlerinden Kirlos Efendi tarafından verilen 19 Teşrinievvel 1316 (1 Kasım 1900) tarihli şehadetname ile bunun zirine mahdun mühürlenmiş, mührün mumaileyhin mührü olduğu müşar. Bandırma Duyunu Umumiye Müdüriyeti'nden yazılan şerhin suver-i musaddakası tercüme-i hal varakasına merbuttur. 3 Temmuz 1322 (16 Temmuz 1906).¹⁷⁹

38.Osman Efendi

Osman Efendi, Aydın Beyi Darıcıoğlu Kadir Çavuş nam kimesnenin oğludur. 1286 senesi Şehr-i Zilhiccesinin 15'inde (18 Mart 1870), 6 Mart 1286 (18 Mart 1870) Bandırma Kazasının Aydıncık Nahiyesinde Tevellüt etmiştir. Mahal-i Mekteb-i İbtidaiye'sinde mukaddeme-i ulumu ve biraz Arabi ve Farsi ve hesap derslerini tederrüs eylemiş. Türkçe okur-yazar.

1306 senesi Şehr-i Zilhiccesinin 16'sında (13 Ağustos 1889), 1 Eylül 1305 (13 Eylül 1889) de gönüllü olarak Silk-i Celil-i Askeriyeye dahil olup müddet-i nizamiyesi bil-ikmal ihraç tezkeresini alarak memleketine avdet etmiş ve 1311 senesi Cemaziyelahirinin 4'ünde (13 Aralık 1893), 1 Kanunievvel 1309 (13 Aralık 1893), 250 kuruş maaşla Bandırma Duyun-u Umumiye Nezareti Dahilinde Manyasköy Yenikızaklar muvakkat Seydami Memurluğuna tayin kılınmış ve sene-i merkume Şehr-i Şevval'ül-kereminin 1 Nisan sene 1310 (13 Nisan 1894). Müddet-ti memuriyetinin infisali ile açıkta kalmıştır. 1312 senesi Şehr-i Muharremül Hareminin 5'inde (9 Temmuz 1894), 26 Haziran sene 1310 (8 Temmuz 1894) ve 175 kuruş bir aylıkla Skoçya Kolculuğu muvakkat Kapu Meciliğine girip 1313 senesi Şehr-i Saferül Hayrının 10'unda (2 Ağustos 1895), 21 Temmuz 1311 (2 Ağustos 1895), 300 kuruş aylıkla Şeçaliç Boğazı Duyun-u Umumiye Memurluğu'na irtifa eylemiştir. Bandırma Duyun-u Umumiye Nezareti ile İdare-i Merkeziye-i Müdüriyeti memuriyesinden hüsn-i hali ve iktidarı tasdik kılınmıştır. Mumaileyhin tezkere-i osmaniyesi ile 28 Eylül 1310 (10 Ekim 1894) tarihli

¹⁷⁹BOA. DH. SAİD. d, 00122/00075.

askerden ihraç tezkeresinin ve muvakkat Seydamı Memurluğu ile Skoçya Kolculuğundan berat-ı zimmetine dair vaizde 4 Nisan 1310 (16 Nisan 1894) ve 12 Temmuz sene 1311 (24 Temmuz 1895) tarihli devr-i muhasebe defteri ile şehadetnamenin suveri musaddakası tercüme-i haline merbuttur. 27 Haziran sene 1322 (10 Temmuz 1906).

Mumaileyhin 1314 senesi Rebüyyülahırının 9'unda (10 Kasım 1896), 5 Ağustos 1312 (17 Ağustos 1896), 350 kuruş maaşla Manyas Gölü Saydamı Memurluğuna nakil edilip, efradı redifeden bulunması cihetle nisf maaşı ve virilmek üzere sene-i merkume Zilkdesinin 22'sinde, 12 Nisan 1313 (24 Nisan 1897) Silk-i Celili Askeriye eylemiş ve 1316 senesi Saferinin 19'unda (9 Temmuz 1898), 27 Haziran sene 1314 (9 Temmuz 1898) avdetle ifayı vazifeye mübaşeret etmiş olduğu Duyun-u Umumiye Memur Şubesinin 29 Haziran sene 1318 (11 Temmuz 1902) tarihli vukuat pusulasıyla bildirilmiştir.¹⁸⁰

39.Mehmet Tevfik Efendi

Mehnet Tevrik Efedı, Bandırma Kasabası ahalisinden kuyudat-I rezi Emirzade Halil ağa'nın oğludur. 1283 senesi Şehri-Zilkadesinin 14'ünde (20 Mart 1867), 8 Mart 1283 (20 Mart 1867) Kasabayı Mezkürede tevellüd etmiştir. Sıbyan Mektebi'nde Mukaddeme-i Ulum-i ve Rüştiyesinde dahi müretteb dersleri tederrüs ve tahsil ederek ba-şehadetname çıkmış. Türkçe okur-yazar. Fransızca'ya da aşınadır.

1300 senesi Şehr-i Şevval-ül-Mükerrerinin 12'sinde (16 Ağustos 1883), 4 Ağustos 1299 (16 Ağustos 1883), 400 kuruş muvakkat maaşla Bandırma Rüsüm Müdiriyyeti Duhan Tahrir Kitabetine girip sene-i merkume Şehr-i Zilhiccesinin 2'sinde, 22 Eylül sene 1299 (14 Eylül 1883) istifa çıkdıkda açıktta kalmış ve 1301 senesi Şehr-i Şevvalinin 8'inden (1 Ağustos 1884) itibaren 19 Temmuz 1300 (31 Temmuz 1884)mülazemetle Bandırma Kazası Ağşar ve Tahrirat işlerine devam ederek 1303 senesi Şehr-i Muharrem'ül-Hareminin 4'ünde (13 Ekim 1885), 5 Teşrinievvel 1301 (17 Ekim 1885), 600 kuruş aylıkla kazayı mezkür Duyun-u Umumiye Memuriyyetti 1. Kol Mükerrerat-ı Asmare Katibi olmuş ise de Şehr-i Arabi mezkürun 22'sinde 20 Teşrinievvel 1301 (1 Kasım 1885) hitamı hasebiyle ademi iktidarından dolayı infisali vuku bulmuştur. 1306 senesi Cemaziyelahiresinin 20'sinde (21 Şubat 1889), 9 Şubat 1304 (21 Şubat 1889) Silk-i Celili Askeriyyeye dahil olup müddeti bakiyesiyle bil-ikmal 1312 senesi Şehr-i Cemaziyevvelin 14'ünde (13 Kasım 1894), 1 Teşrinisani 1310 (13 Kasım 1894) ba-tezkere-i ihraç olmuş ve sene-i merkum Şehr-i Recebülşerifinin 17'sinde 1 Kanunusani 1310 (13 Ocak 1895) Bandırma Duyunu Umumiye Nezareti mülazemetete davama

¹⁸⁰BOA. DH. SAİD. d, 00123/00052.

başlayarak 1313 senesi Şehr-i Rebüyyülevvelinin 14'ünde (4 Eylül 1895), 24 Ağustos 1311 (5 Eylül 1895), 400 kuruş maaşla Bigadiç Duyun-u Umumiye Memuriyeti Katip ve Sandık Eminliğine tayin kılınmıştır. Nezaret-i Mumaieyh ile İdare-i Merkeziye Müdüriyeti Umumiyesinden bu yolda hüsn-i hak ve iktidarı tasdik olunmuştur. Efendi-i mumaileyhin yedinde bulunan 21 Nisan 1311 (3 Mayıs 1895) ve 15 Temmuz 1300 (27 Temmuz 1884) ve 1 Teşrinisani 1310 (13 Kasım 1894) tarihli Osmaniye ve redif tezkereleri mekteb-i şehadetnamesinin 1 varakaya muharreç suveri musaddakası tercüme-i haline merbut olup mukaddema bila-zimmete devam eylediği Bandırma Hükümeti Aşar ve Tahrirat Mümessillerindeki hizmeti. Hükümetten ledel-istifsar bir kayıt bulunamadığı cevaben Nezareti mezküreye istifsar olunduğu ba-tahrirat izbar kılınmıştır. 28 Haziran 1322 (11 Temmuz 1906).

Mumaileyhin İdare Memuru aleyhinde tecavüzat-ı lisaniyede bulunmuş ve bu sebeple mücazati nakdiye ile mahküm edilmesinden dolayı 1316 senesi Cemaziyelevvelisinin 27'sinde (13 Ekim 1898), 1 Teşrinievvel 1314 (13 Ekim 1898), 300 kuruş maaş ve becayiş suretle Erdek Duyun-u Umumiye İdaresi 2. Kitabeti'ne tenzil edildiği, Duyun-u Umumiye Memuriyeti Osmaniye Memuriyet-i seniyesinin 23 Haziran sene 1318 (6 Temmuz 1902) tarihli vukut pusulasıyla beyan edilmiştir. Mumaileyhin Kitabet-i Mezkürede dahi ma-fevki aleyhinde ve tecavüzatda bulunmakla beraber miskirat tezkerelerinde sehviyat vukua getirmesiyle cebren 6 ay müddetle maaşından 50 er kuruş kat ve tevkif idilmişken sehviyat tekerrür ederek vazifesini sağlim bir suretde ifa edemeyeceği anlaşılmasından dolayı tenzilen 200 kuruş maaşla Duyun-u umumiye İdaresi Kitabeti'ne tayin kılınması üzerine 1319 senesi Rebyülevvelinin 4'ünde (21 Haziran 1901), 8 Haziran 1317 (21 Haziran 1901) memuriyet-i sabıkasının infikak edip kefil tedarik edememesine mebni şehr-i mezkürun 26 sından gaye-i Haziran 1317 terk-i vazife eylediği şube-i mezkürenin 8 Teşrinisani 1324 (21 Kasım 1908) tarihli vukuat pusulasından ve 1326 senesi Rebüyyülahırının 17'sinden (19 Mayıs 1908), 6 Mayıs 1324 (19 Mayıs 1908) yine 300 kuruş maaşla Bandırma Ziraat Bank Sanduğu Muhasebe Katibi Refik-i Saniliğine tayin kılınarak tarih-i mezkürda vekayı vazifeye mübaşeret ettiği Ziraat Bankası İdare-i Umumiyesi'nin 19 Kanunisani 1324 (1 Şubat 1909) tarihli tezkere-i cevabiyesinden anlaşılmıştır.¹⁸¹

---

¹⁸¹BOA. DH. SAİD. d, 00123/00063.

40.Mehmet Şevket Efendi

Mehmet Şevket Efendi, Merzifon Ser Tahsildarı Müteveffa Mehmet Mustafa Rüştî Efendi'nin oğludur. 1285 (1768-69) sene-i Hicriyesinde 1284 (1867-68) sene-i Maliye Bandırma Kazası'nda tevellüt eylediği nüfus tezkere-i osmaniyesi sureti musaddakasında muharrerdir. Sıbyan Mektebi'nde Mukaddematı Ulum-u ve Bandırma MEkteb-i Rüştîyesi'nde müretteb dersleri okuyup 15 Temmuz 1301 (27 Temmuz 1885) tarihli 1 kıta şahadetname almıştır. Türkçe okuyup-yazdığı bir tercüme-i halinde muharrerdir.

Bandırma Kazası Telgraf ve Mal Kalemlerine mülazemetle 1305 senesi Şevvalinin 11'nde (21 Haziran 1888), 8 Haziran 1304 (20 Haziran 1888). Müceddiden teşkil olunan Erdek Kazası Mal Müdürlüğü Refakatine 200 kuruş maaşla tayin olunmuş. 300 kuruş maaşla Bandırma Kazası Mal Müdürlüğü Refagatına nakline mebni 1308 senesi Muharreminin 16'sında (1 Eylül 1890, 20 Ağustos 1306 (1 Eylül 1890) Erdek'den infikak ve 1 gün sonra 21 Ağustos 1306 (2 Eylül 1890) Bandırma'da vazifesine mübaşeret eylemiş ve 1317 senesi Zilkadesinin 23'ünden (25 Mart 1900) 10 Nisan 1316 (23 Nisan 1900). 1318 senesi Muharreminin 22'sine (22 Mayıs 1900) kadar 8 Mayıs 1316 (21 Mayıs 1900) ilave-i memuriyet vech ile kazayı mezbur Vergi Kitabeti Vekaleti dahilinde bulunup bu müddet zarfında 93 kuruş 9 para hıms maaş almıştır. Kazayı mezbur Kaymakamlığı ile ma-tahrir Vergi İdarei Umumiyesi Müdüriyeti'nden yazılan mülahazalara atf ile Maliye Nezareti Celilesinden ehliyeti vazifesi ile mütenasip idüğü beyan kılınmıştır. Nüfus tezkere-i osmaniyesi ile şahaadnamesinin suret-i musaddakaları ve sebk eden hizmetlere tarihi tayin ve miktarı maaş ve sebebi infisalini mübeyyin ma-tahrir vergi İdare-i Umumiyesi'nin 7 Mart 1317 (20 Mart 1901) tarihli der-kenarı bulunduğu ve Mal Müdürlüğü Muavinliği'nden bergüne zimmet ve ilişiği olmadığını mutazammın zuhur Meclis-i İdare-i Vilayetten musaddak Karesi Sancağı Meclis-i İdaresi'nin 4 Haziran 1317 (17 Haziran 1901) tarihli mazbatası tercüme-i hal varakasıyla mahfuzdur. 17 Haziran 1322 (30 Haziran 1906) mumailihin 270 kuruş nısf maaşla Simav Kazası Mal müdürü Vekaletine tayin olunmasına mebni 1320 senesi Cemaziyevevvelisinin 20'sinde (19 Mayıs 1911), 11 Ağustos 1318 (24 Ağustos 1902) Bandırma'dan infikak ve Cemaziyelahiresinin 4 ünde 25 Ağustos 1318 (7 Eylül 1902) Simav'da vazifesine mübaşeret ederek bergüne ilişiği olmadığı ve mahharan 540 kuruş maaşla Mihaliç Kazası Mal Müdürlüğü'ne tayin olunmasından dolayı Şevvalin 7'sinde 24 Kanunuevvel 1318 (6 Ocak 1903) Simav'dan infikak ettiği Muhasebeyi Umumiyeyi Maliyenin 27 Kanunuevvel 1319 (9 Ocak 1904) tarihli il muhaberine atfen Maliye Sicil Şubesi'nin 7 Nisan 1324 (20 nisan 1908) tarihli vukuat pusulasıyla bildirilmiştir.

Mumaileyhin balada muharrer olduğu üzere Simav Kazası Mal Müdüriyeti Vekaletinden 24 Kanunuevvel 1318 (6 Ocak 1903) tarihinde infikak etmeyip 25 Kanunisani 1318 (7 Şubat 1903) tarihinde infikak eylediği ve 1320 senesi Zilhiccesinin 2'sinde (2 Mart 1903), 16 Şubat 1318 (1 Mart 1903) , 500 kuruş maaşla mezkür Mihaliç Kazası Mal Müdüriyetine nakl ve ahiren 540 kuruş maaşla Erdek Kazası Mal Müdüriyetine nakline mebni 1325 senesi Muharreminin 6'sında (19 Şubat 1907), 6 Şubat 1322 (19 Şubat 1907) Mİhaliçden infikak ve Şehr-i mezkürun 1 Mart 1323 (14 Mart 1907) Erdek'de vazifesi'ne mübaşeret eylediği ve vekaleti mezküre ile Mihaliç Mal Müdüriyetinden mübteri bulunduğu şube-i merkumenin 6 Kanunusani 1324 (19 Kasım 1908) tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir. Mumaileyhin Mihaliç Kazası Tahsildaranının zuhur eden zimmetlerinden dolayı eli işten çektirilerek 1326 senesi Recebinin 12'sinde (10 Ağustos 1908), 28 Temmuz sene 1324 (10 ağustos 1908)Erdek'den infikak eylediği ve ahiren icra kılınan tahkikat neticesinde bundan dolayı mucibi-l mesuliyet bir hali olmadığı ve zamani idaresinde Emvali Umumiye ile Mülki ve Askeri Tekayüt ve Mazülüyet Sandukları tevkifatıyla ayıdat ve iyanat vesaireden bergüne zimmet ve ilişđi olmadığı mahalli meclisi idaresinin Karesi ve Hüdavendigâr Meclis-i İdareleri'nden musaddak vazifelerine atfen 19 Kanunisani 1325 (1 Şubat 1910)tarihli vukuat pusulasında muharrerdir. Mumaileyhin cemaz istihdamı hakkında memuriyetinden yazılıp der kenar münderecatı taraf-ı nezaretten mucibince işaretle tasdik edildiği 8 Haziran 1326 (21 haziran 1910) tarihli vukuat pusulasında muharrerdir. Mumaileyhin 1327 senesi Şabanının 4'ünde (21 Ağustos 1909) 8 Ağustos 1325 (21 Ağustos 1909), 180 kuruş mazuliyet maaşı tahsis edildiği 19 Temmuz 1326 (20 Mart 1911) tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir. Mumaileyhin 7 Mart 1327 (1 Ağustos 1910) tarihinde 800 kuruş maaşla Kastavar Kazası Mal Müdüriyeti'ne tayin edildiği 2 Teşrinisani 1327 (15 Kasım 1911) tarihli vukuat pusulasıyla bildirilmiştir. Kastavar Mal Müdürlüğü'ne evvelce diğerinin tayin olunduğu Maçsova Defterdarlığının işarından anlaşılmasıyla mumaileyhin 3 Nisan 1327 (16 Nisan 1911) tarihinde 800 kuruş maaşla Kayseri Sancağı Muhasebe Baş Kitabeti'ne bil-tayin 25 Eylül 1327(8 ekim 1911) tarihinde vazifesine mübaşeret eylediği 16 Mart 1330 tarihli vukuat pusulasından müsteban olmuştur. 22 Mart 1330 (4 Nisan 1911).¹⁸²

41.İbrahim Fikri Efendi

İbrahim Fikri Efendi, Bandırma ahalisinden Niğdelizade Hasan Ağa'nın oğludur. 1291 senesi Şehr-i Saferinin 13'ünde (1 Nisan 1874), 2 Mart 1290 (14 Mart 1874) Bandırma'da

¹⁸²BOA. DH. SAİD. d, 00124/00250.

tevellüt etmiştir. Mahalli Rüştîye Mektepleri'nde müretteb olan dersleri tederrüs ve tahsil ederek ba-şehadetname çıkmıştır. Türkçe okur-yazar.

1307 senesi Şehr-i Zilhicceyi Şerifesinin 8'inde (26 Temmuz 1890), 13 Temmuz 1306 (15 Temmuz 1890), 17 yaşında olduğu halde mülazemetle Bandırma Kazası Mal Kalemine dahil olup 1309 senesi Şehr-i Cemaziyelahiresinin 13'ünde (14 Ocak 1892), 1 Kanunisani 1307 (13 Ocak 1892), 110 kuruş maşla vekaleten Bandırma Hükümeti Tahrirat Kitabet Muavinliği'ne tayin olunmuş ve sene-i merkume Ramazını merkumesinin 16'sında 1 Nisan 1308 (13 Nisan 1892), 160 kuruş aylıkla tahrirat mukayyidi olup 1310 senesi şehr-i Rebüyyühahiri selhinde, 8 Teşrinisani 1308 (20 Kasım 1892) maaşının ademi kifayesinden dolayı istifa etmiş ve sene-i mezbure Cemaziyelevvelisi guresinde, 9 Teşrinisani 1308 (21 Kasım 1892), 250 kuruş aylıkla mezkür Bandırma Duyun-u Umumiye Merkez Müdüriyeti Tahrirat Müdürlüğü'ne tayin kılınmıştır. Müdüriyeti mumaileyha ile İdare-i Merkeziye Müdüriyeti Umumiyesi'nden yazılan mülahazatta mumaileyhin hüsn-i hal ve liyatı tasdik olunmuştur. Efendi-i mumaileyhin mezkur şehadetname ile Hükümet Tahrirat Muavini Vekaleti ve Muayyitliğini ve hüs-i ifa eylediğine dair 18 Temmuz 1306 (30 Temmuz 1890), 10 Teşrinisani 1308 (22 Kasım 1892) tarihinden beri vazifeli mazbatalı diğer şehadetnamenin müdüriyeti mumaileyhadan musaddak suretleri merbuttur. 26 Haziran 1322 (9 Temmuz 1906).Mumaileyhin 1314 senesi Zilkadesinin 19'unda (21 Nisan 1897), 9 Nisan 1313 (21 Nisan 1897) nısf maaş İta Kalem ve Duyunu Umumiye memuriyeti şubesinin 6 Teşrinievvil 1318 (19 Ekim 1902) tarihli vukuat pusulasıyla bildirilmiştir.¹⁸³

42.Mehmet Mustafa Efendi

Mehmet Mustafa Efendi, tüccardan müteveffa Mustafa Efendi'nin mahdumudur. 1265 (1848-49) sene-i Hicriyesinde sene-i Maliye 1264 (1847-48) Bandırma Kasabası'nda tevellüd eylediği nüfus tezkere-i osmaniyesinde muharrerdir. Bandırma'da Sibyan Mektebinde esas-ı İslamiyet olan ulum-u diyeyi ve hariçde Arabi ve Farsi ve Mekteb-i Tıbbiyeyi Mülkiyede Fen Tıbbi bil-tahsil 14 Haziran 1229 (26 Haziran 1814) tarihli varakadan Tababet Diploması almıştır. Türkçe kitabet eder.

26 yaşında olduğu halde 1291 senesi Şehr-i Şevvalinin 23'ünde (3 Aralık 1874) Rütbe-i Selase ile ve 1000 kuruş maaş ile İşkodra Vilayeti Katasıla Hükümet Dairelerinde bulunan Mücriminin Tababetine tayin olunarak 1291 senesi Zilhiccesinin 4'ünde (12 Ocak 1875), 30 Kanunuevvil 1290 (11 Ocak 1875) da mübaşeret eylemiş ve 1293 senesi Safer'ül-hayrının

¹⁸³BOA. DH. SAİD. d, 00128/00165.

2'sinde (28 Şubat 1876), 4 Şubat 1292 (16 Şubat 1877), maaşına 600 kuruş zamlı İşkodra Müzafatından Akçehisar Kazası'nda Çiçek illeti tedavisine memur olup 3 mah sonra mahali memuriyetine avdetle mezunen Dersaadete gelerek 1294 senesi Rebüyyülevvelinin 22'sinde (6 Nisan 1877), 25 Mart 1292 (6 Nisan 1876), 1500 kuruş maaş ile ba-Zabtiye Tababetine tayin olunarak 1295 senesi Rebüyyülevvelinin 9'undan (13 Mart 1878), 1 Mart 1294 (13 Mart 1878) hasel-taksimat açığa çıkarılmıştır. Rusya meselesi mündefisinde yani 1295 senesi Rebüyyülevvelisinin 18'inde (22 Mart 1878), 10 Mart 1294 (22 Mart 1878), 1500 kuruş maaş ile Fatih Dairesi Muhacirin Komisyonuna tayin olunarak 7 mah sonra Hüdavendigâr Vilayeti Celilesi Müzafatından Mihaliç Kazası'nda zuhur eden Tifo hastalığının tedavisine memuriyeti muvakkata ile nısfı belediyeden ve nısfı diğeri ahali tarafından tefsiye olunmak üzere 3000 kuruş maaş ile 1295 senesi Şehr-i Şevvali mükerrerinin 24'ünde (21 Ekim 1878), 9 Teşrinievvel 1294 (21 Ekim 1878) bil-tayin ve 5 mah sonra 1500 kuruş maaş ile asaleten memur ve maaşı 1297 senesi Rebüyyühâşirinin 2'sindeki (14 Mart 1880), tensikatta 1 Mart 1296 (13 Mart 1880), 1200 kuruş tenzil ve memuriyeti 1307 sinde Şehr-i Recebihayrının 11'inde (3 Mart 1890), 3 Mart 1309 (15 Mart 1893), 1500 kuruş maaş ile Karahisar-ı Sahip Sarayı Belediye Tababetini tahvil ve 1301 senesi Recebinin 8'inde (4 Mayıs 1884) Rütbesi Sınıfı Sanisine terfi ve 1303 senesi Cemaziyelevvelisinin 3'ünde (7 Şubat 1886) 5. Rütbede 1 kıta mecidiye nişan-ı Zîşan-ı ihsan buyurulmuş ve Şehr-i Şabanülmüazzamının 2 sinde 27 Mart 1299 (8 Nisan 1883) vazifesine mübaşeret ederek memleket ederek etipbası Nizamnamesi mucibince maaşı 1305 senesi Şehr-i Recebülhayrının 12'sinde (25 Mart 1888), 1 Temmuz 1304 (13 Temmuz 1888), 800 kuruşa tenezzül etmiştir. Belediye Eczacısıyla ittifak ederek bir Eczayı iki kat paha ile sattırıp kendisine vekil iddiası eylediği ve geceleri Hıristiyan hanelerinde kumar oynayıp ahabı müracat yoktur dedirtmekte olduğu ve kendisinin azli inha olduğunu haber alır almaz lehine cihet-i Adliye ve Askeriyeden mazbata aldığı ve herbar hükümete verilmesi lazım gelen raporu vermediği ve kendi bildiğini anlatmış olduğu cihetle azl ile tebdili makam-ı livada inha olunması üzerine 1306 senesi Zilkadesinin 13'ünde (11 Temmuz 1889), 29 Haziran 1305 (11 Temmuz 1889) azl edilmiştir. 2 sene 4 mah hariç de tababet edip 1309 senesi Rebüyyülevveli selhinde 20 Teşrinievvel 1307 (1 Kasım 1891), 750 kuruş maaş ile Bursa Garye Hastahanesi 2. Tababetine tayin olunmuştur. Hüdavendigâr Vilayeti Celilesinde Memuriyeti Hazırasını hüsn-i ifa etmekte olduğu tasdik kılınmıştır. İşkodradaki Memuriyeti İşkodra Vilayeti Meclis-i İdaresinin 14 Ağustos 1304 (26 Ağustos 1888) mazbatası ve bab-ı zabtiyedeki memuriyeti arzuhal der-kenarı ve Mihaliç Kazası'ndaki Memuriyeti Kaza-mahalli idaresinin 8 Kanunusani 1304 (20 Ocak 1889) tarihli ve Karahisar'daki hüsn-i hizmeti mezkûr Fırkayı Askeriyesinin 19 Eylül 1305 (1 Ekim

1889) tarihli mazbataları ile nişan-ı zişan-ı Rus-u Hümayunları ve berat-ı alisi sureti musaddakaları şubece görülmüştür. 28 Cemaziyelevvel 1314 (4 Kasım 1896), 23 Teşrinievvel 1312 (5 Kasım 1896) mumaileyhin mukaddema bulunduğu Karahisa-ı Sahip Belediye Tababetince bergüne zimmet ve ilişiği olmayıp hüsn-i hidmeti sabk eylediği musaddak Liva-ı Mezkür Meclis-i İdaresinin Mekatib-i Askeriye Şahane Nezareti Celilesinden ba-tezkere irsal olunan ve Sicil-i Ahval Komisyonu'nca görülüp iade kılınan 22 Temmuz 1312 (3 Ağustos 1896) tarihli mazbatasında gösterilmiştir. Mumaileyhin 1319 senesi Şubatının 22'sinde (6 Mart 1904), 25 Teşrinisani 1317 (8 Aralık 1901), 1000 kuruş maaşla Antalya Sancağı Tababeti'ne nakl edilmiş ise de kılülgrime sene-i merkume Ramazanının 26 sında 24 Kanunuevvel 1317 (6 Ocak 1902) 1200 kuruş maaşla Konya Vilayeti Merkez Tabib Evvelliğine nakl ile Şevvalinin 23 ünde 20 Kanunisani 1317 (2 Şubat 1902), vazifesi mübaşeret eylediği ve memuriyet-i sabikasından dolayı bergüne zimmet ve ilişiği olmadığı Umum-mekatibi Askeriye-i Şahane Nezareti'nin 4 Kanunisani 1322 (17 Ocak 1907) tarihinde nüfus tezkeresine melfuf Mekteb-i Tıbbiye Sicil Şubesi'nin 27 Kanunuevvel 1322 (9 Kasım 1906) tarihli vukuat pusulasıyla Hüdavendigâr Sıhhiye Müfettişliğinin 29 Teşrinisani 1322 (12 Aralık 1906) tarihli mazbatasını suretinden anlaşılmıştır. Mumaileyh ibraz eylediği hüsn-i hidmete ve atıfet yine olmasına mebni 1325 senesi Muharreminin 26'sında (11 Mart 1907) 3. Rütbeden mecidi zişanı ihsan buyurulduğu dairece görülüp iade kılınan berat-ı Aliden anlaşılmıştır.¹⁸⁴

43. Abdülcelil Efendi

Abdülcelil Efendi, ziradan Mustafa Efendinin oğludur. 1283 senesi Zilkadesinin 9'unda (15 Mart 1862), 3 Mart 1283 (15 Mart 1867) Bandırma Kazası'nda tevellüt ettiği nüfus tezkere-i osmaniyesi suver-i musaddakasında muharrerdir. Ulum-ı İbtidaiyeyi Bandırma Kazası Mekatib-i İbtidaiyesinde badel tahsil der-Aliye ye gelip Süleymaniye Medresesinde 2 sene kadar da Ulumu Arabiye tederrüden sonra Zirin Mekteb-i Rüştîyesine girerek müddeti tahsiliyesi olan 4 seneyi bil-ikmal 3 Eylül 1304 (15 Eylül 1888) tarihinde alelala derecede şadetname istihsal ve ba-dehu 2 sene daha Ulum-ı Arabiye taallüm ve andan sonra Darülmuallimine dahil olarak Rüştîye ve Aliye kısımlarından 4 Mayıs 1308 (16 Mayıs 1892) ve 3 Ağustos 1310 (15 Ağustos 1894) tarihlerinde alelala derecelerinde 2 kıta şadetname-i ihraz eylemiştir. Türkçe tekellüm ve kitabet eder. Arabi farsî ve Fransızcaya aşinadır.

¹⁸⁴BOA. DH. SAİD. d, 00073/00126.

26 yaşında olduğu halde 1311 senesi Şevvalinin 20'sinde (26 Nisan 1894) Muavenet Maarif Nezaret-i Celilesinin 14 Nisan 1310 (26 Nisan 1894) tarih ve 100 numaralı tahriratıyla İzmir Mekteb-i İdadisi Şubesinin 250 kuruş maaşlı Hesap 150 kuruş maaşlı Hendese 200 kuruş maaşlı Fransızca ve 100 kuruş maaşlı Hat Muallimliklerine cem-an 700 kuruş maaşla tayin olunup 1311 senesi Zilkadesinin 8'inde (13 Mayıs 1894), 1 Mayıs sene 1310 (13 Mayıs 1894) tedrisata mübaşeret etmiş ve sene-i merkum Zilkadesinin 12'sinde fi 5 Mayıs 1310 (17 Mayıs 1894) mezkür Hat Muallimliğinden istifa eylemiş ve 1312 senesi Saferinin 9'unda (12 Ağustos 1894), 30 Temmuz 1310 (11 Ağustos 1894) Ankara Mekteb-i İdadiyesini Tahvilli Memuriyete meylini uhdesinde bulunan durus-ü saireden dahi infikak eylemiştir. 1312 senesi Rebüyyülevvelinin 15'inde (16 Eylül 1894), 3 Eylül 1310 (15 Eylül 1894), 300 kuruşlu hesap ve mevalit ve 200 kuruş maaşlı Makine Dersleri Muallimliklerine cem-an 800 kuruş maaşla tayin olunup 1313 senesi Recebinin 18'inde (4 Ocak 1896), 23 Kanunuevvel sene 1311 (4 Ocak 1896) Uhdesine 200 kuruş maaşlı Muavin-i Saniyelik verilerek maaşı 1000 kuruşa irtifa ve 1314 senesi Cemaziyelevvelinin 19'unda (26 Ekim 1896), 14 Teşrinievvel 1312 (26 Aralık 1896) Tensikatta Mal-zikr Hesap Muallimliği maaşına 50 kuruş zam ve Makine Muallimliği maaşına da 100 kuruş tensik ve 100 kuruş maaş Kozmonografya Dersi Muallimliği ilave ve uhdesine ihale ve 300 kuruş maaş Mevalit Muallimliği alınarak yerine 250 kuruş maaşlı Hendese Dersi tevdi ve 1314 senesi Şabanının 29'unda (2 Şubat 1897) da 21 Kanunusani 1312 (2 Şubat 1897) Uhdesindeki hesap alınarak ana bedel 200 kuruş maaş ile Malumat-ı Fenniye ve 100 kuruş maaşlı Müsellisat Muallimlikleri takriz olunmuş ve 1314 senesi Şevvalinin 9'unda (13 Mart 1897), 1 Mart 1313 (13 Mart 1897) tadilatda mezkür Muavinin maaşından 20 Makine Kozmonografya müsellisat Muavinlikleri maaşlarından 10 ar ve hendese ve malumat-ı Fenniye Muallimliklerinden 20 şer kuruş ki cem-an 100 kuruş tenzil olunarak mecmu-maaşı 900 kuruş tenzil etmiş ve 1305 senesi Cemaziyelevvelisinin başında 20 Eylül 1313 (2 Ekim 1897) Muavin-i Sanilikten maaşı halisi ile Mekteb-i Mezbur Muavin Evvelliğine terfi ve 1316 senesi Şevvalinin 17'sinde (28 Şubat 1899), 16 Şubat 1314 (28 Şubat 1899) senesi uhdesindeki 90 kuruş maaşlı müsellisat Kozmonografya dersleri 270 kuruş maaşlı Mevalit Dersleriyle tebdil olunarak, o cihetten 90 kuruş zam maaşa nail olmuş vel-yevm 990 kuruş maaşla Mekteb-i Mezkür Muavin-i Evvelliği ile Malumat-ı Hendese Makine Mevalit dersleri Muallimliklerinde müstahdem olunmuştur. Mekatib-i İdadiye Müdüriyeti tarafından mumaileyhin tercüme-i hal varakası tasdik edilmiş ve tasdik-i mezkür Marif-i Umumiye Nazırı Devletlü Zühdü Paşa hazretleri canibinden teyit buyurulmuştur. Mumaileyhin hidmatı mebhusede keyfiyet istidam ve kemiyeti maaşı Aydın Maarif İdaresinin 10 Mart 1311 (23 Mart 1895) tarihli mazbatası suretinden ve Maarif Nezareti Celilesine

takdim idmiş olduğu arzuhal zuhruna yazılan muhasebe-i maarif der-kenarından anlaşılması ve evrak-ı mezkûre ile beraber Zirin Mekteb-i Rüştîye ve Darül-Muallimin-i Rüştîye ve Aliye şadnetnameleri ve tağvi tezkere-i osmaniyesi sureti musaddakaları tercüme-i hal varakasına merbuten mahfuz bulunmuştur. 12 Cemazîyelevvel 1330 (29 Nisan 1312). 4 Ağustos 1318 (17 Ağustos 1902). Muaieyhî 1317 senesi Cemazîyelevvelîsinin 6'sında (12 Eylül 1899), 3 Ağustos 1315 (15 Ağustos 1899) Meclis-i Kebir Maarif kararıyla Trabzon Mekteb-i İdadîsinin 225 kuruş maaşlı Muavini Evvelliği ile 270 kuruşlu Mevalid ve 180 kuruşlu cebir ve 160 kuruşlu hendese ve 90 kuruşlu müsellisat ve Kozmonografya Muallimliklerine cem-an 15 kuruş maaşla nakil edilmesinden dolayı sene-i merkume Recebinin 3'ünde 25 Teşrinievvel 1315 (6 Kasım 1899) Ankara'dan infikak ve Şabanın 10 unda 1 Kanunuevvel 1315 (13 Aralık 1899) Trabzon'da işine mübaşeret ederek ahiren Çorum Sancağı Mekteb-i İdadîsinin 500 kuruşlu müdüriyeti ile 200 kuruşlu tarih ve hesap ve 100 kuruşlu hendese ve 100 kuruşlu Türkçe muallimliklerine minabsel mecmu 1140 kuruş maaşla nakil edilmesine mebni 1318 senesi Rebüyyülahirinin 16'sında (11 Ekm 1900) gaye Temmuz 1316 Trabzon'dan infikak ve sene-i Merkume Cemazîyelevvelîsinin 4'ünde, 17 Ağustos 1316 (30 Ağustos 1900) Çorumda Müdüriyeti vazifesine ve şehr-i mezkûrün 7'sinde 20 Ağustos 1316 (2 Eylül 1900) tetedrisata mübaşeret eylediği Ankara Vilayeti Meclisi İdaresi'nin 25 Teşrinievvel 1315 (6 Kasım 1899) tarihli mazbatasını suret-i musaddakasıyla Maarif Merkez Muhasebesi'nin 27 Temmuz 1318 (9 Ağustos 1902) tarihli der-kenarına atf ile Maarif Sicil Şubesinin 26 Teşrinievvel 1318 (8 Kasım 1902) tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir.¹⁸⁵

44.Mehmet Şükrü Efendi

Mehmet Şükrü Efendi, ulemadan müteveffa Kadı Salih Salahaddin Efendi'nin mahdumudur. 1254 (1838-39) sene-i Hicriyesinde ve Sene-i maliye 1254 (1838-39) Bandırma Kasabası'nda tevellüt ettiği nusüf tezkere-i osmaniyesinde muharrerdir. Kasaba-ı Mezkûre Sıbyan Mektebinde mukaddemat-ı ulum-ı diniyeyi ve suret-i hususiyeden bir miktar Arabi ve Farsi tederrüs ettikten sonra Atik Mekteb-i Mülküyeyi Şehannede mürettep ulumu ve fününu bil-tahsil 13 Recep 1281 (12 Aralık 1864) tarihli şadnetname almıştır. Türkçe kitabet eder.

1278 senesi Rebüyyülahirinin 11'inde (16 Ekim 1861) ba-ibtida hariç ve 1281 senesi Zilhiccesinin 17'sinde (13 Mayıs 1865) ba-hareket hariç Edirne Müderrisiliğine nail olup 1285 senesi şehr-i Rebüyyülahiri selhinde 3 Ağustos 1284 (15 Ağustos 1868), 30 yaşında iken 1400 kuruş maaşla Menteşe Sancağı'nda Bozhöyük Kazası Kaymakamlığına tayin ve şehr-i

¹⁸⁵BOA. DH. SAİD. d, 00108/00113.

Zilhicceyi Şerifesinin 3 ünde, 1 Mart 1250-1285 (13 Mart 1835-1896) azl edilerek mezbur 27 sinde 25 Mart 1285 (6 Nisan 1869) Mahali memuriyetinden infikak etmekle 25 gün için nısf hesabıyla 585 kuruş maaş almış ve 1289 senesi Şehr-i Rebüyyülevvelinde 1 Mayıs 1288 (13 Mayıs 1872) Aydos Kazası Kaymakamlığı Vekaletine tayin olunmuş ise de işine mübaşeret etmeksizin infisal edip şehr-i Cemaziyelahiresinde 1 Ağustos 1288 (13 Ağustos 1872), 1120 kuruş maaşla İslimye Sancağı'nda Mesul-i Kazası Kaymakamlığı'na bil-tayin 1290 senesi şehr-i Zilkade-i Şerifesinin 27'sinde (16 Ocak 1874) 1 Kanunun-u sani 1289 istifa-en infisal ederek 1292 senesi şehr-i Saferülhayrının 8'inde (16 Mart 1875), 1 Mart 1291 (13 Mart 1875), 1500 kuruş maaşla Edirne Emanet Ağşar Müdürlüğü'ne tayin edilip 1293 senesi şehr-i Saferülhayrının 19'unda (16 Mart 1876), 1 Mart 1292 (13 Mart 1876), 1200 kuruş maaşla Emanet-i Mezküre Baş Kitebetine müntakil ve şehr-i Zilkade-i Şerifesinin 29'unda 2 Kanunuevvel 1292 (14 Aralık 1876), Emanet-i Mezkürenin Nezarete tahavvülü cihetiyle münfasıl olmuş ve 1294 senesi şehr-i Rebüyyülevvelinin 16'sında (31 Mart 1877), 17 Mart 1293 (29 Mart 1877) 1350 kuruş maaşla yine İstimye Sancağı'nda Karainebat Kazası Kaymakamlığına tayin edilerek 1295 senesi şehr-i Muharremülhareminin 10'unda (14 Ocak 1878), 1 Kanunusani 1293 (13 Ocak 1878) istila sebebiyle infisal edip 1296 senesi şehr-i Recebülhayrının 25'inde (18 Nisan 1879), 1 Temmuz 1295 (13 Temmuz 1879), 200 kuruş maaşla Karesi Sancağı Bandırma Kazası Belediye Riyaseti'ne tayin ve şehr-i Zilhicce-i'ül şerifesi selhinde 1 Kanunuevvel 1295 (13 Aralık 1879) maaşı 350 kuruş 1297 senesi şehr-i Recebülhayrının 6'sında (28 Aralık 1862), 1 Haziran 1296 (13 Haziran 1880), 400 kuruş ve 1298 senesi şehr-i Rebüyyülahiresinin 13'ünde (15 Mart 1881), 1 Mart 1297 (13 Mart 1881), 440 kuruşa ibla edilerek 1304 senesi Rebüyyüahirinin 18'inde 31 Kanunuevvel 1302 (12 Ocak 1887) müddetti nizamiyesinin hitamıyla infisal etmiştir. Bulunduğu memuriyetlerden Bozhöyük Kazası Kaymakamlıklarında müddeti istihdam ve kemiyeti maaş ve azli Aydın Vilayeti Celilesi 25 Haziran 1311 (7 Temmuz 1895) tarihli tahrirat-ı cevabiyesine ve Mesuri Kazası Kaymakamlığıyla Edirne Ağşar Müdüriyet Baş kitabesinde ve Karinabat Kazası Kaymakamlığı'nda müddeti istihdam ve kemiyeti maaş ve esbab-ı infisali Edirne Vilayeti Celilesinin 3 Haziran 1311 (15 Haziran 1895) tarihli tahrirat cevabiyesini merbut muhasebe-i vilayetin 31 Mayıs 1311(12 Haziran 1895) tarihli kayıt pusulasına ve Bandırma Kazası Belediye Riyasetinde müddeti istihdam ve kemiyeti maaş ve esba-ı infisali Hüdavendigâr Vilayeti Celilesinin 24 Nisan 1311 (6 Mayıs 1895) tarihli tahrirat-ı cevabiyesine ve mahali ve tarihi veladeti Nüfus Tezkere-i Umumiyesine ve Atik Mekteb-i Mülkiyeyi Şahanede tahsili ol-babda ki şahadetnameye mütabık olup, zikr olunan muharrerat-ı cevabiye asıl tercüme-i hal varakasıyla Sicil-i Ahval Daire-i Umumiyesinde hıfz edilerek Bozhöyük ve Mesülü Kazaları

Kaymakamlıklarından berat-ı zimmeti havi Menteşe ve İslimye Sancakları Meclis-i İdareleri'nin 8 Muharrem 1286 (20 Nisan 1869) ve 15 Zilhicce 1290 (3 Şubat 1874) tarihli mazbataların ve Mesuli Kazasında bulunduğu müddet-i bakayayı atikadan akçe tahsil ettiğine ve hisse ve Kasaba civarında şose yolu inşa ettirdiğine ve kasabanın ve kazanın ıslahatına muvakkak olduğuna dair makam vilayete hitaben İslimye Sancağı mutasarrıflığının 17 Zilhicce 1290 (5 Şubat 1874) tarihli inhası görülerek zikr olunan nüfus tezkere-i Osmaniye ve mekteb-i şehadetnamesi ile berabet kendüsü iade olunmuştur. Mumaileyhin evvela 1282 senes-i Hicriyesi içinde 1000 kuruş maaşla Aydın Vilayetindeki Gerdos Kazası Müdürlüğüne tayin olunarak bir buçuk sene ifayı memuriyet edip 1283 sene-i Hicriyesinde, 800 kuruş maşala Akhisar Kazası Müdüriyeti'ne tahvil ile 1 sene hizmet eylediği 1288 sene-i Hicriyesinde, 1500 kuruş maaşla Edirne Vilayetinde Pınar Hisar Kazası Ağnam Rüsümü Baş Memurluğu'nda 3 ay istihdam edildiği ve 1289 sene-i Hicriyesinde yine 1500 kuruş maaşla saniniyen Kazayı Mezkûrun Ağnam Memurluğu'na tayin olunup ifayı vazife eylemekte iken edirneye celp edilerek Aydos Kazası Kaymakamlığı Vekaletine gönderildiği tercüme-i hal varakasında muharrer olup evrak-ı müsbete adadında ibraz oluna 6 Cemaziyelahir 1282 (27 Ekim 1862) tarihli maaş suretinden ve Saruhan Sancağı'nda ma-Kayacı-Borlu-Yerdos Kazası Müdürlüğüne tayin olunduğu ve yerine tebriye-i zimmetine havi Saruhan Meclis-i İdaresi 21 Rebüyyülevvel 1284 (23 Temmuz 1867) tarihli mazbatasından da Akhisar Müdüriyetinden infisali ve yine Tebriye zimmetini muhtevi Edirne Vilayeti Meclis-i İdaresinin 3 R 1288 ve gurre RA1289 Pınar Hisar Kazası Meclis-i İdaresi'nin 5 Safer 1289 (14 Nisan 1872), 23 R 1291 ve Vilayet-i müşarül-ileyha Meclis-i İdaresinin 22 CA 1292 tarihli mazbatalarından ve Pınarhisar Kazasının 1287 (1870-71) ve 1288 (1871-72) ve 1290 (1872-73) seneleri Ağnam Rüsüm Memuriyetleri ile 1290 (1872-73) senesi Edirne Vilayeteinin etraf şehir Ağşar Memuriyetinde bulunduğu müsteban ise de müddeti istihdam ve kemiyeti maaş ve esbab-ı infisali musarrah olmadığından keyfiyet aydın ve Edirne Vilayetlerinden ledel istihlam ilam-ı cevaplarda Gerdos ve Akhisar Kazalarında vaktiyle muntazam kayıt tutulmamasından dolayı mezkûr kazalar müdüriyetlerinin bulunduğu dair bir kayıt ve malûmat olmadığına dair ve Pınar Hisar Ağnam Memuriyetleri muhakkat ve esasa gayr-ı müstenit olmasından dolayı kayıt bulunmadığı bildirilmiştir. 29 Safer 1313 (21 Ağustos 1895) ve 8 Ağustos 1311 (20 Ağustos 1895). Mumaileyh 1313 senesi Cemaziyelevvelisinin 21'inde (9 Kasım 1895), 28 Teşrinievvel sene 1311 (9 Kasım 1895), 750 kuruş maaşla Köprülü Kazasına Pogomil Nahiyesi Müdüriyetine tayin ve işe mübaşeretle ve maaşı 1314 senesi Şevvalinin 9'unda (13 Mart 1897), 1 Mart 1313 (13 Mart 1897) senesi öşrü salisen 675 kuruşa tenezzül edip 1321 senesi Rebüyyülahirinin 22'sinde (15 Eylül 1903), 5 Temmuz 1319 (18 Temmuz 1903)

istifaen infikak eylediği ve müddeti memuriyetinde hüsn-i hizmetle emvali emiriye ve hukuku şahsiyeden ve Tekayüt Sandığı tetkikatından zimmet ve ilişiği olmadığı kaza-ı mezkûre ile kosava Vilayeti Meclis-i İdarelereinden 24 Temmuz 1319(6 Ağustos 1903) tarihli mazbatasında beyan ve tasdik kılınmış iş ve mazbata-ı mezkûre komisyonca badel mütala iade kılınmıştır. Musul Vilayeti'nde açık olan ve 3. Sınıf olup mülazemet-i mevcude tarafından rağbet edilmeyen Ranya Kazası Kaymakamlığı mülazamet olup mumaileyhin tarihi tensik olduğu ifa-ı muktezası Dahiliye Nezareti Celilesinin Memuriyet-i Mülkiye Komisyonuna havale buyurulan tezkere gösterilmiştir. Ve mezkûr Berirenya Kazası Kaymakamlığına talip bulunamaması kazayı mezkûrenün bat-mesafesiyle 3. Sınıf itibar edilmesinden münbais olduğu cihetle bu gibi kazaların sınıflarının terfii ile kaymakamlıklarına muallimlerden tayini arzu olunur ise de mumaileyhin tetkik edilen tercüme-i haline nazaran Atik mekteb-i Mülkiyeyi Şahaneden ba-şehadetname nişan aldıktan sonra ol-vakit müttehaz olan usul dairesinde müteattid kaza Kaymakamlıklarında asaleten istihdam olduğu anlaşılmış ve mali istihdam ilişiği görülememiş olduğundan ber-mucebi iş-ar tasdik memuriyetine dair verilen kara üzerine bil-istizan şerefsadır olan idare-i seniye-i hazret-i padişah-i mucibince 1320 senesi Rebüyyülevvelinin 14'ünde (21 Haziran 1902), 14 Nisan 1323 (27 Nisan 1907), 1225 kuruş maaşla mezkûr Ranya Kazası Kaymakamlığı'na tayin buyurulmuştur. Mumaileyhin 1325 senesi Recebinin 29'unda (7 Eylül 1907), 27 Temmuz 1323 (9 Ağustos 1907) vefaati vuku bulduğu Bandırma Kazası Meclis-i İdaresinin 10 Kanunuevvel 1323 (23 Aralık 1907) tarihli mazbatasından anlaşılmıştır.¹⁸⁶

---

¹⁸⁶BOA. DH. SAİD. d, 00055/00216.

SONUÇ

Osmanlı Devleti son dönemlerinde yaşanan reform çalışmaları sonucu devlet her alanda değişimler ve düzenlemeler gerçekleştirmiştir. Devletin neredeyse tüm alanlarda reform hareketleri gerçekleştirilmiş ve bu hareketlilik bürokrasi alanına da yansımıştır. Tanzimat ile başlayan bu süreç Meşrutiyetle devam etmiş, II. Abdülhamidin padişahlığında bürokrasi önemli bir yere sahip olmuştur.

II. Abdülhamit sivil bürokrasiyi kontrol altına almak adına, memurların kayıtlarını tutmak için Sicill-i Ahval Komisyonunu kurmuştur. Artan memur sayısı ve sivil bürokrasinin giderek güçlenen yapısının farkında olan II. Abdülhamit merkezi otoriteyi güçlendirmek adına hareket etmiştir. Sarayı bile geri planda bırakabilecek, sivil bürokrasinin kontrol edilmesi için farklı yasalar yapılmış ve devlet adamlarına sicil mecburiyeti getirilmiştir.

Memurların belli başlı bilgileri Sicill-i Ahval defterlerinde arşivlenmiştir. Bu teze konu olan Bandırmalı Devlet adamları tercüme-i hal varakalarından hareketle ilk yapılan çalışmada 49 veri elde edilmiştir. Ancak gerek mükerer olan ve gerekse (Bandırma doğumlu olmayan; Bağdat, Konya, Süleymaniye ve İstanbul) karışıklıklar sonucu 44 memurun sicili incelenmiştir. Sicill-i Ahval defterlerine göre Bandırmalı memurlardan 40 tanesi Müslüman olup 4 tanesi Gayrimüslim tebaadan oluşmaktadır. Bu memurlardan bazıları birden fazla yabancı dile hâkimdir. Öteyandan çoğu eğitim almış kişilerden meydana gelmektedir.

Memurların göreve başladıkları zamanlarda aldıkları maaşlarda genellikle yıllar içinde artış görülmüştür. Ancak başka yere tayin edildiklerinde ise bazı memurların maaşları önce düşük olmuş daha sonraları artmış, bazılarının ise aynı kalmıştır. Yine memurlaraverilen ceza ve ödüllere de bu hal tercümelerinden ulaşabilmekteyiz.

Bandırmalı devlet adamlarının tercüme-i hallerinden, babalarının unvanları ve meslekleri bilgisine ulaşılmıştır. Bu kişilerden Ali Rıza Efendi ve Abdülkadir Efendi'nin babası olan Hacı Abdülkadir Mustafa ve İsmail Çavuş Efendi'nin aynı sülaleye mensup olması (Sünnetçizade) ihtimali söz konusudur. Ancak belgelerden bu konu ile ilgili net bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bandırmalı devlet memurlarının baba meslekleri incelendiğinde geçimini topraktan sağlan 4 kişi bulunmaktadır. Yine çocukları gibi devlet memurlarında bulunmaktaydı.

Osmanlı Devleti'nde eğitimin temeli Sıbyan Mekteplerine dayanmaktaydı. Sıbyan Mekteplerini bitirenlerin Medrese (coğrafya, felsefe, matematik, tıp, tefsir) eğitimine başladıkları bilinmektedir. Daha sonraki dönemlerde orta öğretim kurumu niteliğindeki gören Rüştiyeler açılmıştır. Kurumlardaki eğitimi bitiren öğrenciler eğitimlerine yüksekokullarda devam edebiliyorlardı (Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye, Mekteb-i Hukuk-ı Şahane vb.). Bandırmalı memurların tercüme-i hallerinden hareketle, Yusuf Muhib Efendi, Mehmed Emin Efendi ve Ömer Hilmi Efendi olmak üzere 3 memurun, muallimi mahsustan özel ders aldığı görülmüştür.

Memurların istihdam alanları bu dönemde genişlemiştir. Öyle ki hukuk, eğitim, muhasebe, askeriye ve banka gibi pekçok alanda görev yapmışlardır. Memurların aldıkları maaşlar farklılık göstermekteydi, en düşük maaşa sahip memur 62,5 kuruş alan Mehmet Efendi iken en yüksek maaşa sahip memur 3000 kuruş ile Mehmet Mustafa Efendidir. Memurlardan göreve en küçük yaşta başlayan Ali Rıza Efendi (10) ve göreve en büyük yaşta başlayan Mehmet Efendi (38)'dir. Bandırmalı memurların işe başlama yaş ortalamaları ise 20'dir.

Bandırmalı memurların tercüme-i hal varakalarından bildikleri dil belirtilen memurların tümü Türkçe bilmektedir. Ençok bilinen dilin Fransızca olduğu görülmektedir. Onu sırasıyla Arapça, Rumca ve Ermenicenin takip ettiği ve 1 er memurun da İngilizce, İtalyanca ve Almanca bildikleri görülmektedir.

Görüldüğü üzere Sicill-i Ahval defterleri tutulmaya başlandığı zamandan itibaren memurların biyografisi tutulmuştur. Sadece biyografi değil aynı zamanda dönemin memuriyet anlayışı, devletin birçok alanı ile ilgili bilgilere ulaşmak için birinci el kaynak konumuna gelmiştir. Bu kayıtların tutulması günümüzde araştırmacılara kaynak sağlayarak çalışmalarını yapmada kolaylık sağlamaktadır. Sicill-i Ahval kayıtlarından katalog taraması yapılarak "*Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Bandırmalı Devlet Adamları*" adlı tezimiz kaleme alınmıştır.

KAYNAKLAR

A.ARŞİVLER

1.Cumhurbaşkanlık Osmanlı Arşivi (Dahilliye Nezarete Sicill-i Ahval Defterleri)

BOA. DH. SAİD. d, 00014/00124, BOA. DH. SAİD. d, 00014/00164, BOA. DH. SAİD. d, 00016/00231, BOA. DH. SAİD. d, 00016/00233, BOA. DH. SAİD. d, 00020/00236, BOA. DH. SAİD. d, 0002100166, BOA. DH. SAİD. d, 00038/00039, BOA. DH. SAİD. d, 00040/00202, BOA. DH. SAİD. d, 00046/00113, BOA. DH. SAİD. d, 00057/00155, BOA. DH. SAİD. d, 00083/00082, BOA. DH. SAİD. d, 00084/00150, BOA. DH. SAİD. d, 00089/00152, BOA. DH. SAİD. d, 00091/00119, BOA. DH. SAİD. d, 00095/00123, BOA. DH. SAİD. d, 00096/00004, BOA. DH. SAİD. d, 00097/00057, BOA. DH. SAİD. d, 00098/00108, BOA. DH. SAİD. d, 00104/00178, BOA. DH. SAİD. d, 00108/00053, BOA. DH. SAİD. d, 00116/00192, BOA. DH. SAİD. d, 00118/00214, BOA. DH. SAİD. d, 00120/00065, BOA. DH. SAİD. d, 00122/00029, BOA. DH. SAİD. d, 00146/00142, BOA. DH. SAİD. d, 00182/00053, BOA. DH. SAİD. d, 00178/00204, BOA. DH. SAİD. d, 00176/00159, BOA. DH. SAİD. d, 00176/00059, BOA. DH. SAİD. d, 00161/00162, BOA. DH. SAİD. d, 00156/00074, BOA. DH. SAİD. d, 00151/00080, BOA. DH. SAİD. d, 00142/00230, BOA. DH. SAİD. d, 00135/00210, BOA. DH. SAİD. d, 00130/00233, BOA. DH. SAİD. d, 00130/00118, BOA. DH. SAİD. d, 00128/00202, BOA. DH. SAİD. d, 00122/00075, BOA. DH. SAİD. d, 00123/00052, BOA. DH. SAİD. d, 00123/00063, BOA. DH. SAİD. d, 00124/00250, BOA. DH. SAİD. d, 00128/00165, BOA. DH. SAİD. d, 00073/00126, BOA. DH. SAİD. d, 00108/00113, BOA. DH. SAİD. d, 00055/00216.

B.TETKİK ESERLER

1.Kitap, Makale, Tez, Ansiklopedi ve Sözlükler

Acar, Hasan, “Kamu Güvenliğinin Sağlanmasında Weberyen Bürokrasi ve Hiyerarşi Kavramı”, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, C. 14, S. 3, 2018, s. 667-684.

Akçakaya, Murat, “Weber’in Bürokrasi Kuramının Bugünü ve Geleceği”, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Özel Sayı, Aralık 2016, s. 275-295.

Akgündüz, Ahmed, Said Öztürk, *700. Yılında Bilinmeyen Osmanlı*, OSAV, İstanbul, 1940.

Akın, H.Bahadır, *Max Weber Bürokrasi ve Otorite*, Adres Yayınları, Ankara, Mart 2005.

Akpınar, Mahmut, “Bir Osmanlılık Örneği Olarak Sava Paşa”, *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 11, Ocak 2016, s. 148-184.

Akpınar, Ozan Can, *1879-1909 Tarihli Sicill-i Ahval Kayıtlarına Göre Antalya Doğumlu Memurlar*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 2017.

Akyel, Salih, Sertel, Savaş, "Osmanlı Nüfus Defterlerinin Tarih Yazımındaki Yeri: 1840 Tarihli Çarsanak Kazası Gayrimüslim Nüfus Örneği", *Journal Of History and Future*, C.1, S.1, Aralık 2015, s. 79-98.

Azaklı, Sedat, "Osmanlı'da Yangınlar ve İtfaiye Hizmetleri", *G.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi*, Ocak 2001, s. 155.

Bahar, Hasan, *Roma ve Bizans Tarihi Krallık, Cumhuriyet, İmparatorluk ve Doğu Roma (Bizans)*, Kömen Yayınları, Konya, Ekim 2011.

Baştürk, Saadettin, "Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Ali Emiri Efendi'nin Sicil Kaydı", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013, C. 12, S. 45, s. 308-324.

Çadircı, Musa, *Tanzimat Sürecinde Türkiye Ülke Yönetimi*, İmge Kitapevi Yayınları, Ankara, Temmuz 2007.

Çelik, Şenol, "Evliya Çelebi'nin Bandırma, Aydınçık (Edincik) ve Erdek İle İlgili Verdiği Bilgiler Ve Bunların Değeri", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Balıkesir, Aralık 2012, C.15, S. 28-1, s. 67-81.

Çetinkaya, Satuk Buğra, "Tanzimat Dönemi Osmanlı Siyasal Hayatında Bürokrasinin Değişken Konumu", *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara, Aralık 2018.

Çevikbaş, Rafet, "Bürokrasi Kuramı ve Yönetimsel İşlevi", *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, C. 3, S. 2, Aralık 2014, s. 75-102.

Erat, Veysel, "Tanzimat Dönemi Kamu Politikalarında Bir Aktör Olarak Bürokrasi", *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), s. 527-544.

Erkabalı, Eda Ceren, *Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Gaziantepli Memurlar*, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış yüksek Lisans Tezi, Niğde, Ocak 2019.

Eryılmaz, Bilal, *Tanzimat ve Yönetimde Modernleşme*, İşaret Yayınları, İstanbul, 2006.

Fidan, Serdal, Şahin, Kamil ve Çelik, Fikret, "Osmanlı Modernleşmesinin Temel Olgularından Biri: Bürokrasi Osmanlı Modernleşmesinde Bürokrasinin Etkinliği ve Önemi", *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.23, Mayıs 2011, s. 114-128.

Fildiş, Berna, "Modernleşen Ordular ve Bürokraside Yüklendikleri İşlev: Osmanlı Örneği", *Turkish Studies Social Sciences*, C. 10-13, 2018, s. 336-351.

Göker, Mehmet, *Türkiye'de İç Göçün Belirleyicileri; Bandırma İlçesi İle İlgili Bir Uygulama*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir, 2017.

Gündüz, Tufan, *Osmanlı Teşkilat Tarihi El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2016.

Hortaçlı, Sinan, *Tanzimat'tan Meşrutiyete Bandırma*, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Giresun, 2009.

İmlak, Ömer Ferit, *Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisi'nde Eğinli (Kemaliyeli) Devlet Adamları (1820-18549)*, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan, 2012.

İnalçık, Halil, "Bürokrasi, Batılılaşma, Laikleşme", *TBB Dergisi*, S.50, 2004.

İnalçık, Halil, *Devlet-i Aliye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-IV Ayanlar, Tanzimat, Meşrutiyet*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2017.

İnalçık, Halil, *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Ağustos 2016.

Kadan, Ükkaşe, *Hüdavendigâr Vilayetinin Kuruluşu, Teşkilatı ve idaresi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Bursa,2006.

Karal, Enver Ziya, *Tanzimat-ı Hayriye Devri (1839-1856)*, Cumhuriyet Gazetesi Yayınları, Ekim 1999.

Karataş, Yakup, Sicil-i Ahval Defterlerine Göre Bayezidli Devlet Memurları, *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, C. 4, S. 1, 2018.

Kavak, Nuri, Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Eskişehirli Memurlar (1879-1909), ty, yy,.

Kaya, Mustafa, *II. Abdülhamit Döneminde Ispartalı Memurlar (Sicili Ahval Kayıtlarına Göre 1879-1909)*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2014.

Meral, Hayretin, "Kitap Tanıtımı Osmanlı Devleti'nde Bürokrasi", *Arşiv Dünyası*, S.3, Nisan-Mayıs 2004.

Ortaylı, İlber, *İmparatorluğun En uzun Yüzyılı*, Timaş Yayınları, İstanbul, Eylül 2011.

Ortaylı, İlber, *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*, Cedid Neşriyat, Ankara, 2008.

Öntuğ, Mustafa Murat, *XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Balıkesir Şehrinin Fiziki, Demografik ve Sosyo-Ekonomik Yapısı*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya, 2003.

Örs, Hayreddin, *Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Çorumlu Devlet Memurları (1879-1909)*, Tokat Gaziosman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat, 2019.

Özdemir, Senem, *Sicill-i ahval Defterlerine Göre Kozan ve Cebel-i Bereketli Memurlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, Aralık 2018.

Özey, Ramazan, "Hüdavendigâr Vilayeti Karesi ve Biga Mutasarrıflıkları", *Marmara Coğrafya Dergisi*, İstanbul, Ocak-2003, S.7, s.2-18.

Özkan, Salih, *Türk Eğitim Tarihi*, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık TİC. LTD. ŞTİ., Ankara, Eylül 2015.

Saylan, Kemal, "Sicil-i Ahval Defterlerine Göre Gümüşhane Doğumlu Memurlar Hakkında Bazı Tespitler", *Mavi Atlas*, Temmuz 2016, s. 77-94.

Sürmen, Ahmet, *Sicili Ahval Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisinde İstanbul Doğumlu Yahudi ve Rum Devlet Adamları*, Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yozgat, 2011.

Uçar, Şahin, *Anadoluda İslam-Bizans Mücadelesi*, İstanbul, 1990.

Şahin, Ali, *Bürokrasi Kuramı ve Türk Bürokrasisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 1998.

Tuncel, Ahmet, Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Bigalı Devlet Adamları, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, Haziran, 2019.

Turan, Talha, *Bürokratik Sistem ve Tanzimat Dönemi Bürokrasisinden Erken Dönem Cumhuriyet Bürokrasisine İntikal Eden Bürokratik Kültür*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, Ekim 2014.

Ünal, Mehmet Ali, *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, Fakülte Kitapevi Yayınları, Isparta, 2014.

Ünal, Mehmet Ali, *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2014.

Yavuz, Mehmet, “Osmanlı-Türk Devleti’nde Bürokrasi Kurumunun Rolü: Heper ve Küçükömer Üzerinden Karşılaştırmalı Bir Analiz Denemesi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 53, Temmuz-2017. s. 192-199.

Yılmaz, Ömer Faruk, *Osman Gazi’den Sultan Vahidüddin Han’a Osmanlı Tarihi 1*, Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2014.

Yücel, Yaşar, Sevim, Ali, *Klasik Dönemin Üç Hükümdarı Fatih, Yavuz, Kanuni*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1991.

C.İNTERNET SİTESİ

<https://balikesir.ktb.gov.tr/TR-65863/bandirma.html>

<https://www.bandirma.bel.tr/sayfa/tarihce-130>

<http://www.bandirma.gov.tr/tarihce>

http://www.bandirmasehirrehberi.com/genel_bilgiler/tarihce.html

<https://www.tarhibilimi.gen.tr/makale/turkiye-selcuklu-devletinde-devlet-yonetimi-anlayisi-2/>

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Şerife AÇIKGÖZ

Doğum Yeri: Nevşehir

Doğum Tarihi: 24.07.1995

Medeni Durumu: Bekâr

Adres: Boğazköyü/Nevşehir

Telefon: 0536 600 13 12

E-posta: serife.acikgoz@outlook.com

EĞİTİM BİLGİSİ

Niğde Ömer halisdemir Üniversitesi / Fen Edebiyat Fakültesi / Tarih Bölümü (2014 – 2017).

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Tarih Tezli Yüksek Lisans (2017-....)

